

שחיטת ליובאוויטש

השחיטה והבדיקה במשנת רבותינו נשיאינו
בהלכה, בחסידות ובאגדה

- תדפיס -

תשורה

משמחת הבר מצווה

של הת' **מנחם מענדל** שי' דיקשטיין

אור ליום הבהיר י"ג ניסן

מלבורן, אוסטרליה

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

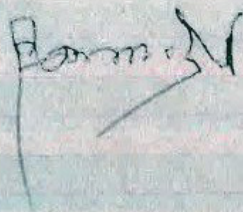
בי"ה, כ"ב אדי"ש תשמ"ט
ברוקלין, נ. י.

האברך יעקב יצחק שי'

שלום וברכה

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות.

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות
יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפטק המשנה (אבות פרק
ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת
הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות.
והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה

מבוא

את המושג "זנפלינו" דומה שאין כל צורך לבאר ולהסביר. מאז ומתמיד ידעו חסידי חב"ד בכלל, וחסידי דור השביעי בפרט, שמשנה סדורה הנחילונו רבותינו נשיאינו בכל תחום מתחומי החיים בכלל והיהודים והחסידיים בפרט.

חידוד יתר קיבל המושג כאשר מדובר אודות הלכה למעשה: עוד מראשית ימי חסידות חב"ד הורו לנו רבותינו נשיאינו את הדרך נלך בה בשו"ע של אדמו"ר הזקן ובסידורו הטהור, אשר היו לעיניים לא רק לכל אשר בשם חסיד חב"ד יכונה, אלא גם למורי דרך עבור קהילות שלמות אחרות. דרך זו נמשכה ע"י רבותינו נשיאינו שכולם השאירו אחריהם ברכה - לא רק בתורת הדא"ח אלא גם בנגלה דתורה, פסקי דינים והכרעות הלכתיות בקנה מידה לא מצוי.

ואכן, לאורם אנו הולכים. כל בר בי רב דחד יומא יידע לצטט עשרות דוגמאות של פסקי הלכה בהם ישנה מחלוקת בין גדולי ההוראה, ורבותינו נשיאינו הכריעו בכיוון אחד - ולאורם נלך. די אם נזכיר את אמירת "ברוך ה' לעולם" וכן "ושמרו" בתפילות ערבית של ימות החול וש"ק בדיני תפילה, את החימום של עופות צלויים בהלכות שבת ואת תקנת המקווה בור על גבי בור, כדי להורות על הדרך הייחודית הזו שלאורה אנו הולכים.

אמנם, בתחום מרכזי אחד, בו יש משנה סדורה של רבותינו - הן בנוגע להלכה למעשה, "לידע המעשה אשר יעשון" והן בנוגע למשמעותו הפנימית על פי תורת החסידות, לא מצאנו עיסוק נמרץ ומלא חיות. חלק גדול מהעובדות הנוגעות למעשה בתחום זה אינן ידועות כלל, וגם אלו הידועות אינן ברורות ומסודרות בפי כל. למרבה האירוניה זהו תחום ממנו נלמדים גופי תורה לרוב, והוא נוגע לכל אחד ואחד כפשוטו - והכוונה היא לסימנים הראשונים בשו"ע יורה דעה, דיני השחיטה והטריפות.

לא רבים הם הלומדים את תורת רבותינו נשיאינו על סימנים אלו, ומעטים מאד החיבורים והליקוטים שנכתבו עליהם (בניגוד מוחלט לשו"ע או"ח על כל סימניו, חלק יו"ד בדינים אחרים ואף אה"ע וחו"מ, שהם מנת חלקם של הרבנים והיושבים על מדין, אשר כבר נתבארה תורת רבותינו נשיאינו הקשורה לדינים אלו ונכתבים עליה חיבורים וליקוטים רבים - חלקם חיבורים כלליים המעלים על ראש תפארתם את דברי רבותינו וחלקם חיבורים ייעודיים על תורה זו), וזאת למרות שישנם חילוקים רבים (חלקם נוגעים למעשה בכל יום ויום!), בין הפסיקה הכללית המקובלת כיום לפסיקת רבותינו. אף בתורת הדא"ח הניפו רבותינו נשיאינו את ידם וביארו ענייני הלכה רבים בדינים אלו על פי פנימיות התורה, ונזכיר כאן רק דוגמא אחת, הנוגעת ל"ענין שהזמן גרמא - הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו" - שחיטת שור הבר בסנפירי הלוייתן, וכן הוסיפו לבאר את מהות השחיטה והשוחרט כפי שהם מוארים במאור שבתורה, גם ברובד זה לא מצאנו שיהיו דבריהם נחלת הכלל.

במסגרת חיבור זה נעשה ניסיון ראשון מסוגו להנגיש לקט נבחר מתורת רבותינו נשיאינו על הלכות שחיטה ובדיקת הריאה בתורת הנגלה ובתורת החסידות, כדי שכל החפץ בכך יוכל לראות בעצמו את המשקל והנוכחות של פסקיהם בנגלה וביאוריהם בחסידות בשדה זה.

כדי להקל על המעיין, חילקנו חיבור זה לשלושה שערים:

א. **שער וזבחת כאשר צויתך** - לקט מ"תורת השחיטה" החב"דית הנגלית, משנת רבותינו נשיאינו בדיני שחיטה ובדיקה.

שער זה יחולק לשלושה חלקים:

1. **וזבחת כאשר צויתך** - מדגם מייצג של פסקי רבותינו נשיאינו השונים מהותית מהמקובל כיום כסטנדרט (ובהחלט ייתכן שיש שחיטות מהודרות המקפידות עליהם, אלא שאין הדבר ידוע שזהו פסק רבותינו). לצורך קביעת הסטנדרט הכללי שמולו הצגנו את פסקי רבותינו, הסתמכנו על החיבור שנתקבל בכל תפוצות ישראל כפוסק אחרון בהלכות שחיטה - הלא הוא ה"שמלה חדשה" (שיכונה להלן "השמ"ח", חיבורו של רבי **אלכסנדר סנדר שור** זצ"ל, רב ופוסק קדוש עליון שחי בתקופת הבעש"ט). כן הובאה, במסגרת זו, הכרעת רבותינו נשיאינו בשאלה מהו גדר "גלאט" בבדיקת הריאה.

כהוספה לחלק זה מצאתי לנכון לצרף ביאור בענין תקנת ה"סכינים המלוטשים" ולבאר את עניינה ההלכתי והפרקטי.

2. **וזבחת כאשר צויתך** - חלק גדול מחידושי רבותינו נשיאינו בענינים אלו נובע מהקפדה יתירה על מהות השוחט, תפקידו והדרישות ממנו על פי נגלה ועל פי חסידות. בהתאם לכך יובאו בפרק זה, ולו בקצירת האומר, הגדרות תפקידיו הגשמיים והרוחניים של השוחט, הדרישות ממנו והציפיות מאדם הנושא במשרה רמה זו לאור הוראות רבותינו נשיאינו.

3. **התקדשו ואכלתם בשר** - הוראות והנהגות מרבותינו נשיאינו הנוגעות לענין השחיטה באופן כללי, החל מסדרה הטכני וכלה במהותה הרוחנית, וכן בירור ענייניו של המושג "שחיטת ליובאוויטש" כהוספה לחלק זה צירפנו כמה אג"ק מהרבי מלך המשיח שליט"א, המבארות את חשיבות קישור הצרכים הגשמיים לנשיא הדור, וכן סיפור פרשה כאובה בתולדות שחיטת ליובאוויטש בפאריז, והאג"ק שנשלחו בקשר לכך, שמהן ניתן ללמוד רבות על חשיבות ענין השחיטה הקשורה לנשיא הדור, ואינן מפורסמות כל כך.

ב. שער אין ושחט אלא ומשך - בהמשך ובהשלמה לשער ה"נגלה", יובאו כאן קטעים מתורת מרבתינו נשיאינו בענייני השוחט והשחיטה, המאירים נושאים הלכתיים מובהקים אלו במאור שבתורה, זוהי תורת החסידות. יצויין במיוחד מאמר אדמו"ר הזקן ד"ה "להבין ענין השו"ב", המובא בסגרת זו בשלימותו, וממנו יסוד וממנו פינה לתורת רבותינו בעניינים אלו.

ג. שער ושחטם בזה - סיפורים מרבתינו נשיאינו וחסידיהם הגדולים הקשורים לענין השחיטה והשוחט, מלוקטים מתורת רבותינו ומזכרונותיהם של גדולי החסידים בדורות הקודמים, על פי הנושאים הבאים: השוחט, השחיטה וכשרות הבשר.

קובץ זה מהווה מהדורה ראשונית לספר שיתמצת את משנת חב"ד בענייני השחיטה והבדיקה - בנגלה (ובכלל זה - הוראות והנחיות פרקטיות בשחיטת, בדיקת והכשרת עופות ובהמות), בחסידות ובסיפורי חב"ד, שהעבודה עליו בעיצומה וייצא לאור בקרוב, בעז"ה.

וזאת למודעי: פסקי רבותינו נשיאינו המופיעים בחלקו הראשון של קונטרס זה - אינם אלא כמר מדלי מתורת רבותינו נשיאינו בעניינים אלו. פסקיהם בהלכות אלו, לאורכם ולרחבם, הלא הם כתובים על ספר "שמלה חדשה עם לקט בגדי מלכות" שזכיתי להוציא לאור לאחרונה, והרבה יותר ממה שכתוב כאן נאמר שם, בכמות ובאיכות, ולא באו הדברים כאן אלא לעורר את לב המעיין. הרוצה להעמיק ולהרחיב ידיעותיו בדינים אלו, יוכל לרכוש את הספר בקישור דלהלן:

<https://a.co/d/3g2y11H>

בהכנת קונטרס זה לדפוס נעזרתי רבות בידידי היקר, הרה"ת לוי יצחק ש"י הלפרין, ואחי ורעי, הרה"ת חיים אברהם שמואל ש"י דיקשטיין. תהא

משכורתם שלימה מן השמים וזכות הפצת המעיינות² תעמוד להם כל הימים.

ואני תקווה שחיבור זה יעורר את המעיינים לתור את תורת רבותינו נשיאינו בעינים אלו, ולהדר תוספת הידור בצריכת הבשר, עדי נזכה לזביחת שור הבר והלוויתן, בסעודתא דדוד מלכא משיחא הוא כ"ק אדמו"ר שליט"א, נאו ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

שלום דובער דיקשטיין,

מלבורן, אוסטרליה

להערות, הארות וכל ענייני קונטרס זה,

ניתן לכתוב לאי-מייל:

rabbidickshtein@gmail.com

(ב) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1149, שהפצת ענייני שולחן ערוך אדמו"ר הזקן נחשבת כהפצת המעיינות, וכן מענה שקיבל הרב מרדכי שמואל אשכנזי ע"ה בענין זה, נדפס בספר "הרב אשכנזי" ח"א ע' 309.

וזבחת כאשר צויתך

וזבחת כאשר ציותן

פסקי דיני השחיטה בתורת רבותינו נשיאינו

על חשיבות תפקיד הרב מרא דאתרא כבר נשתברו קולמוסין רבים. גם על מהות הרב החסידי כבר נאמר ונכתב לא מעט - החל מעמוד השדרה האיתן שלו ועמידה גאה בפני לחצים מכל סוג ומין, וכלה בהשגחה קפדנית על כל ענייני הקהילה והאחריות הרבה הרובצת לפתחו (כמו גם הסיעתא דשמיא המלווה אותו בדרכו), ואין כאן המקום להרחיב בכל אלו. הנוגע לעניינינו הוא הפסיקה: מובן מאליו שחלק חשוב מתפקידו הוא פסיקה לאור דרכם והוראותיהם של רבותינו נשיאינו.

להלן מובא לקט מתומצת של נושאים הלכתיים בדיני שחיטה, ובו דעתם של רבותינו נשיאינו והשוואתם לפסקים הנהוגים כיום, כדי להראות את ההבדל בין נתינת כשרות ע"י רב חב"די המחויב לפסקי רבותינו נשיאינו לרב שאינו מחויב אליהם.

א. נטילת שכר עבור הסמכה לשחיטה:

בסימן א סי"ב מלמד השמ"ח זכות על מנהג הרבנים ליטול שכר על נתינת כתב הקבלה לתלמיד, וכן על מנהגם לקחת התרנגולים שאותם שוחט התלמיד לפניו כחלק מהתהליך ההסמכה (הכולל שחיטת שלוש עופות בפני הרב), וז"ל: יש ללמוד זכות מאי דנהיגי, שרב יש לו שכר קצוב מאותו שנוטל ממנו קבלה, וגם התרנגולים הם שלו, ולא חיישינן

לחשדא שיאמרו: בשביל הנאתו נתן לו קבלה, דאינו נחשד בשביל הנאה מועטת להכשיל רבים לעולם וגם את עצמו, שהרי אפשר שגם הרב יאכל משחיטתו שישחוט אחר כך.

אך אדה"ז חולק עליו: בסימן א ס"ק יב כותב רבנו שאין לעשות כן, וז"ל: ומה שנוהגים שהתרנגולים ששוחט לפני החכם נוטל החכם בשכרו וגם יש לו קצבה ושכר במה שנותן לו אחר כך רשות לשחוט מנהג רע הוא ומחמת זה באו כמה קלקולים שנותנין רשות והסכמה מחמת שכר פרנסתן אפילו למי שאינו ראוי לכך לכן כל ירא שמים יתרחק מן הכיעור והדומה לו ואל יהנה אפילו מן התרנגולים אלא יתן לעניים".
כה גדולה התנגדותו של רבינו לדבר, עד שהוא פוסל קבלה זו אף בדיעבד (קו"א סק"ז):

ב. שוחט שפרש מעיסוקו

שוחט שעבר את כור המבחן כדבעי ואף שחט בפועל, אך פרש מעיסוק זה לתקופה ממושכת - אם ברצונו לשוב ולשחוט, עליו להיבחן ולהתנסות בשנית הן במבחן העיוני והן במבחן המעשי כאילו לא עשה זאת מעולם. וז"ל אדה"ז (סימן א ס"ק כב): אבל אם הניח ועזב עסק השחיטה זמן רב בענין שיש לחוש שמא שכח עיקרי הלכות שחיטה כיון

(א) מתאים לשחיטתו שהתבארה גם בסימן יח ס"ק כח-ט וקו"א סק"י (ולהלן אות ט), שאין לשוחט ליהנות מהכשרות יותר מהטריפות, גם לא בדבר מועט - וגם כשהרב טועם מבשר שהתעוררה עליו שאלה, כדי להראות שהיא כשרה ללא פקפוק, הרי למרות שאז אין מדובר בקבלת שכר על טרחתו או במתנה אלא בבירור הדין - חובה עליו לוודא שהטעימה אינה מדבר חשוב (וי"ל שזו סברת אדה"ז כאן: לקחת התרנגולים שנשחטו בידי התלמיד ע"י הרב המסמיכו, יש בה צד של בירור: במעשה זה מודיע הרב שהוא סומך על תלמידו. אמנם, היות ומדובר ב"דבר חשוב", מציע אדה"ז פתרון שיאפשר לרב לקחת אותם - מחד, ומאידך - לא יהנה מהם). ועל צד השלילה - ראה סימן ב קו"א סק"ה שמחמיר מאד בפרט מסויים של דין השוחט שיצאה טריפה תחת ידו, אם היה מעורב שם גם חימוד ממון.

שמילתא דשכיחא היא שישכח בזמן רב כזה חיישינן וצריך לבדוקו כאילו בא לשחוט בתחילה.²

יש לציין שלמרות שכיום נהוג בקהילות מסויימות שנתנית הקבלה היא לזמן מוגבל ולאחריו יש לבדוק שנית את ידיעות השוחט, לא מצאנו בפוסקים התייחסות לבחינה מחמירה כזו ("כאילו בא לשחוט בתחילה") ועוד לשוחט שכל חסרונו הוא אי התעסקות לפרק זמן במקצוע השחיטה.

ג. שוחט שהכשיל את הבריות במזיד

בעניין חזרתו בתשובה של שוחט שהכשיל את הבריות במזיד, משווה השמ"ח (בסימן ב סי"ח) את דין תיקונו לדין שמביא הרמ"א ביו"ד סימן קיט סי"ח: עליו לעבור לעיר אחרת ולעשות שם תשובה באופן שיחזיר אבידה בשווי גדול (וכך נראה שהכסף לא חשוב בעיניו כמו המצווה) או שישחט לעצמו, וכאשר תצא תחת ידיו טריפה בשווי גדול - יטריף אותה בלי להירטע מהנזק הכלכלי המשמעותי.

אולם אדמו"ר הצ"צ (שו"ת יו"ד סימן רנ) לומד את הרמ"א בדין זה ביתר חומרא: הוא פוסק שהמעבר לעיר אחרת עליו מדובר - צריך להיות לא סתם מעבר ארעי, אלא השתקעות ממש במקום אחר (שאינו מוכר בו), ואסור לו לשחוט לעולם ועד בעיר בה נכשל (משום שהתשובה שתמציתה הוצאת טריפה או השבת אבידה וכו')³ נחשבת לתיקון החטא שבינו לבין קונו - אך לחטאו כלפי תושבי העיר אין תקנה).

ב) להעיר שבסימן א ס"ק ז ובקו"א ס"ה מבסס אדה"ז את פסקו זה על פסק השמ"ח בסימן א ס"ד ובתבו"ש ס"ו בעניין בדיקות הריאה, אך לא מצינו פוסקים אחרים שיקישו בין הפסק שם לעניין שוחט שפסק מלשחוט, כבפנים.

ג) ולהעיר שמדברי אדמו"ר הצ"צ שם (בנוגע לתיקון תשובתו - שיוציא טריפה או יחזיר אבידה בדבר חשוב) משמע שעצם העובדה שזימן הקב"ה לידו מאורע כזה - שיכול להשיב אבידה בדבר

באופן כללי בדין זה ישנם עוד פרטים רבים ומקרים פרטניים בהם מחמירים רבותינו נשיאינו הרבה מהאמור בספרי שחיטה (לדוגמא, המהרש"ל ובעקבותיו הט"ז כתבו שתיקון תשובה זה קשה מדי בדורותינו, וכיום אפשר להסתפק בהעברה מוגבלת ופרסום קלוני וכו', אך אדה"ז (סימן א קו"א סק"ה) ובעקבותיו אדמו"ר הצ"צ (שם) ממאנים לקבל קולא זו), ומחמת קוצר היריעה נסתפק בזה.

ד. שוחט ששחט נגד הוראת ראשי העיר

עיר שתיקנו ראשיה שלא ישחט כי אם שוחט מסוים, ושחט שם שוחט אחר נגד ההוראה - השמ"ח אוסר את שחיטתו, אלא אם כן מדובר בהפסד מרובה. אך אם התבטלה התקנה ושחט שוב, או עבר לעיר אחרת, שבה לא נהוגות תקנות אלו - כשרה שחיטתו בדיעבד אף בלא הפסד. וז"ל (סימן ב סכ"ב): קהל שתקנו שלא ישחט כי אם שוחט ידוע, ומה שישחט זולתו יהיה אסור - דבריהן קימין, דהרשות לציבור לאסור המותר . . . ואפילו החרימו על ככה - בגונא דאפשר לבאר דבריהם דלא פסלו השחיטה בדיעבד, רק יענש כעובר דברי הקהל וכעובר חרם, יש להקל בדיעבד בהפסד מרובה . . . ונראה לי, דאם שחט השוחט זה, שעבר אחרם הנזכר, במקום אחר שאין שם תקנה זו, או במקום זה אחר ביטול התקנה - כשרה שחיטתו בדיעבד אפילו שלא במקום הפסד; דדוקא באותה שחיטה שעבר בה החרם או התקנה יש לאסרו . . . אבל שחט אחר-כך בהתירא - לא אך לדעת אדמו"ר הצ"צ (שו"ת יו"ד סימן רמא-ב), עצם העובדה ששחט נגד התקנה גורמת לחזקת הכשרות המיוחדת הנדרשת משו"ב דמתא (ראה פירוט בחלק ב להלן) להתבטל, ואין לקהילה למנותו לשו"ב גם אם בטלה התקנה וגם אם הם עצמם מעוניינים בכך לטובתם.

חשוב, או שאיקלע לידו טריפה - היא היא ההוכחה מלמעלה שהתקבלה תשובתו. והרי לנו דוגמא לשילוב נפלא בין תורת הנגלה לתורת הדא"ח, ואכמ"ל.

דברים חריפים מאלו מצאנו בשם אדמו"ר הרש"ב, ב'קול קורא' עליו חתם^ד, שלפיו - אם שחט נגד התקנה, אסור לו לשחוט באותה עיר אף אם תבטל התקנה, ואף אם השוחט המרכזי עזב וראשיה מעונינים למנות שוחט זה למשרתו. ובנוגע לשחיטה במקום אחר - אסור לו לשחוט (לאחרים) גם שם, עד שיעשה תשובה, ויקבל על עצמו את אופני התיקון שיקבע לו בית הדין. ואם יתעלם מאיסורים אלו וישחט - תיאסר שחיטתו עולמית בכל מקום שהוא, וז"ל הקול קורא^ה:

זה איזו שנים שנתפרצו באיזו קהלות ישראל פרחי שוחטים קלי דעת לשחוט על דעת עצמם בלא הסכם טובי העיר והרב מד"א . . ומאכילים ר"ל נבלות וטרפות לישראל. והנה אין מקום בזה לבאר את ההלכה, כי האיש שנתפקר בפריצת גדר כזה שחיטתו אסורה עפ"י דין תורתנו הקדושה . . בראותנו כל אלה מצאנו לעצמנו החובה להכריז ברבים על פי דיני תורתנו הקדושה:

1. כל שוחט יהיה מי שיהיה, אף אם יש בידו תעודות וקבלות, אם אך הרשה לעצמו לשחוט באיזה קהלה איזו פעמים בסתר אפילו עופות בלבד בטרם שנתקבל שמה לשו"ב קבוע מטעם הקהלה והרב המד"א כנהוג בישראל - שחיטת השו"ב הזה אסורה בהקהלה הזאת לעולמי עד, ואין לו שום התרה בעולם שיקובל שמה לשוחט קבוע אפילו לשוחט עופות בלבד.

2. ואף בקהלה אחרת אסורה שחיטתו עד שיקבל עליו דברי חברות לפני ב"ד חשוב של ג' גדולי תורה שיוורו לו דרכי התשובה עפ"י ד"ת לפי ערך הזמן שנשתרש בחטא והכשיל את הרבים.

ד) תאריך ה'קול קורא' הוא 'חודש מרחשוון שנת תרס"ח לפ"ק", נדפס ב'המודיע'-פאלטאווא, גיליון מספר 43, אדר"ח אלול תרע"א.

ה) יש לעיין האם נכתבו הדברים כהלכה גורפת לכל מקום וזמן (וראה בדברי השמ"ח שצוטטו לעיל על כוח הציבור לתקן תקנות למקומם ושעתם - אך בקול קורא נכתב בפירוש שפסק דין זה הוא "על פי דין", ולא מכוח הציבור גרידא). אמנם כחסידיים, ברור לנו שעכ"פ מגדר "הואיל ונפיק" לא יצא, ושומה עלינו להקפיד ולמלא אחר דברי קודש אלו.

3. אם יעיז אחד משוחטים כאלה להוסיף לעמוד גם אחרי פרסום הכרוז הזה - אות הוא כי נתפקר כל כך שאין למכתו תרופה עולמית, ושחיטתו אסורה בכל תפוצות ישראל כנבלה וכטרפה. ואין שום כח ב"ד שבעולם יפה להתיר את האיסור החמור הזה¹.

ה. השוחט בהולכה או בהובאה

אחד מחמשת הדברים שפוסלים את השחיטה, הוא 'דרסה'. יש להעביר את הסכין על צוואר בעל החיים באופן של 'הולכה והובאה' עד לחיתוך הקנה והושט, ולא לחתוך אותם בלי תזוזת הסכין (ע"י הפעלת לחץ בלבד). כמו כן, לצורך חיתוך הצוואר בצורה זו, יש לקחת סכין ארוכה, כך שיוכל השוחט לחתוך בהעברת הסכין על הצוואר ולא רק בלחיצה עליו.

בסוגיית שוחט ששחט רק בהולכה או רק בהובאה - מצאנו מחלוקת: לדעת השמ"ח, אף שיש לכתחילה לשחוט בהולכה והובאה - שחיטה בהולכה או בהובאה בלבד מותרת בדיעבד גם אם התכוון לשחוט באופן כזה, ובלבד שהסכין שבידו ארוך לפחות כמלוא שני צווארים של הבע"ח, וז"ל (סימן ח ס"ג): לכתחלה יכוין השוחט לשחוט בהולכה ובהובאה אף על פי שסכין ארוך בידו, בין בהמה בין עוף. ובדיעבד אם שחט בהולכה או בהבאה לבד - אם יש בסכין מלא אורך שני צווארין עם העור והמפרקת דהנשחט, בין בהמה או חיה בין עוף - שחיטתו כשרה; ואם לאו - שחיטתו פסולה דאורייתא.

אך אדה"ז מחמיר מאוד בדין זה, ולאחר אריכות הדיון בין דעות הראשונים - פוסק לאסור שחיטה זו אף בדיעבד, מחשש לדרסה.

(1) ראה גם בשו"ת צ"צ יו"ד סימן רמא-ב בענין זה, שכותב דברים דומים - אך שם מדובר על ג' שוחטים בעיר, ואילו כאן מדובר על כל שוחט בכל עיר, ואכמ"ל.

ההיתר היחידי באופן שחיטה זו, הוא בשוחט שהתכוון לשחוט בהולכה והובאה כדן, אך סימני הבע"ח נחתכו לחלוטין לפני שהספיק להשלים העברת הסכין (סימן כד סוף סק"ט): הולכה לבדה או הובאה לבדה. . לא מכשרינן בבת אחת אפילו בסכין שיש בה כשיעור שנתנו חז"ל שהוא כמלא צואר חוץ לצואר - אלא בשלא נתכוין לכך, רק שלא הספיק להביא עד שהותז הראש' בהולכה לבדה. . אבל אם נתכוין לכך איכא למיחש לדרסה. . ועל כן צריכים השוחטים ליזהר בזה באזהרה יתירה מאחר שיש בזה חשש דרסה אפילו בדיעבד מלבד הזהירות לכתחלה שמצוה להוליך ולהביא לכתחלה.

ו. סכין שאינה חלקה

איסור 'עיקור' הוא אחד מחמשת הדברים הפוסלים את השחיטה. את הסימנים - הקנה והושט - יש לחתוך בעזרת הסכין ולא לקרוע ולעקור אותם ממקומם. לצורך כך, על סכין השחיטה להיות חלקה ואסור שיהיו בה פגימות - בפגימה כזאת עלולים הסימנים להיתפס ולהיקרע, ולא להישחט כדן. בגמרא ובדברי הפוסקים ישנם כמה גדדים לפגימה האוסרת את הסכין. ברם, בדן סכין שאמנם אין בה פגימה פוסלת, אך עדיין מגעה אינו חלק לחלוטין - ישנה מחלוקת.

כדי להבין את הדעות השונות ואת החמרתו של אדה"ז בנושא, נקדים תחילה הסבר קצר:

בגמרא במסכת חולין (יז, ב) נאמר: **אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי: דמיא לסאסאה מאי? אמר ליה: מאן יהיב לן מבשריה ואכלינן. שאל רב אחא (בנו של רב אויא) את רב אשי: אם הבשר נשחט בסכין**

(ז) וראה שם בהרחבה שהגדרת "התזת הראש" לדעתו, היא חיתוך שני הסימנים - הקנה והושט, ותו לא. ושם, שהשמ"ח מגדיר "התזת הראש" אחרת (חיתוך הסימנים והמפרקת) - וההבדל בהגדרה זו הוא יסוד מחלוקתם כאן.

שיש בה הרגשה כמו מגע ראש השיבולת (סאסאה) - שאינו פגום אך אינו חלק, מה דין הבשר? ענה לו רב אשי - מי יתן לנו מהבשר הזה ונאכל ממנו, היינו שהבשר כשר.

דין זה, ששחיטה בסכין כסאסאה כשרה, הובא להלכה בשו"ע (סימן יח ס"ו): סכין חדה שהושחזה, והרי אינה חלקה אלא מגעתה כמגע ראש השבולת שהוא מסתבך באצבע - הואיל ואין בה פגם, שוחטין בה, אך הרמ"א כותב: ואין אנו נוהגים לשחוט בה, לפי שאין אנו בקיאים בדבר. מכיון שישנן דעות רבות בכל הקשור לדרגות הפגימה עליהם נאמר בגמרא שהם פוסלים את הסכין (כמבואר בהרחבה רבה בספרי הראשונים והאחרונים), ואיננו בקיאים לומר בוודאות איזה מגע כשר ואיזה לא - לכן, לדעת הרמ"א, אין לשחוט בה.

בהבנת דעתו של הרמ"א, כתב השמ"ח (סימן יח ס"ה): סכין חדה שהושחזה והרי אינה חלקה, אלא מגעתה כמגע ראש השבולת, שהוא מסתבך באצבע, ופגם אין בה - נהגו באשכנז שלא לשחוט בה, מפני שאין אנו בקיאים בדבר. ונ"ל, דמ"מ כשרה בדיעבד אם שחט בה, ולכתחלה ראוי ליהזר בו בכל מקום. הרי דעתו שאמנם אין לשחוט בה לכתחילה, אך בדיעבד הבשר כשר - ובכלל, כל החומרא הזו היא הנהגה ראויה ותו לא.

ברם אדה"ז (קו"א סק"ג) מסיק, לאחר פלפול ארוך בכל הקשור לבדיקת הסכין אטופרא (= על הציפורניים) ואבישרא (= על בשר האצבע עצמו) - בדיקות שנזכרו בגמרא ובדברי הראשונים, ולאחר הסברו מדוע בימינו לא בודקים בפועל על הבשר אלא על הציפורניים בלבד, ובזה אנו סומכים שירגיש הבודק בכל פגימה שהיא - שכל ההיתר לשחוט בסכין כזו הוא רק בגלל הדין הבא: מדינא דגמרא, סדר הבדיקה הוא שאם בבדיקת הציפורן הרגיש השוחט הרגשה שאינה פגימה, וגם לאחר שבדק על הבשר עדיין לא חש פגימה - הרי שהשחיטה מותרת. ברם בימינו, שלא בודקים כלל על הבשר - אין לנו אפשרות להכשיר הרגשה

זו שהורגשה בציפורן, שהרי לא ניתן לברר את מהותה בבדיקת הבשר - ולכן, יש להחמיר בכל הרגשה, גם קלה מאד, שמובחנת בציפורן. ולענייננו: סכין שהיא כסאסאה הותרה בשו"ע בפירוש, ועל כן מותרת בדיעבד - אך בדברים שלא הוזכרו להיתר בפירוש (כלומר, הרגשים שהם חמורים מסאסאה, אך עדיין לא פוגמים), גם בדיעבד אין להתיר". יש מקום להאריך עוד רבות בדברי רבותינו בנוגע לפגימת הסכין ולבדיקתה (וראה פירוטם בשמלה חדשה עם לקט בגדי מלכות סימן יח סעיפים ו-ח ובהערות שם), ובעז"ה בפרק ב, בו יבוארו עניני השו"ב - נביא עוד מדבריהם. עיי"ש.

ז. בדיקת הסכין לאחר השחיטה

הרשב"א ב'משמרת הבית' מביא את דעת הראב"ד כי קודם בדיקת הסכין לאחר השחיטה צריכים לשטוף אותה היטב, כי פעמים שהדם נקרש בתוך הפגימה. והעיד הראב"ד שכך אירע לו מעשה - שבדק ולא מצא פגימה, ואחר כך, כששכשך במים מצא פגימה.

בהבנת הוראתו זו של הראב"ד נחלקו השמ"ח ואדה"ז:

לדעת השמ"ח, דברי הראב"ד תקפים אם בודקים את הסכין לאחר זמן, ואז יש מקום לחשוש שנתייבש הדם שעל הסכין ומפריע לבדיקתו. אך כאשר בודקים את הסכין מיד לאחר השחיטה - אין צורך לשטוף את הסכין מהדם, ולא חוששים שמא מחמת הדם תשתבש הבדיקה. וז"ל (סימן יח ס"ח, ובתבואות שור ס"ק יט:): **ואם לא בדק מיד אחר השחיטה, כגון שנתקלקלה השחיטה - כשיבוא לשחוט אח"כ איזה זמן, צריך לרחוץ הסכין תחלה, דשמא נפגמה כשהיה הדם לח ונכנס הדם לתוך הפגימה ונתייבש, וסותם הפגימה עד שאינה ניכרת. מה שאין כן לדידן . . בדקינן**

(ח) עיין באריכות בכל סוגיא זו בסימן יח קו"א סק"ג, שו"ת אדה"ז סימן ז, שו"ת צ"צ יו"ד סימן טז

אחר כל שחיטה, שעדיין הדם לח, שאפילו נכנס לתוך הפגם מרגיש הוא . . . ולכן לא שייך אצלנו חששת הראב"ד.

אך אדה"ז לומד את דעת הראב"ד כפשוטה (שתמיד יש לשטוף הסכין לאחר השחיטה קודם בדיקתו, גם סמוך לשחיטה), ודוחה את הסברו של השמ"ח. וז"ל (סימן יח ס"ק יד): וכתב במשמרת הבית כתב הראב"ד דיש לרחוץ הסכין קודם בדיקה שלאחר שחיטה שהדם פעמים שנקרש בתוך הפגימה והעיד הראב"ד שכן אירע לו שבדק אחר שחיטה ולא מצא פגימה ואחר כך כששכשך במים מצא פגימה (עיי"ש במשמרת הבית דלא כתבאות שור).

ח. בדיקת הסכין במתינות

חשיבות גדולה נודעה בהלכות שחיטה לבדיקת הסכין. תפקיד הבדיקה הוא לוודא שהסכין 'חד וחלק', על מנת שהשחיטה תהיה כשרה והבעל חיים לא יוגדר כ"נבלה" חלילה.

בדבריו על חשיבות בדיקת הסכין "מתון מתון בכוונה גדולה", כותב השמ"ח (סימן יח ס"ז): שיבדוק מתון מתון ובכוונה גדולה בלב פנוי מכל מחשבות, והרבה צריך יישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין, הלא תראה כי יבדוק אדם פעמיים ושלוש ולא ירגיש בפגימה דקה, ואחר כך ימצאנה, כי הכין ליבו באחרונה, ובסגנון זה כותבים עוד פוסקים רבים אמנם, בסעיף העוסק בשחיטת הכפרות (שבזמנם הייתה נעשית תחת לחץ עצום, ועליה כותב השמ"ח (סי"ח ס"ב): אין הזמן מספיק לבדוק בכוונת הלב ובמתון כדינא . . . וקרוב הדבר שמחמת הנחיצה לא ידקדק היטב בבדיקה), כותב אדה"ז בלשון חריפה ביותר (קו"א סק"ה): שזו אינה בדיקה כלל כשמוליך הציפורן במהירות קצת . . . וצריך להזהיר על זה השוחטים בערב יום הכיפורים שמרבים העם להביא הכפרות וממהרים עליהם לשחטן ומתוך כך אינם יכולים לבדוק לאט לאט והיא מצוה הבאה בעבירה חמורה ר"ל וה' הטוב יכפר בעדם - כלומר, בדיקת הסכין במתינות

וביישוב הדעת אינה רק הנהגה טובה, ואף לא רק צורך גמור: היא היא עיקר הבדיקה, ובלעדיה אין הבדיקה נקראת בשם בדיקה כלל^ט.

ט. נטילת המעיים כשכר

בכל הקשור לשכר השוחט בעבור השחיטה, ישנם דיונים רבים בספרי ההלכה. באופן כללי, אסור בצורה גורפת לתת שכר לשוחט רק עבור הבע"ח שנמצאו כשרים (ולא עבור הטרפות והנבלות) - משום שבכך יוצרים תמריץ כלכלי לשוחט להכשיר ככל הניתן, תמריץ שעלול להשפיע על שיקול דעתו התורני וההלכתי.

ברם, היו מקומות שנהגו בהם שהשוחט לוקח כשכרו את בני המעיים של הבהמות הכשרות. השמ"ח מלמד עליהם זכות באופן הבא: השוחט הרי לא מכשיר או מטריף מדעתו בכל הקשור לדיני הבדיקה, אלא מביא את כל השאלות לרב. ובנוגע לעצם השחיטה - לא חושדים בשוחט שיטה את הדין מנבלה לכשרה בשביל שכר מועט כ"כ, כמו בני מעיים של בהמה, וז"ל (סימן יח סעיף כא): אבל יש מקומות שלא נהגו כן, רק שהטבח נוטל הכרכשות מהכשירות, ומטריפות אינו נוטל שום שכר, ויש ללמוד זכות עליהם, כיון שאין הטבח מורה שום הוראה בשחיטה ובדיקה היכא שיש נדנדוד ספק, רק מביא הכל להחכם, וא"כ לא אדון הוא בדבר זה, ואינו חשוד בשביל

(ט) ונפק"מ רבות למעשה יש בין שתי דעות אלו. לדוגמא: שוחט שבדק שלא במתינות בין השחיטות, ולאחר השחיטה מצא פגימה - נראה שלדעת אדה"ז אין מנוס מלקבוע שכל בדיקותיו המהירות לא נחשבו ועליו לנבל את בעלי החיים ששחט מאז הפעם האחרונה בה נבדק סכינו במתינות ויישוב הדעת.

וי"ל שלאור סברא זו התייר אדה"ז (בסימן יח קו"א סק"ה) בשעת הדחק ובהעדר הפנאי לבדוק הסכין בין השחיטות על החוד בלבד (ולא הצריך גם בדיקה אצדדים, כפס"ד השמ"ח שם סי"א) - עדיף שהבדיקה תצטמצם למינימום האפשרי אך תיעשה במתינות, מאשר שתכלול את כל פרטיה אך קוצר הזמן ישפיע לרעה על איכותה. ואכמ"ל.

הנאה מועטת להתיר האיסור המפורש, או להעלים עיניו מספק שלא להביאו לחכם.

אדה"ז (ס"ק כח-ט וקו"א סק"י) שולל נוהג זה באריכות גדולה ובחריפות רבה: לשיטתו - דבר זה פסול מעיקרו. יתרה מזו: אף תשלום לשוחט על כל בע"ח ששוחט ללא קשר לשאלה אם בסופו של תהליך ייצא כשר - אינו מושלם, שכן גם הוא יוצר לחץ פסול על השוחט: לא בענייני הכשרת הטרפות, אלא מוטיבציה לשחוט עוד ועוד, כדי להגדיל את שכרו - דבר הפוגם באיכות השחיטה.¹ אופן התשלום הרצוי ביותר הוא משכורת קבועה מראש ללא הבט על מספר בעלי החיים הנשחטים, ועאכו"כ - באופן מנותק לחלוטין מהשאלה כמה מהשחוטות אכן הוכשרו לאכילה בסופו של דבר.²

את שיטתו זו של אדה"ז אנו מוצאים גם בדורות מאוחרים יותר. לדוגמא: אגרת שכא של אדמו"ר הרש"ב, בה מבקש מהרב המקומי לדאוג לשכר ראוי וקבוע לשוחט, ואת אגרות תרכה וה'תתב של אדמו"ר הרי"צ בהם מבקש שיהיה וועד מסודר לצורך תנאי העסקה נאותים של השוחטים בתשלומים מסודרים וקבועים, לצורך תפקודם המוצלח זוית הלכתית נוספת הקשורה למשכורת השוחט מצאנו במכתב אדמו"ר מהר"ש (אג"ק שלו אגרת ה): כדי שתהיה לשוחט מנוחת הדעת ויוכל להתרכז בבדיקת הסכין כראוי (וכאן גם רואים את גודל החשיבות ליראת-שמים של השוחט בבדיקת הסכין), וז"ל:

(י) וראה שו"ע אדה"ז סימן א קו"א סק"ד שמשווה דין שוחט הנוטל שכר מן הכשרות בלבד לשוחט הנוטל שכר מכשרות וטריפות בשווה - בגלל הצד השווה שבהם: לחץ על השחיטה ממניעים כלכליים (אם כדי להרוויח יותר ע"י שיכשיר יותר, כבמקרה הראשון, או שירוויח יותר ע"י שישחט יותר, כבמקרה השני).

(א) כה גדולה התנגדותו של רבינו ללחץ פסול על השוחט, עד שאפילו על מקרה שמובא בשם הראב"ד, שנהגו לקבוע לשוחטים שכר קבוע מראש, אך לאחר מכן נטלו השוחטים (כחלק מתשלום שכרם הקבוע מראש) גם חלקים מהבהמות הכשרות - אפילו על זה כותב אדה"ז שבעל נפש ירחיק עצמו מזה! וראה פירוט בעניין זה ב'ביאורי הלכות' להר"ז שיל' ווינער ע' קפב.

ועתה ידעו נאמנה כאשר [אמרו] חז"ל אשר הרבה יראת שמים צריך לבדיקת הסכין, והחוב המוטל על בעלי בתים וביותר על הנגידיים ומנהיגי העדה אשר יראו שיהי' להשו"ב הכנסה שיוכל להחיות בני ביתו בריוח למען יהי' מוחו ולבו פנוי לראות שיהי' הסכין בטוב ושיהי' השחיטה בהידור, לכן למען טובתם האמיתי יראו נא כל אנשי עירם לעשות הכנסה להשו"ב שיהי' להם ממה לחיות.

י. מצוות כיסוי הדם

כשמקיימים לראשונה את מצוות כיסוי הדם, לדברי השמ"ח (סימן כח ס"ג) יש לברך שהחיינו. וז"ל: קודם שמכסה צריך לברך "אשר קדשנו במצותיו וצונו על כיסוי דם בעפר"⁷. . . ובפעם הראשון שמכסה מברך גם שהחיינו.

אך לדעת אדה"ז (או"ח סכ"ב קו"א סק"א) אין לברך שהחיינו, וז"ל: ובשעת עשיית הציצית לא יברך. כן פסקו המגן אברהם והש"ך ביורה דעה, סימן כח עיין שם שהאריך בזה. אלא מה שכתב הט"ז ראה מכסוי הדם, כיון דגם בכסוי הוכיח הש"ך שם דאין לברך.

יא. בדיקת הסכין על הציפורן ועל הבשר

בסימן יח סעיף ז כותב השמ"ח: בדיקת הסכין: אבישרא כנגד הוושט, ואטופרא נגד הקנה, ואתלת רוחתא דסכין. פירוש, שיעביר חוד הסכין על בשר אצבעו בהולכה והובאה, וכן שני צידי החוד – ועוד יעביר החוד ושני צדדים בהולכה והובאה על ציפורנו, בין הכל י"ב בדיקות, עכ"ל. לאור האמור, עולה השאלה לכל מי שמכיר, ולו במקצת, את ענייני

(יב) וראה בשמלה חדשה עם לקט בגדי מלכות, סימן כח הערה ד, שמנהגנו לברך "על כיסוי תדם בעפר", עיי"ש ביאור נוסח זה ומקורותיו במעשה רב והוראות רבותינו נשיאינו.

השחיטה: כיום, אין אנו בקיאים כלל בבדיקת הבשר ואיננו יודעים להרגיש פגימות באופן בדיקה שכזה. אך אם כך נפסק, כיצד אנו אוכלים היום בשר מסכין שלא נבדק אבישרא?

גדולי האחרונים נדרשו לשאלה זו. תירוציהם שונים ומגוונים (למשל: הבדיקה שתכליתה בירור עד כמה חד הסכין ואופנה - חיתוך קל מאד על בשר האצבע, היא היא בדיקת הבשר כיום⁹, בדיקת הסכין לרוחב ואז לעובי הציפורן היא בדיקת הבשר, והכוונה היא "בשר הציפורן"¹⁰), באמת איננו מרגישים אך יש לבדוק בכל אופן כדי לצאת ידי חובת הבדיקה¹⁰ ועוד כיו"ב), והצד השווה בכלם - הם אינם תואמים את לשונו המפורשת של השמ"ח כאן, ו/או אין בהם משום סברה שתבאר כיצד מותר כיום לאכול בשר ללא בדיקת הסכין אבישרא.

אדה"ז, בסימן יח קו"א סק"ג, עונה על השאלה בגאונות ובפשטות: ראשית, הוא מציין שכבר כתבו הפוסקים שהציפורן מרגישה אפילו אם אין בסכין פגימה אוסרת, אלא שאין היא חלקה ודומה במגעה לראש השיבולת (סאסאה) - ועל כן, ודאי שאם לא הרגיש כלום בציפורן, לא ירגיש בפגימה בבדיקה אבישרא. והיות שאנו פוסקים שאין שוחטים בסכין שמגעה כראש השיבולת והסכין צריכה להיות חלקה לגמרי, אין הבדיקה אבישרא מעכבת כלל. שנית, יש להביא בחשבון שבדיקת הסכין על בשר האצבע היא, ביסודה, רק כדי לסייע לבדיקת הסכין על הציפורן (ולא שיש לה ערך כשלעצמה - בדומה ליתר הבדיקות המתוארות בגמרא חולין יז, ב: אשימשא, אמיא וכו'). אמנם היות שבמהלך השנים קבעו חכמים שיש לבדוק הסכין גם על בשר האצבע - בוודאי שיש לבדוק. אך בימינו, שאין אנו מרגישים בבשר כלל שום פגימה - מחד, ולאידך - בדיקת הציפורן מובהקת

(ג) דעת תורה ס"ק יט.

(ד) פרי תואר ס"ק יג.

(טו) תורת יקותיאל סק"ד ד"ה עוד נראה, דעת קדושים סק"ט ועוד רבים.

ועצומה כדלעיל, ומחמירים בה גם בהרגש כסאסאה - מוותרים על בדיקת הסכין אבישרא (קו"א ס"ג).

יב. בדיקת עיקור בסימנים אחרי השחיטה

כתב השמ"ח בסימן כה סעיף א: השוחט צריך לבדוק בסימנים אחר שחיטה . . גם צריך לבדוק אם לא נעקרו הסימנים. ונהגו שתוקף אגודל על השיפוי כובע, ומתוך הדחק ייפלטו הסימנים לחוץ, ורואה אם שחוטים הרוב, ואם אין חוזרים לפנים - בידוע שהם עקורים, עכ"ל.

בפועל, לא נהוגה כיום בדיקה זו בשחיטות התעשייתיות.

אדה"ז (סק"ג) מסביר מדוע: עיקור, עניינו - הסימנים נפלו ממקום חיבורם בפה. במצב כזה, כמעט ולא תיתכן אפשרות לשחיטה כדבעי. לכן, אם רואים שהסימנים נחתכו - מכאן שלא היה עיקור (מציאאות כזו תיתכן לעיתים נדירות, אולם הכלל הוא שטריפה שאינה שכיחה כלל אין אנו מחוייבים לבדוק אחריה, וכלל זה נכון גם במקרה זה). ואף כי ייתכן שהסימנים נעקרו ברובם ומחוברים רק במקצת, ובמצב כזה השחיטה אמנם יכולה להתבצע והסימנים ייחתכו כדבעי, אך העוף טרף - על כך עונה אדה"ז שגם זהו מצב שאינו שכיח כלל (כמו מצב של סימנים עקורים כדלעיל) ועל כן אין לחוש לו.

יג. הגדרת "גלאט" ("חלק") לשיטת רבותינו נשיאינו

כתב השו"ע (יו"ד סימן כט ס"א): שמונה מיני טריפות הן . . נקובה, עכ"ל. כלומר, בגוף בעל החיים ישנם איברים שאם הם נקובים, הבע"ח טרף. אחת מאותם איברים היא הריאה, כפי שכותב (סימן לה ס"א), "ריאה שניקבה - טריפה".

בסימן לט שם מבואר בהרחבה דין הסירכה. וכאן יש לבאר מעט: הסירכה היא חוט רירי שיוצא מהריאה ונדבק ("נסרך") בקצהו למקום

אחר - בריאה עצמה (באותו חלק שממנו יצא או בחלקים אחרים), באיברים הסמוכים לה (צלעות, לב) או אף נשארת הסירכה מחוברת ("סרוכה") בצד אחד ותלויה משוחררת בצד השני. בסיבות שגרמו לחוט זה להיווצר חלוקים הפוסקים: ישנם כאלו הסוברים שהוא נוצר כתוצאה מהלחות התמידית בחלקי הריאה מבחוץ, אך לדעת אחרים הוא מהווה סימן לכך שבריאה היה חור, וממנו יצא נוזל שנקרש והפך לחוט רירי זה, המכונה "סירכה", שלפנינו. לענין זה ישנה חשיבות עליונה, כי הדין הוא שאם ישנו נקב באיבר מסויים, והנקב התרפא ונסתם - על פי הלכה הוא עדיין נחשב כפתוח. ואם אנו מחשיבים את הסירכה כסימן לכך שהיה כאן נקב - הריאה נחשבת כנקובה והבע"ח טרף.

לאורך הדורות, התפתחו שיטות הלכתיות מסוימות שתכליתן - בירור האם הסירכה אכן נובעת מנקב בריאה, או שהיא התפשטות ליחה בלבד. השיטה הראשונה היא "מיעוך ומשמוש": כשמוצאים את הסירכה, ממשמשים באמצעה וממעכים אותה: אם היא סירכה שנובעת מנקב - המשמוש הזה יעבה ויחזק אותה יותר, אך אם זו התפשטות ליחה - הסרכה "תימס" ותימוג ככל שירבו למשמש בה. משיטה זו התפתחה שיטה אחרת - שיטת הקילוף, המקילה הרבה יותר. עניינה: אם ישנה סירכה לא גדולה - קולפים אותה מהמקום בו היא מחוברת לריאה (מצד הריאה - אם סרוכה לדופן או לשומן, ומשני צדדיה - אם היא סרוכה לריאה משני הצדדים), ואם נופחים את הריאה ובודקים אותה בפושרין, ולא נראה ביעבוע - מכשירים.

יש לציין שהמיעוך והמשמוש כמעט שלא נוהג כיום, כך שההכרעה ההלכתית נדרשת בעיקר בנוגע לקליפה.

עד כאן - ההסבר הפרקטי. כעת יבוארו שיטות המחבר, הרמ"א, השמ"ח - ורבותינו נשיאינו.

בסימן לט סעיפים י-יג מובאת המחלוקת המפורסמת בין המחבר

לרמ"א, לענין "מיעוץ ומשמוש", עיין שם. בתמצית: לדעת המחבר - כל סירכה שהיא אסורה, בלי להתחשב באיכותה, בחזקה או בעוביה (ואף אם עוברת על ידי מיעוץ אין להקל בה). אמנם במקרה שהבהמה היא בהמת ישראל (היינו - שיש הפסד משמעותי בהטרפתה) וגם הבודק הוא ירא ה' מרבים (להבנת ביטוי זה והגדרתו ראה להלן פרק ב הערה כט), ניתן להקל בשני מקרים: א. אם נמצאה סירכה בריאה, וכשמכניסים תחתיה אצבע ומנסים למתוח אותה - היא מתפרקת. ב. כשהבודק מכניס ידו לתוך גוף הבהמה, לבדיקת הריאה: אם הוא מרגיש שהייתה שם סירכה, שהתפרקה - עליו להוציא את הריאה ולבודקה בעינו: אם הוא מוצא את שרידי הסירכא בריאה או במקום השני שאליו הייתה דבוקה - טריפה. ואם אינו מוצא - כשרה.

על זאת מוסיף הרמ"א (וגם הוא מציין שעל הבודק להיות ירא ה'): אם עוברת הסירכא על ידי מיעוץ ומשמוש, אפשר לסמוך על כך ולהכשיר את הבהמה. הוא אמנם מציין שיש לסמוך על קולא זו רק בסרכות "כסדרן" - כלומר, אם הסרכה עוברת בין שני חלקים בריאה שבאופן טבעי קרובים זה לזה (כי סרכות שאינן כסדרן טריפות מדין הגמרא), אך למסקנה מתיר בהפסד מרובה גם מיעוץ ומשמוש בסרכות שלא כסדרן.

השמ"ח (סימן לט סעיפים לד-ה), מתייחס לדינים אלו. דעתו, בתמצית - הוא סובר כהמחבר לענין עובי הסירכא, וכן לענין הקולות והתנאים הדרושים להם. יש לציין שבנוגע לסירכה שהתנתקה ע"י יד הבודק בבדיקת פנים הוא לא מצריך בדיקת חוץ כחוק כל יעבור, שרק לאחר שהריאה עברה אותה והתברר שאין כל שריד מסירכה זו - מכשירים, ומסתפק רק בקביעה שצריך שלא ישארו שרידים, ורק אם קרה שהריאה נבדקה חיצונית, ונמצאו שרידים - רק אז יש לאסרה.

ולענין מיעוץ ומשמוש מתייחס השמ"ח בסעיף לו-ט. דעתו בענין זה היא: במקום שכך המנהג, הוא מיקל לפי הדעה המקילה ביותר שמביא

הרמ"א (כלומר, מכשיר סירכות גם במקום שמטריף מעיקר הדין) ורק מוסיף אזהרה - שהמיעוך והמשמוש יגרמו לסרכה להיעלם לחלוטין מהריאה, בלי להשאיר זכר (וראה פירוט בענין זה בתבו"ש סנ"ז, ובלבושי שרד על אתר מגדיל לעשות ומבאר את השמ"ח באופן שגם העלמת שרידי הסירכה מהריאה חייבת להיות על ידי מיעוך ומשמוש דווקא, ולא על ידי קליפה).

אם כן, עולה כי המחבר, הרמ"א ואף השמ"ח לא הזכירו כלל את היתר הקליפה, אך אחרונים רבים וגדולים כתבו היתר זה^{טז} דנו בו והתירו אותו - וכיום, בכל שחיטה שאינה "חלק" נשענים על היתרים אלו.

מהי דעת רבותינו בענין המיעוך ומשמוש - בכלל, והקליפה - בפרט? בענין זה מצאנו אריכות גדולה בכתבי רבותינו נשיאינו. לאדה"ז ישנן לא פחות מ-6 תשובות (!) על ענין זה (וכן תשובה נוספת שנכתבה ע"י אחד הרבנים, בה מבאר דעת אדה"ז שנשלחה אליו), וגם אדמו"ר הצ"צ

טז) בשו"ת שלו חיו"ד סימן קד דן אדמור הצ"צ בהרחבה ובאריכות בנסיבות היתר הקליפה ודוחה אותן אחת לאחת. בתמצית: הסיבה להקל בו - מאותה הסיבה שבגללה מקילים בקליפת קרום ריינוס (להרחבה ראה עניינו בשמ"ח סימן לה סעיף מב. במילים ספורות - ריאה שאין בה חלוקה לאונות ואומות אלא כולה חתיכה אחת שלימה (ואז היא טריפה), אך התברר שזו שכבה חיצונית ולאחר שקולפים שכבה זו מגלים שמתחתיה הריאה מחולקת כראוי): גם סרכה זו אינה מגיעה מחמת נקב אלא היא קרום חיצוני שאין לו קשר לריאה. לאחר מכן הוא מסייג שההיתר הוא רק במקומות שבהם אין ההטרפה מעיקר הדין, אך בכל מקום אחר, ובפרט שלא כסדרן - אין להקל אלא בהפסד מרובה (ובמקומות כאלו יש להתיר בלא הפסד רק במיעוך ומשמוש).

אדמו"ר הצ"צ דוחה את ההשוואה לקרום ריינוס, כדלהלן: א. קרום ריינוס אמור להיווצר על כל הריאה בשווה. בפועל, בכל הריאות שיש בהם סירכא לא ניכר כלל שום התחלת התקרמות שכזו בכל מקום אחר. ב. אדמו"ר הצ"צ מביא את הטענה שלמרות שאין הסרכה זהה לקרום ריינוס, ניתן על כל פנים לדמות ביניהם - ודוחה אותה: דין קרום ריינוס הוא חידוש, ועיקר עניינו - שהוא על כל הריאה. אם אינו על כל הריאה אין כאן דין קרום ריינוס כלל, ואי אפשר לדמות ממנו לשום ענין אחר. ג. גם בקרום ריינוס מובחק יש דעות שאם מחובר במקום אחד יותר ממקום אחר - מטריפות אותו. ועל אף שהשמ"ח לא פוסק כמוהם, עכ"פ לענין דימוי מילתא יש להם תוקף.

לאור האמור, פורש אדמו"ר הצ"צ את שיטתו, כבפנים - ולא למותר להוסיף שהוא מציין במפורש שזו גם שיטת אדה"ז, על אף שאדה"ז כתב בתשובותיו ש"מעולם לא עלה על דעתי להתיר" קליפה.

מאריך בענין זה בשו"ת שלו (יו"ד סימן קד, אות ו ואילך, וכן סימן דש אות ב ואילך). להלן העולה מדבריהם, בקיצור נמרץ:

אם הסרכה קלה עד כדי כך שהיא מתנתקת ע"י יד הבדוק, או בהגבהה קלה שלה - מעיקר הדין כשרה אף ללא קליפה ובדיקה. אבל נהגו לחפש אחריה ואם מצאו שרידים שלה על הריאה - לקלפם ולבדוק בנפיחה ובפושרים, ואז מותרת לכתחילה.

בכל המקרים האחרים של סרכות - גם אם אפשר למצוא אופנים להתיר, אין זה לכתחילה: הקליפה תותר רק בהפסד מרובה, הבהמה תותר רק במיעוץ ומשמוש או שלא תותר בכלל. כלומר, בימינו ולמי שמחפש בהמה כשרה לכתחילה לשיטת רבותינו - האפשרות היחידה חוץ מ"חלק" ממש הוא המקרה המתואר לעיל.

ולא למותר לציין כי על פי הסטנדרטים המקובלים כיום בארץ, זו רמה שמשתווה לרמת "חלק בית יוסף" (לכל הפחות), כך שלהולכים לאור פסקי רבותינו נשיאינו ראוי שלא לצרוך שום שחיטה שאינה עונה (לפחות) על רמה זו.

ויה"ר שנזכה לסעודת לויתן ושור הבר בהתגלות מלכנו משיחנו, תיכף ומיד ממש.

נספח - ביאור תקנת הסכינים המלוטשים

רקע - סכין חד וחלק:

סכין השחיטה צריך להיות חד, כדי שיחתוך במהירות ולא יבוא לחשש שהיה, וגם חלק - כדי שיחתוך את הצוואר והסימנים, ולא יקרע אותם חד וחלק הם תרתי דסתרי. סכין חד בדרך כלל אינו חלק, וסכין חלק - אינו חד. אמנם יש אומני יד דגולים שיכולים לתקן סכין שיהיה חד מאוד וחלק כדבעי, אבל רק יחידי סגולה בעלי ידי זהב יוצאות מהכלל יכולים לעשות זאת, וגם אז - אין זה תהליך מהיר וקל. וכשמדובר על שחיטה המסורה לכל, וכל שוחט מעמיד סכיניו דבר יום ביומו - ברור שלא כל שחיטה נעשתה בסכין כזה.

ואכן, לאורך הדורות מצאנו דיון ער בשאלה מה עדיף: סכין חד מאוד ולא כל כך חלק, או סכין חלק ביותר אבל חודו טעון שיפור (ואגב, הדעה הרווחת היא שעדיף סכין חלק היטב ולא כל כך חד, כי מהתורה, פגימה היא במשהו ולכן יש להחליק את הסכין היטב, אבל שיעור השחיה (שהוא החשש בסכין שאינו חד, כאמור) מהתורה אינו במשהו. אדה"ז מעדיף סכין חד, כי לדעתו שיעור הפגימה הוא רק שחוט השערה חוגר בו, ולאידך - בסכין שאינו חד קיים גם חשש דרסה, שהיא במשהו מדאורייתא), עד שתיקן אדה"ז את תקנת הסכינים המלוטשים.

הסכין העבה - ביאור טכני:

בסכין סטנדרטי, עובי הסכין שווה בחודו ובגבו. ממש בקצה הסכין, לפני שהוא מסתיים בחודו, משוייף העובי בשני קצוות החוד והסכין

הופך לדק מאד עד חודו, כך:

כיום ניתן לייצר סכינים חזקים ודקים מאד, אבל בעבר, חוזק וקושי הסכין היה תוצאה ישירה של עוביו. סכין עבה היה חזק יותר, וחודו החזיק מעמד לזמן ארוך יותר. בסכין כמו סכין השחיטה, שגם פגימה כמעט בלתי מורגשת פוסלת בו, הייתה חשיבות רבה לחוזקו - ולכן סכיני השחיטה היו עבים מאד.

אופן השחזת הסכין עד ימינו אלה הוא שיוף נוסף, ארוך ובעל שטח רחב יותר, בצד אחד של עוביו לכיוון חודו, ואז שיופו לצד שני, כך:

במצב כזה, כאשר ההשחזה כרוכה בשיוף כמות כה גדולה של מתכת, קשה לשייף את הסכין בצורה שווה, ולשמור על החוד שווה לכל אורכו. ויש סיבות נוספות הגורמות לכך שיהיה קשה להעמיד את הסכין שיהיה חד וחלק כראוי - ואז מגיעה הדילמה שהוזכרה: האם להעדיף סכין חד יותר וחלק פחות, או הפוך.

בעיות נוספות שהיו נפוצות בסכיני השחיטה כתוצאה מהמציאות הזו היה הקושי לבדוק את הסכין היטב: לעיתים חוד הסכין לא היה דק מאד ולכן היה קשה לבדוק אותו, והשטח הרחב שנוצר משני צדדי החוד היה מועד לפורענות ולהצטברות פגימות בו.

מצב זה רווח בשחיטה עד לזמן הרב המגיד ממזריטש. בחצרו נמצא הפתרון לבעית סכיני השחיטה ו"הסכין המלוטש" בא לאוויר העולם. ידוע לנו בבירור כי השוחטים הראשונים שהשתמשו בסכין זה היו

תלמידי הרב המגיד בזמן שהיו אצלו. הגיבוי וההעדפה ההלכתיים לשימוש סכין מסוג זה דווקא נאמרו, נמסרו ונכתבו על ידי תלמידו וחביבו, אדמו"ר הזקן, שכבר עמד בהצלחה במשימת על אחרת - הנגשת השו"ע בטעמיו ויצירת שולחן ערוך הרב, ולאורך השנים שלאחר מכן היה אדה"ז נושא הדגל ולוחם מלחמתה של תורה, להפצת והטמעת השימוש בסכין השחיטה המלוטש. ואכן, בכל תפוצות ישראל בימים ההם - בקהילות החסידים שאימצו מיד את הסכין בהתלהבות מחד, ועד לקהילות בהם הייתה ההתנגדות המרה ביותר לחסידות (ושם עברו שנים עד שגם הם אימצו את הסכין, כדלהלן), מאידך - בכלום התייחסו לאדה"ז כמייצג עניינו של סכין המלוטש, ותקנת הסכין המלוטש הוכרה כאחת מעשר התקנות שהנחיל אדה"ז לעולם התורני כולו, לעולם ועד.

הסכין המלוטש - ביאור טכני:

הסכין המלוטש מבוסס על עיקרון טכני פשוט: כדי לייצר סכין חזק, אין צורך שיהיה עבה לאורך כל רחבו. מספיק אם הסכין יהיה עבה בגבו, ומשם ירודד עביו ויהפוך לדק יותר ויותר עד לחודו, כך:

רידוד זה נקרא "ליטוש", והסכין המוכן באופן כזה קיבל את השם "סכין מלוטש", או "סכין דק".

וכך, באמצעי טכני פשוט וגאוני, נוצר סכין, שגבו עבה וממנו הוא מקבל את חוסנו ועוצמתו, ולאידך - עבודת ההשחזה נעשית בצד דק

מאד, וכך היא הופכת לקלה עד מאד, והעמדת הסכין למצב שבו הוא חד וחלק מאד הפכה למטלה השווה לכל נפש.

במאמר המוסגר מעניין לציין שכפי שניתן לראות בתרשים בבירור, כדי להקל את עבודת הליטוש - רידוד הסכין והפיכתו לדק יותר נעשו בעיקר בצד אחד, והצד השני נשאר ישר לאורך כל רוחב הסכין, ואכן, היות וכפי שייאמר להלן - תקנת הסכינים המלוטשים התפשטה בכל תפוצות ישראל, כך מיוצרים כל סכיני השחיטה מאז ועד היום. אמנם כיום ישנו יצרן סכיני שחיטה באה"ק שלא חס על טרחתו ומלטש את הסכינים משני צדדיהם, כך שהסכינים שיוצאים תחת ידו נראים כך:

המעלה בסכין המלוטש באופן כזה דווקא היא: כידוע, אופן השחזת הסכין הוא שמעבירים אותו מספר פעמים מסויים על האבן המשחזת כשהוא נוטה בזווית אחת לצד ימין, ואז - מעבירים אותו שוב על האבן, והפעם כשהסכין נוטה בזווית לשמאל.

בסכין שעבר ליטוש בצד אחד בלבד - הצורך בהשחזת צד זה פחות משמעותית מהצורך בהשחזת הצד השני, ועל כן כמות הפעמים שהסכין עובר על האבן המשחזת בצד זה, פחותה מאד בהשוואה לצד השני. עובדה זו מצריכה הבנה טכנית מסויימת ובדיקות לאורך תהליך ההשחזה, כדי לוודא ששני הצדדים עברו תהליך זהה, למרות השוני בין הצדדים בכמות הפעמים שהסכין עברה על האבן.

לעומת זאת, בסכין שלוטש משני צדדיו - מספר הפעמים שיש להוליך את הסכין על האבן שווה משני צדדיו, דבר המפשט ומחיש את תהליך העמדת הסכין כולו. עד כאן בקשר לענין זה.

כאמור לעיל, פרסם אדה"ז את בשורת הסכין המלוטש בכל אתר ואתר: בפלפול מעמיק בו חשף את גאון עוזו בידיעת התורה, וגם בצדדים הטכניים של בדיקת והעמדת הסכין - הוכיח למסקנה בצורה ברורה כשמש: השוחט בסכין עבה יכול לגרום למכשולות חמורות ביותר מבלי דעת, חלילה, וזאת לצד הקושי המובנה בהעמדתו על תילו, שיהיה חד וחלק כראוי - בעיות שאינן קיימות בשימוש בסכין מלוטש, שמלבד העליונות ההלכתית הברורה שלו הוא גם קל טכנית להעמדה ולשימוש, כדלעיל. בשנים שלאחר מכן נשא אדה"ז ברמה את דגל מלחמתה של תורה ובכל מקום בו קמו עוררים על הסכין, והיו כאלו שסבלו מכך - טרח אדה"ז והביע את דעתו ברמה בעד השחיטה בסכין מלוטש דווקא, אגב הדיפת המתנגדים לדבר תוך רמיזות ברורות שהתנגדותם אינה עניינית (וראה פירוט נוסף בזה להלן).

יש לציין כי למרות הבעיות המרובות שעלולות להיקרות תחת ידי השוחטים בסכין עבה, אדה"ז טרח להדגיש שאינו רואה בשחיטה שנעשתה בסכין כזו שחיטה שאינה כשרה חלילה, ואף נתן (בקושי ובצרוף הגבלות) קבלה לשוחטים ששחטו בסכין עבה, אך לא חסך במילים כדי להמחיש את החשיבות הגדולה בשימוש בסכין מלוטש דווקא, מהסיבות שהוזכרו קודם.

דוגמא ניתן למצוא במכתב ששלח לחסידי עיר מסוימת, שבו הוא מפציר בהם לא לפרוש מתוך הקהל ולהשתתף בסעודת מצווה בה מגישים בשר משחיטת סכין שאינו מלוטש, וכותב "ומעודי לא נזהרתי מהכלים, אף מבני יומן" (אם כי אינו מורה להם לאכול את הבשר...), כשלפני בקשתו הוא מבאר את חשיבות הענין. וזה לשונו הקדוש: "השחיטה בסכינים מלוטשים היא מצווה רבה ועצומה אשר החזיקו בה רבותינו קדושי עליון נ"ע, וממש נתנו נפשם עליה, ואין כסף נחשב למאומה".

ההתנגדות ופולמוס הסכינים:

כמו כל תקנות אדה"ז, גם תקנה זו נתקלה בהתנגדות רבתי בתחילתה. אך בניגוד לטענות שנטענו על התקנות האחרות, כאן כבר כמעט לא ניתן היה למצוא שום סיבה התומכת בשחיטה בסכינים הישנים והעבים דווקא. במילים אחרות: הסכין החדש היה טוב יותר לשחיטה, קל יותר להעמדה ונוח יותר לבדיקה ולתיקון בין השחיטות ולאחריהן - והקהל "הצביע ברגליים". אך בל נקדים את המאוחר:

דוגמא להתנגדות לסכין החדש, שאין בה תוכן וטענות של ממש, ניתן למצוא בקובץ זמיר ערצים: "מכינים הם סכיני שחיטה מלוטשים דווקא, שאיננו מוצאים בכל התלמוד ובכל הפוסקים, ראשונים אחרונים. . . וכל אנשי עירנו מוזהרים שלא לאכול משחיטת החלפים ההם" (תרגום חלקי מאידיש) - טענת "לא שמענו ולא ראינו" שאין מאחריה ולא כלום. ובאג"ק אדמו"ר הזקן (אג"ק קג) הוא כותב מה ששמע מר' חיים מוואלוז'ין בשם הגאון מווילנא שאין שום סרך איסור ובעיה כלשהי בסכין החדש, וכל הסיבה שנמנעים מהשימוש בה היא פוליטית, במסגרת המאבק בחסידים ובמנהיגם ונושא דגלם, אדה"ז.

כפי שצויין לעיל, בשנים הבאות ניהל אדה"ז מלחמה רבתי נגד מחרחרי הריב והמדון, והשיב בגאון לכל טענותיהם תוך שאינו נמנע מלציין שאין נימוק הלכתי, ולו אחד, המצדד בהימנעות מהסכין החדש. למשל, בעיר בה אסר הרב את שחיטת מי שהשתמש בסכין מלוטש, תוך שהוא נתלה בסמכותו לאסור שחיטת אחרים כ'מרא דאתרא' - חשף אדה"ז את זרוע עוזו והוכיח בתשובה ארוכה ומפורטת (שו"ת שלו ס"י) שאם גזירת הרב היא בשל טיעון שאינו תקף הלכתית - אין בסמכותו לאסור את השחיטה.

וזכה אדה"ז לראות עוד בחייו בעלמא דין כיצד ההתנגדות לסכין השחיטה המלוטש שוככת והסכין המלוטש הופך להיות סכין השחיטה הסטנדרטי בכל תפוצות ישראל: החל משנות תקס"ה-ע ואילך כבר לא

הוערמו קשיים בדרכם של אלו שביקשו לשחוט בסכין מלוטש דווקא, גם בקהילות בהם הייתה ההתנגדות לחסידות חזקה ביותר.

דוגמא להתפשטות התקנה בכל תפוצות ישראל מצויה באיגרת שכתב אדה"ז בשלהי שנת תקע"א - כשנה וחצי לפני פטירתו, שם מפרט את קבלתה בכל רחבי העולם היהודי דאז: "בכל מדינות אוקראינה ופולין קטן ופאדאליע ורוב מדינות וואהלין אוכלים מסכינים מלוטשים, וגם בדובנא רבתי שאינן מאנ"ש כלל וכלל, וכן באוסטרא וקרעמניץ ולוצק ושאר קהילות גדולות שאינן מאנ"ש כלל, וגם באה"ק תובב"א, ורבים מהספרדים".

ובלשונו הציורית של אחי אדה"ז, מהרי"ל מיאנוביץ (שו"ת שלו חיו"ד סי"ט): "...עמלו בוניו בו (בסכין המלוטש) ויגעו הרבה יגיעות וסבלו כמה יסורים, והרפתקן עדו עלייהו במלחמות כבדות מהמתנגדים עד שיצא לאור צדקם, ותשקוט הארץ".

עובדה הראויה לציון היא כי בעוד שהמאבקים על תקנות אדה"ז האחרות מוזכרים בכתבי רבותינו נשיאינו שלאחריו כדבר שבשיגרה, והם מעוררים שיש לנהוג דווקא לאור תקנות אלו, למרות ההתנגדות - לא מצאנו שרבותינו בדורות הבאים מזכירים ומעוררים על חשיבות השחיטה בסכין מלוטש דווקא. ואין זאת בכלל שהענין אינו חשוב: הרי אדה"ז כתב (באיגרת שצוטטה לעיל) שיש למסור על כך את הנפש ואין כסף חשוב במאומה מולה, אלא בגלל שהשחיטה בסכין זה כבר התקבלה והפכה לנפוצה כל כך, שכבר לא היה צורך לעורר ולהזהיר עליה, כי בשנים שלאחר מכן אומצה תקנה זו על ידי כלל ישראל ללא שמין ופקפוק, וכבר קרוב למאתיים שנה שכל השוחטים בעמנו שוחטים בסכין מובחר ומהודר זה, ואין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותינו.

(מקורות: שו"ת אדה"ז סימנים ז-ט, אג"ק שלו (מהדורת תשע"ב) אגרות צה-קג וכן הנאמר במבוא לספר זה מעמוד 63 ואילך, שו"ת שארית יהודה למהרי"ל חיו"ד סי' יט, וקובץ יגדיל תורה (ג.י.) חוברת יט)

ב

זבחת כאשר ציותך

השו"ב: מהותו, ענינו והדרישות ממנו במשנת רבותינו נשיאינו

גדרי נאמנות השוחט

"הכל שוחטים לכתחילה, אפילו נשים ועבדים וכל אדם אפילו אין מכירים אותו"^א. חזקת הכשרות הדרושה לשחיטה היא המינימלית ביותר, הקיימת אצל כל יהודי ואף אצל נשים ועבדים (ובלבד שיודע את ההלכות, ויוחזק במעשה השחיטה בפני חכם, כמבואר בשו"ע שם). במקורות הפסיקה מצאנו שאמנם כאשר מדובר על מינוי למשרת שו"ב, יש להדר ולהעמיד לתפקיד זה אנשים זהירים וזריזים, בעלי יראת שמים^ב, אך מלשון הפוסקים הדנים בכך נראה שזהו מנהג טוב

(א) שו"ע יו"ד סימן א ס"א, מבוסס על חולין ב, א.

(ב) רבו המקורות, ולדוגמא נציין את דברי רבינו יונה (שערי תשובה, שער שלישי אות צו), שחלק מהם מצוטט בשו"ע אדה"ז סימן יח כהלכה למעשה (כדלהלן) - ולחשיבותם נצטט הקטע במילואו: "ולמוכחים יונעם העד בעם ויזהרו בתורת השחיטה ובדקדוקיה להשלים חוקיה, ויבחרו להם בכל מקום שוחט ירא חטא כי עם רב מ ישראל תלויים עליו במצוות השחיטה והבדיקה. וגם אמנם אמרו חז"ל "רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם", יש מקומות מבלי משים ואין תוכחה, מצויין שם רבים מן העם הנמצאים אצל שחיטה בלתי מומחים בחושים. ועוד ראינו במקצתם שערוריה, כי רבים מן המומחים רחקו ליבם מיראת חטא ואשר איננו ירא לבו לא יבין לדקדק בבדיקת הסכין כי צריך לכוון את ליבו מאד מאד בבדיקתו, הלא תראה כי יבדוק אדם פעמיים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה, ולאחר מכן ימצאנה כי הכין לבו באחרונה ובחינת חוש המישוש לפי כוונת הלב, מלבד כי יפשע גבר מבלי יראה בבדיקת הסימנים ויתר דרכים וצדדין, כהגלות נגלות לפני כל יודעי דת ודין", עכ"ל לענין זה.

העולה מהאמור: השו"ב צריך להיות ירא שמים בגלל בדיקת הסכין (כמבואר להלן בהרחבה), כי

הנובע מצרכים צדדיים, ולא חוק בל יעבור.⁸⁵

במשנת רבותינו נשיאינו, הפכה נאמנותו של השוחט ויראת השמים הנדרשת ממנו לחלק מהותי ומשמעותי, כאשר אחת מאבני היסוד של השחיטה במשנת חב"ד היא יראת השמים המופלגת הדרושה מהשוחט, וכפי שכותב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א - אף יותר מרבי!⁸⁶

ההסבר כיצד הפך ענין זה - נאמנותו ויראת השמים המופלגת של השוחט - לדבר עיקרי שגופי השחיטה תלויים בו, בשעה שההלכה הפסוקה בשו"ע היא שגם אדם רגיל מישראל, אפילו כזה העובר מזמן

מקצועו מעמיד אותו במצבים מורכבים רבים: בחוסר שימת לב, הוא יכול לעשות טעות שתגרום להפסד כספי גדול, ואין איש בעולם שידע על כך. כדי לעמוד במבחן זה, שהוא בבחינת "מעשים שבכל יום", עליו להיות ירא שמים ביותר.

אמנם, על אף התיאור החריף והצגת המורכבות הגדולה בתפקיד אחראי זה, אין כאן פסיקת דין (שהשו"ב חייב להיות יר"ש) אלא כעין המלצה בלבד. ולהלן נראה שאף שאדה"ז מציין במפורש ענין זה, של טעויות במהלך השחיטה והבדיקה, כסיבה לנאמנות הנדרשת משוחט הממונה על הציבור - הרי זה רק כ'תנא דמסייע' לסיבה העיקרית, כפי שיתבאר.

ג) ראה בשו"ע סי"ח סי"ז, ועוד - אך גם שם, זריזות ונאמנות השוחט מוזכרת כ"מסייע", ולא כחייב מצד עצם הענין. וראה להלן הערה כח.

ד) כפי שמתואר בריבוי עצום של אג"ק מרבותינו נשיאינו, ולדוגמא: אדמו"ר האמצעי - אג"ק נב. אדמו"ר הצ"צ - ראה לעיל, בשו"ת שלו. אדמו"ר מהר"ש (בדגש על בדיקת הסכין) - אג"ק ה. אדמו"ר הרשב"ב - אג"ק רכח, תשמ. אדמו"ר הרי"צ - א'קכו, ב'תשע (ע"ד השליחה, עיי"ש), ב'תשעא, ג'תריד, ג'תתפה, היא. כ"ק אד"ש מה"מ - כמעט בכל מענה לשו"ב מעורר הרבי על ענין היר"ש, ולעתים מקשר זאת ישירות לשו"ע אדה"ז ושו"ת צ"צ הנ"ל: תתסא, תתקטו, א'תשיג, ב'תשג, ב'תשצט ובריבוי פעמים נוספות.

ה) ראה לדוגמא אג"ק כ"ק אד"ש מה"מ תתקטו, א'קנט, ועוד. ובדידי הווא עובדא: עם התמנותו לשו"ב, סח לי אחד מגדולי השלוחים, בעל שמועה נפלא שהיה גם רב מורה הוראה - שלמד בצעירותו את מלאכת השחיטה על בוריה ואף החל לעבוד כשוחט, עד שהרבי (איני זוכר בוודאות האם היה זה אדמו"ר הרי"צ או כ"ק אד"ש) הורה לו לחדול, וטעמו ונימוקו - יש לך מספיק יראת שמים כדי להיות רב, אך לא מספיק כדי להיות שוחט... וראה סיפור דומה לזה, אך מהכיוון ההפכי - מהרה"ת בצלאל ווילשאנסקי ע"ה, בתשורה מחתנות ווילשאנסקי-רוזנבלט, י"ב תמוז ה'תש"ע, עמ' 86. וראה גם בהלקח והליבו ח"ב ע' ריג.

לזמן על אחת ממצוות התורה (שלא להכעיס או לתיאבון, אלא כשגגה¹) נאמן על השחיטה, ולא זו אף זו - גם עבדים ונשים נאמנים עליה, מעיקר הדין - מובא בתמצית בשו"ע² ובשמלה חדשה³, ובהרחבה רבה, תוך פיתוחו ושכלולו עד ש"פנים חדשות באו לכאן" - בשו"ע אדמו"ר הזקן⁴ ובשו"ת שלו⁵, וכן בשו"ת אדמו"ר הצי"צ⁶. להלן תמציתו:

סוגי השוחטים

ראשית, יש לחלק בין אדם השוחט לעצמו לבין הממונה על הציבור: חזקת הכשרות המינימלית הנצרכת לאדם בבואו לשחוט, הינה לאדם השוחט עבור עצמו. אמנם, בבואנו למנות אדם שיהיה אחראי על השחיטה בעיר, מקפידים יותר. וכלשון השו"ע: "והאידינא נהגו למנות אנשים ידועים על השחיטה והבדיקה" (וכן הובא להלכה גם בשמ"ח: "גם ממנים יראים ושלמים, יודעי תורה וזריזים"). וגם בשו"ע אדה"ז מצאנו חילוקים בסגנון זה - בין רמות שונות של נאמנות בהתאם לתפקיד השוחט ואחריותו הציבורית - אם כי החשיבות שהוא מקדיש לרמת יר"ש גבוהה היא רבה, הרבה מעבר למבואר בשו"ע⁷.

(1) הובא להלכה בשמלה חדשה ס"ב סי"ג, עיי"ש.

(2) יו"ד סימן יח סי"ז.

(3) סימן יח ס"ב.

(4) במקומות רבים, ובעיקר בשו"ע סימן יח קו"א סק"ט.

(5) ס"ט, עיי"ש בהרחבה.

(6) יו"ד סי"ב ס"א-ב, סרמ"ח ובעוד מקומות.

(7) להלן פירוט תמציתי של שיטת אדה"ז בנוגע לרמות הנאמנות הנדרשות מהשו"ב, בהתאם לקהל היעד של שחיטתו: א. השוחט לעצמו - די לו בחזקת נאמנות בסיסית, ואף אם אחרים יאכלו משחיטה זו אין בכך כלום (ראה בהרחבה שו"ע אדה"ז ס"א קו"א סק"ב, ס"ב סק"ה). ב. השוחט לאחרים בחינם - כנ"ל, אלא שכדאי לבדוק סמינו (וראה להלן בפנים גודל חשיבות בדיקת הסכין) במקום שאפשר (קו"א סק"ב שם, וסי"ח קו"א סק"ט). ג. השוחט לאחרים בשכר - אם מקבל שכר מראש על כל שחיטתו, צריך חזקת כשרות מיוחדת, היות ויש לו אחריות ציבורית (גם אחריות זו קשורה עם בדיקת הסכין, כדלהלן). אמנם, אם (הוא, וכן השו"ב ברמה הגבוהה יותר דלקמן) מקבל

שנית, והוא העיקר: דין מפורש הוא³ שעל השוי"ב השוחט לאחרים מוטלת החובה להראות את סכינו לרב קודם השחיטה, כי "הרבה צריך יישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין: הלא תראה כי יבדוק האדם פעמיים ושלוש ולא ירגיש בפגימה דקה מן הדקה ואח"כ ימצאנה כי הכין לבו באחרונה, ובחינת חוש המישוש - כפי כוונת הלב"⁴ (אמנם אם שוחט השו"ב לעצמו⁵, הרי הוא מוחזק כנאמן ואינו צריך להראות סכינו לאחרים).

בגדר חיוב השוי"ב להראות סכינו לרב, מביא אדה"ז את מחלוקת הראשונים: האם החיוב הוא משום כבודו של הרב (דעת רש"י והר"ן), או שזהו חיוב גמור ומוחלט, מעיקר הדין (דעת הרמב"ם והרא"ש).

שכר על כל בע"ח ששוחט בנפרד, ועאכו"כ אם מקבל שכרו רק מהכשרות - חייב להיות מוכר כחסיד וירא אלוקים, שבוודאי השיקול החומרי, רווח גדול יותר, לא יטה את לבו - וגם אז "דומה לכיעור וראוי לכל בעל נפש להתרחק מזה" (סי"ח קו"א סק"י), ובנוגע למקבל שכרו מהכשרות בלבד - קובע אדה"ז (שם ס"ק כט): "ואפילו יודעים בו שהוא חסיד ולא יבוא להקל, אפילו הכי אסור"⁶. ד. הרמה הגבוהה ביותר - שוחט הממונה על הציבור, שו"ב דמתא. על שו"ב זה נכתב בשו"ע ובשמ"ח כמפורט לעיל, שנהגו למנות אנשים מיוחדים דווקא, והגדילו לעשות רבותינו נשיאינו, ודרשו ממנו רמת כשרות גבוהה ביותר, ולאור המבואר בכתביהם (כדלהלן) - הרמה הגבוהה ביותר הנדרשת מיהודי בכל מקצועות היהדות, יותר אף מהרב!

* בעיה זו, אדה"ז ורבותינו נשיאנו לדורותיהם ייחסו לה חשיבות הרבה מעבר למבואר בספרי שחיטה, ועל כן הורו שאופן התשלום לשוחטים יהיה מנותק לחלוטין ממכות ואיכות תוצרתם. ראה בכל זה בהרחבה בפרק א אות ט.

(ג) חולין יז, ב ואילך, והובא להלכה בשו"ע ובשמ"ח בסיומן יח, כדלעיל.

(ד) שו"ע שם, מצטט כהלכה למעשה מרבינו יונה (דלעיל הערה ב), וכן הובא גם בשמ"ח שם.

(טו) אדה"ז מיקל מאד במקרה של מי ששוחט לעצמו (כדלעיל הערה יב) - וכאן נפרט מדוע: בקצרה - שתי סיבות לקולא זו: א. הרי הוא יכול לאכול נבלות וטריפות ג"כ ואיש לא יאמר לו מה לעשות. לכן, אם כבר משקיע ושוחט, מן הסתם עושה זאת כדבעי - ורוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם (סי"ח סק"י), ב. שחיטה כזו היא באקראי. החיוב על נתינת הסכין לחכם הוא רק בשוחט קבוע (ס"א קו"א סק"ב), והשלכות מעשיות לדין זה - בסימן ב קו"א סק"ב בנוגע לשוחט שהאכיל טריפות אחרים במזיד (ראה אודות דין זה וחומרתו בחלק א אות ג), שעל אף שנאסר עליו לשחוט וצריך תיקון תשובה חמור ביותר - מותר לו לשחוט לעצמו (והראיה - שאחד מתיקוני תשובתו הוא שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב, וכיצד יעשה זאת ללא שיחט בעצמו?...), עיי"ש.

בשו"ע נפסק להלכה כדעה הראשונה (וכפי שכתב בהמשך שם: "ולחם מחלו חכמים על כבודם כי הם זהירים וזריזים"), ולאור זאת תיושב שיטתו ההלכתית של מרן המחבר, ובעקבותיו - של השמ"ח: היות והצורך בבדיקת הסכין ע"י הרב הוא רק משום כבודו (כהלכה הידועה^{טז} שאסור להורות הלכה בפני רבו), על כן, אם הרב מוחל על כבודו מאיזו סיבה - אין בכך יותר כל צורך. והיות שכיום השוחטים הם אנשים זהירים - הרב מוחל להם את כבודו. ואולי יש לומר שעל פי שיטה זו - אם אין כאן רב, ואף לא אדם אחר שניתן לסמוך על מומחיותו - נאמנות השוחט הבסיסית תעמוד לו, ואינו זקוק להראות סכיניו לאדם אחר (כדין חכם שאינו רב המקום, שמותר לו להורות אם הרב אינו על אתר).

אמנם אדה"ז עצמו חושש^{יז} גם לדעת הרמב"ם, שאין ניתנת הסכין לרב רק משום כבודו גרידא, אלא זהו חיוב מדינא דגמרא - היינו, לא רק מצד כבודו של הרב, אלא כי חכמים לא האמינו לשוחטים שיתאמצו בבדיקת הסכין, שטורח גדול הוא, ויבואו לשחוט בסכין פגומה - ורק הרב יהיה נאמן על בדיקת הסכין הדורשת ריכוז כה רב. ועד כדי כך, שכאשר השו"ב הממונה על הציבור אינו רוצה לראות הסכין לרב - דינו בנידוי (אף אם נמצאה סכיניו יפה!) ומוסיף, שכאן הרב אינו רשאי למחול על כבודו, היות ומדובר כאן על חשש איסור (הפגימה), וממילא מחילתו לא מהני^{יח}.

לאור האמור, אם אין כאן רב (או אדם אחר, שנאמנותו שווה לנאמנות הרב, כדלהלן) - לא יוכל השוחט (שחזקת נאמנותו היא בסיסית בלבד) לשחוט בקביעות - מצד דין הגמרא.

(ז) שו"ע סימן שלד סוף סעיף מד.

(ז) ראה בהנסמן לעיל הערות ט-י.

(ח) שו"ע סי"ח סי"ז, וראה סיכום כל מהלך זה (מחלוקת הראשונים, דעת השו"ע והנפק"מ למעשה) שם קו"א סק"ט.

אמנם, בסמכות הרב מרא דאתרא להסמיך אחרים להורות דין במקומו. ולכן, אם יהיה שו"ב דמתא זה אדם כשר ונאמן, זהיר וזריז^ט עד כדי כך שניתן לקבוע שהוא עומד ברמת יראת השמים של הרב עצמו, לכל הפחות - או אז יוכל הרב להסמיך אותו לענין בדיקת הסכין שהוא בודק לעצמו, למרות שמלכתחילה רצוי שגם שוחט שעומד ברמה כה גבוהה לא ישחט אלא לאחר בדיקת סכיניו על ידי אדם נוסף (היינו, איש מתאים ומומחה - או אף שו"ב אחר (העומד במעלות שהוזכרו לעיל) - שטרחת תיקון הסכין, במידה ויימצא פגום, אינה מוטלת עליו^כ). ועל כן, כדי להימנע ממצב של שוחט שנאסר עליו לשחוט מדין זה, יש לתקן שכל השוחטים יעמדו ברמת יראת שמים גבוהה כזו^{כא}.

לסיום נציין, שאדמו"ר הזקן מחדש גדר נוסף, מדוע על השוחט הממונה על הציבור להיות ברמת יראת שמים כה גבוהה - ובלשונו הזהב: "יש לחוש שלא ידקדק יפה בבדיקת הסכין (כדלעיל) ובדיקת הריאה וימהר לשחוט ולבדוק הרבה בשביל הנאתו... למהרו", עכ"ל^{כב}. הרי לנו סיבה נוספת: אנו חוששים שטבעו האנושי של השוחט, למהר עבודתו (- אם כדי להרבות שכרו, שעל כך מדובר שם, או, וזו הנקודה הנוגעת לענייננו -) כדי לסיים עבודתו, ישפיע על איכות עבודתו. והפתרון הוא, כפי שממשיך וכותב שם אדמו"ר הזקן - "אלא משום שממנים על השחיטה אנשים כשרים ונאמנים, זהירים וזריזים", היינו - היות ולצורך בדיקת הסכין ממנים אנשים כאלו דווקא, הרי חזקתם שיצליחו גם בניסיון זה, של מהירות וזירוז השחיטה והזהירות בבדיקת הריאה וכו'.

(ט) לשון אדה"ז (בשינוי קצת), סימן א קו"א סק"א בסופו.

(כ) וראה ב"שאלות ותשובות הרב" סימן מ שלומד בדעת אדה"ז שגם שוחט כליל המעלות ראוי שייתן סכיניו לבדיקה ע"י אחר, שאין טרחת העמדת הסכין מוטלת עליו. וראה הרחבה נוספת בענין זה בהערה כה.

(כא) סימן יח ס"ק כז, עיי"ש, קו"א סק"ט.

(כב) שו"ע ס"א קו"א סק"ב בסופו.

למסקנה - דעת כ"ק אדמו"ר הזקן היא:

א. חיוב השוחט להראות סכינו לרב דמתא הוא חיוב גמור לכל שוחט שאחרים נהנים בקביעות משחיטתו. ונראה שדעתו שאם אין רב (או אדם ברמתו) שיבדוק הסכין, אין לשחוט באופן קבוע.

ב. קשה לנהוג כך בפועל - שהרב יבדוק את סכין השוחט לפני כל שחיטה (וכן בכל פעם שנתרועעה חזקת הסכין¹²). כדי להימנע מעבירה על חיוב זה, נהגו שהשוחט עצמו יהיה בעל יראת שמים מופלגת בתכלית, כמו הרב עצמו, ואף למעלה ממנו¹³ - ואז יוכל הרב להסמיכו ולהאמינו על בדיקת סכינו.

ג. גם במקרה כזה, שהשוחט עצמו יר"ש בתכלית וכו', אין מן הראוי שהוא יבדוק לעצמו, אלא תמיד יש להעדיף שמומחה אחר (שיש לו את המעלות דלעיל), שעול תיקון הסכין אינו מונח עליו, יבדוק לו סכינו, כדי שהמחשבה על טורח תיקון הסכין לא תשפיע על איכות בדיקתו (וכך מגיע גם "רווח" נוסף - הוא לא יהיה בהול על שכרו או למהר כדי לסיים עבודתו, ובזה יורד החשש שהלחץ ישפיע על עבודתו)¹⁴.

(ג) ראה שו"ע סי"ח סי"ב, שמ"ח סי"ח סי"ד ועוד.

כד) ואולי יש לומר שהסיבה למה צריך השו"ב להיות בעל יר"ש גבוהה יותר מהרב (למרות שהסיבה היא נאמנותו בבדיקת הסכין, כנאמנות הרב עצמו) היא, שהרב בודק את הסכין בתנאים הטובים ביותר: בביתו, ללא טרדות והיסח הדעת. אמנם השוחט צריך להגיע לתנאי ריכוז מוחלט הנדרש לבדיקה בעודו נמצא במקום שונה לחלוטין - בבית השחיטה: רעש והמולה, לכלוך ואנדלמוסיה ולעיתים אף עם אנשים המנסים להסיח דעתו. כדי לבדוק סכין כדבעי בתנאים כאלו נדרשות תכונות נפש חזקות בהרבה...

כה) לאורך הדורות עוררו רבותינו נשיאינו שבכל שחיטה יהיו שני שוחטים. לדוגמא - דברי אדמו"ר האמצעי: "וזאת אזהרתי על השו"ב . . . לא ישחוט אחד מהם בלתי הראותו סכינו לחבירו קודם השחיטה, בכל ישונה" (אג"ק אדה"ז, אדמוהאמ"צ ואדמו"ר הצ"ע ע' שיג), מלשונו משמע שאין זה ענין פרטי אלא הוראה כללית, שיש להצריך שיבדקו השו"בים איש סכין רעהו. וכ"ק אד"ש כותב: "מ"ש אודות הנחיצות דבדיקת סכין ע"י שני שו"בים - בוודאי נכון הוא במאד, אלא שהדבר תלוי ברבנים ובעיקר בהשו"בים, ולצערנו רק לאט לאט הולך המצב ומשתפר, אף שאין לך דבר העומד בפני הרצון, ואם היו הרבנים והשו"בים רוצים באמת ובתוקף המתאים - היו מצליחים בזה" (אג"ק ב'תתקמו).

ואדמו"ר הצ"צ מוסיף על דברי אדה"ז דלעיל המחשה במילים ברורות, מהי הכוונה שהשו"ב חייב להיות יר"ש ברמה הגבוהה ביותר: "ולדידי חזי לי דכל אדם המזלזל קצת במצווה אחת ממצוות התורה, קים ליה בגוויה דלא רמי אנפשיה למעבד בדיקה הצריכה לסכין"^{כז}. היינו: שו"ב הוא אדם שרמת האחריות הנדרשת לתפקידו כה גבוהה, שאף זלזול קצת, באחת (!) ממצוות התורה, פוסלת אותו מלמלא תפקיד זה!^{כח}

לסיכום: אף שכבר בשולחן-ערוך מובא^{כח} שמצד כמה סיבות השו"ב ראוי שיהיה בעל יראת שמים רבה, 'ירא ה' מרבים'^{כט}, הרי שלשיטת אדמו"ר הזקן ואדמו"ר הצ"צ, וכן של ממלאי מקומם לדורותיהם, נאמנות השו"ב דמתא צריכה לעמוד (מעיקר הדין, ולא רק חומרא בעלמא ומילי דחסידותא או מחמת גורמים צדדיים) על רמה גבוהה עוד יותר, ולאור שו"ת אדמו"ר הצ"צ ומענות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בנדון - ברמה הגבוהה ביותר שניתן להעלות על הדעת.

(כז) שו"ת צ"צ יו"ד סייג ס"ב, מצטט מהפרי תואר (סימן יח ס"ק לא) כהלכה למעשה.

(כח) ועיי"ש סימן יב ס"ב שמוכח שרמת היר"ש הנדרשת משו"ב גדולה אף יותר מ"דברי חברות" הנדרשים כדי להיקרא "חבר" (לפירוט בענין דברי חברות ראה משניות דמאי פ"ב מ"ג, עיי"ש בהרחבה) - והלא דבר הוא!

(כח) בהלכות שחיטה - סי"ח ס"ז ("והאידנא נהגו למנות אנשים ידועים על השחיטה . . כי הם זהירים וזריזים והרבה צריך יישוב הדעת ויראת שמים"), ובהלכות טריפות - סל"ט ס"ג ("ואין סומכין על קולא זו אלא בבדוק כשר וירא את ה' מרבים").

(כט) ביטוי זה, "ירא ה' מרבים", לקוח מנחמיה (ז, ב). המפרשים על אתר מסבירים את משמעותו: א. רש"י - שיהיה ירא שמים מימים רבים, כלומר זמן רב. ב. דעת תורה (על השו"ע, בשם ה'אשל-אברהם' מבוטשאטש): שרבים מעידים עליו שהוא ירא שמים. ג. פירוש דון יוסף ך' יחיא (על המגילות) והרלב"ג: שהוא ירא שמים יותר מרוב האנשים והגדולים שבשראל (ויומתק לפי פירוש זה לשון הרבי דלעיל, שהשו"ב צ"ל ירא שמים אף יותר מרב). ד. מלבי"ם (בפירושו על הש"ס, ברכות כח, ב): שמתיירא מה' היושב בשמים יותר ממה שירא מכל האחרים (רבים), על אף שהוא נתון לאיומיהם ולחסדיהם.

ירא שמים מרבים - הלכה למעשה

השלכות מעשיות הנגזרות מחידוש זה על חיי היום-יום של השו"ב רבו כמו רבו, וכמובן - שינוי יש בהם מזמן לזמן וממקום למקום, ולא נמנה אותם כאן מקוצר היריעה. אמנם בקצירת האומר נציין כאן רק שתי דוגמאות להנהגות קלות הערך, שבהשוואה לכל ענין אחר לא היו תופסות מקום כלל - אלא שלסיבת חשיבות משרת השו"ב נהגו בהן, ובחומרה יתירה: אחת בכיוון של "סור מרע" - מעשה ה'קאלאשין' הידוע, שממנו משמע שגם הנהגה שאין בה כל פסול אלא שהיא מחודשת במקצת (ואף אם אפשר למצוא לה צידוק הלכתי מסויים...), אינה מתאימה לשו"ב^ל, והשניה - ב"עשה טוב": במקום שנהוג כן, על השו"ב ללכת במלבוש עליון ארוך, על אף שאינו מעוניין בכך, ולמרות שזו בעצם הנהגה חיצונית שאינה מעידה כלל על היר"ש ואין בה ממש, ואם לא עושה כן - יש בכך טעם לפגם^מ. ואכן, גם בדורנו מצאנו שרבני חב"ד הקפידו על שוחטים שיהיו לא רק יראי שמים ומומחים בעבודת

(ל) "בעיירה אחת בימי הצמח צדק העבירו שו"ב ממשרתו בשביל שלבש קאלאשין (ערדליים - המו"ל), דפשיטא שאין איסור בלבישת קאלאשין אלא שהוא סממן חיצוני על הנעשה בפנים וד"ל..." (אג"ק אד"ש ב'תתלד). וראה סיפור זה בתוספת פרטים גם ב"לקוטי סיפורים - פרלוב" ע' קצה, ובספר "אלה תולדות פרץ" ע' 644. פרט חשוב נוסף הובא בתשורה לחתונת גלובוסקי-מישולובין (ה' כסלו ה'תשע"ב). הששו"ב טען שהסיבה ללבישתו היא כי בבית המטבחים ישנו דם ולכלוך רב, והוא צריך להגן על נעליו לבל יספגו מהלכלוך והריח, כדי שיוכל ללכת להתפלל בבית הכנסת (אליו שם פעמיו מיד אחר השחיטה, וראה לעיל סימן יח הערה טז, שאין לשוחט להתפלל בבגדים המלוכלכים מהשחיטה). ולמרות זאת לא קיבל הרבי הצ"צ את טענתו, ככפנים. ובנוגע לתנאי הזמן והמקום של הנהגות אלו יש להעיר שבאג"ק תקח כותב כ"ק אד"ש ש"העבירוהו - בצדק, וכיום גם זקני החסידים לובשים קאלאשין - וגם זה בצדק".

(לא) אג"ק כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ג'נה, ובהקשר לכך מביא שם את מאמר רז"ל שאין צריכים להיות ער בין הישנים, עאכו"כ בנוגע לעניננו. ובענין זה ראוי לציין את דברי ה'דעת תורה' (בהמשך לביאורו של ה"אשל אברהם" על המילים "ירא ה' מרבים" - ראה הערה כט): "דגם אם הרבים טועים בדמיונם באיזה דבר וסוברים שהנהוג כן אינו יד"ש, אף שהאמת אינו כן - אסור לו להיות שו"ב אצלם ולנהוג קולות הללו ודומיהם".

הקודש, אלא גם ינהגו בחייהם הפרטיים ובשעות הפנאי שלהם באופן של "כמופת הייתי לרבים"^{לב}.

לסיום, מסופר^{לג} על אחד מגדולי החסידים שהיה גאון גדול בנגלה ורב מורה הוראה ששמע פעם אברך ת"ח מסיח לפי תומו ש"אדמו"ר הצ"צ היקל הרבה בדיני השחיטה", ותיקן אותו: אמנם בכמה דינים פרטיים בענייני שחיטה מצאנו שהיקל אדמו"ר הצ"צ מהנהוג, אך בדיני השוחט ונאמנותו - החמיר עד למאד, וכדלעיל.

זהות השוחט - חסידי, ומאנ"ש דווקא

לאור האמור יובן מדוע כל רבותינו נשיאינו עודדו, המריצו והשתדלו שהשו"ב די בכל אתר ואתר בכלל, ובקהילות אנ"ש בפרט, יהיה אדם מורם מעם ואיש המעלה. ואכן, מצאנו שלאורך הדורות מזמן אדה"ז - המכהנים בתפקיד רם זה היו מגדולי החסידים שתורתם, עבודתם, חסידותם והשפעתם עברה עד דורנו.

אך כאן מתעוררת שאלה נוספת - ובהקדים:

ידוע ומפורסם שרבותינו השתדלו שהשוחט יהיה נמנה על עדת אנ"ש - גם כשהמחיר היה שהרב לא יהיה מעדת החסידים^{לד}. והגע עצמך: הרב פוסק בכל שאלות החיים. רב שאינו מאנ"ש לא יפסוק לפי שיטת רבותינו נשיאינו, כמובן - ועם כל זאת היה כדאי לוותר על רב חסידי, ובלבד שהשו"ב יהיה כן!

(לב) מעדות בני המד"א דכפר חב"ד הרב מרדכי שמואל אשכנזי ע"ה, שכך נהג אביהם, וראה גם בגליון "דרך המלך" אייר ה'תשע"ט שכך נוהג הרב מרדכי ש"י ביסטריצקי מצפת, ועוד.

(לג) שמעתי מכמה מזקני החסידים, וראה עד"ז גם ב"אוצר פתגמי חב"ד" ח"א עמ' 229.

(לד) שמועות וסיפורים ח"א ע' 52-3. וראה בהרחבה בנושא זה (מנקודת מבט היסטורית) ב'ציון' גליון כ (תשט"ו) ע' 47 ואילך.

ובשם השו"ב והמשפיע המפורסם ר' פרץ מאצ'קין ע"ה מסופר^ל על מקרה בו אמר הרבי הצ"צ שעל שוחט חסידי צריך למסור את הנפש... (ובמאמר המוסגר יש להוסיף כאן, שישנו שיבוש נפוץ המקשר את זהות השוחט עם תקנת הסכינים המלוטשים (ראה עניינה בשו"ת אדה"ז ס"ז, ובהרחבה רבה במבוא לאג"ק אדה"ז^ל), כלומר - דעה רווחת היא שההקפדה היתירה על שו"ב מאנ"ש היא בעיקר בגלל הרצון של החסידים שהשו"ב ישחט בסכין מלוטש (והרי על ענין זה נאמר ש"מסרו עליו את הנפש", ו"אין כסף נחשב למאומה"^ל).

אמנם המעיין יווכח לראות שההתנגדות לתקנה זו לא היתה תקיפה מלכתחילה^ל, וכבר בחיים חיותו של אדה"ז התפשטה תקנה זו בחוגים נרחבים ביותר והכל הודו במעלתה^ל. וגם באותם מקומות בהם בערה אש המחלוקת ויצאו עוררים עליה, הם התבטלו בתוך שנות דור^מ (ואכן, לבד מאיזכור בודד באג"ק אדמו"ר האמצעי, כמעט בדרך אגב^מ, לא מצאנו שרבותינו עוררו שוב על תקנה זו, למרות חשיבותה^מ - היא פשוט התקבלה ללא חולק ושוב לא היה כל צורך לעורר עליה). והמורם

לה) ראה רשימות דברים-חיטריק (מהדורה חדשה) ע' 136, ולהלן בהערה מג.

לו) ע' 63 ואילך, וראה גם ב"גדיל תורה" (נ.י.) גליון יט.

לז) אג"ק שלו צה (ונדפס גם בשו"ת שלו ס"י), וראה ציטוט מפורט יותר להלן בהערה מא.

לח) ראה בהרחבה במבוא לאג"ק אדה"ז הנ"ל.

לט) אג"ק אדמו"ר הזקן קג: "והרי בכל מדינות אוקריינא ופולין קטן ופאדאליע ורוב מדינות וואלין אוכלים מסכינים מלוטשים, וגם... ושאר קהילות גדולות שאינם מאנ"ש כלל, וגם באה"ק תובב"א, ורבים מהספרדים".

מ) וראה שו"ת שארית יהודה למהרי"ל (אחי אדה"ז) חיו"ד סי"ט: "עמלו בוניו ויגעו הרבה יגיעות וסבלו כמה יסורים והרפתקן דעדי עליהו במלחמות כבדות מהמתנגדים עד שיצא לאור צדקם ותשקוט הארץ", הרי שכבר בזמנו שככה אש המחלוקת בנוגע לסכינים המלוטשים והתקבלה התקנה הזו.

מא) אג"ק סז: "יש בליבם התנגדות, ועם כל זה מתחתנים ואוכלים גם מסכין מלוטש וכו'".
מב) על גודל וחשיבות ענין הסכינים המלוטשים, ניתן ללמוד מהסיפור הידוע על ר' בנימין קלעצקער שאדה"ז זיהה על מצחו "עוון" בדמות אכילת בשר משחיטת סכין עבה (ראה רשימות

מהאמור - ההקפדה של שו"ב מאנ"ש דווקא^{מג} היא בשל זהותו, וללא קשר לסוג סכיננו. עד כאן בענין זה^{מז}).

והשאלה היא, אם כן: אמנם התבארה כבר בהרחבה דעת רבותינו נשיאינו, שיראת השמים של השו"ב נוגעת ביותר וביותר - אך מדוע חשוב ענין היות השו"ב חסידי, ומאנ"ש דווקא, כל כך?

והשאלה מתחזקת לאור הסיפור דלקמן, ממנו ניתן לראות את החשיבות הרבה שיוחסה לזהות השוחט:

אדמו"ר הרש"ב היה רגיל לקחת איתו לנסיעותיו את החסיד הנודע ר' אשר גרוסמן, שבנוסף למעלותיו היה גם שו"ב. באחת הנסיעות לא יכל ר' אשר לבוא, ובמקומו לקח הרבי איתו לנסיעה את בנו של ר' אשר, שמואל. היות ולא היה לרבי שו"ב, נקרא השו"ב החב"די המקומי והתבקש להראות לרבי את סכיננו. הסכין לא מצא חן בעיני הרבי והוא נזף בשוחט על כך. השו"ב המקומי הנוסף, שלא היה

דברים - חסידים (מהדורה חדשה) ע' 86, ליקוטי סיפורים - פרלוב ע' תל), ועליהם כותב אדה"ז (שו"ת שלו ס"י) "השחיטה בסכינים מלוטשים היא מצוה רבה ועצומה אשר החזיקו בה רבותינו קדושי עליון נייע וממש נתנו נפשם עליה, ואין כסף נחשב למאומה להיות שוחט קבוע", עכ"ל.

מג) על החשיבות הגדולה שיהיו השו"בים מאנ"ש דווקא - ראה להלן, ובהערה נב.

מד) ר' יואל כהן ע"ה סיפר (הוא אמר שנדמה לו ששמע מר' חיים שאול ברוק ע"ה), שאדמו"ר הצ"צ אמר פעם לא' מחסידיו, ש"על הסכינים של הסבא צריך שתהיה מסירות נפש". ואכן, החסיד הנ"ל פעל בענין במרץ וכשנתקל בהתנגדות, הפגין "מסירות נפש חסידית" וחשף זרוע עוזו וגדולתו בתורת הנגלה, והמתנגדים, שראו שהוא ת"ח גדול יותר מרבניהם, הניחו לו ולעדת החסידים שינהגו כרצונם.

העולה מסיפור זה לענייננו, שגם בזמן אדמו"ר הצ"צ נצרכו למלחמה בענין זה, בניגוד לאמור בפנים אך בספר "אלה תולדות פרץ" ע' 648 (וכן ברשימות דברים-חסידים) מובא סיפור זה בשינויים קלים (כפי ששמע ר' פרץ מאצ'קין מרש"ג אסתרמן, המשפיע בליובאוויטש), והשינוי המשמעותי ביותר בנוגע לענייננו - אדמו"ר הצ"צ אמר "תדע, כדי לבחור שו"ב חסידי צריך ע"ז מסירות נפש", וראה שם שמהמשך הסיפור נראה שמדובר על אותו מקרה.

ולאור המובאות לעיל, מהם עולה בבירור שההתנגדות, שבענין זה לא הייתה חזקה כ"כ מלכתחילה, שככה כבר בחיי אדה"ז (ועאכו"כ שני דורות לאחר מכן) - נראה להעדיף את הגירסא האחרונה.

מאנ"ש, התבקש להגיע לרבי, וכשהגיע התברר שסכינו היה ברמה טובה הרבה יותר. בפועל, הרבי ביקש מהשו"ב האחר את סכינו ונתן לשו"ב החב"די שישחט^{מ"ה}.

וכאן מתעוררת השאלה: אם כל ענין ההקפדה בשחיטה תלוי בבדיקת הסכין (חידוש אדה"ז שנכתב לעיל), מה "בער" לרבי הרש"ב לתת דווקא לשו"ב החב"די לשחוט? הרי גם אם היה חושש הרבי לחידושו של אדה"ז - הוא בעצמו הלא בדק כבר את הסכין, ומדוע שלא ישחט בעליה, השוחט שאינו מאנ"ש? מדוע לעשות מין הסדר מוזר כזה, נגד ההיגיון הפשוט האומר: השוחט שסכינו טובה יותר - הוא יהיה זה שיזכה לשחוט לרבי?

כמובן שגבהו דרכי רבותינו נשיאינו מדרכינו, ואין אנו "יודעי דעת עליון", אבל בדרך אפשר עכ"פ, אולי ניתן לבאר ענין זה - ובהקדים: מצינו בספרי שחיטה שעל אף שבטלו לטבילת עזרא, הנה בנוגע לשחיטה החמירו על בעל קרי שיילך למקווה קודם שחיתתו^{מ"ו}. ובספר חסידים^{מ"ז} כתב שישנם בעלי חושים שיכולים להבחין בבשר עצמו אם מי ששחט אותו היה בעל קרי, וכן אם הבשר כשר או טרף, עיי"ש.

ואדמו"ר הזקן מבאר בהרחבה^{מ"ח} שכשם שהאדם מעלה ומקדש את האוכל שאותו הוא אוכל (כמובן, באופן הראוי) - והמזון, בתורו, מעלה את האדם שבירר אותו מעלה מעלה (משא"כ אם אוכל שלא באופן הראוי ח"ו, ואכמ"ל) - כך גם בשחיטה: על השוחט (לבד מהיותו מאמין

(מה) ר' שמואל גרוסמן, שכאמור היה נוכח בשעת מעשה, סיפר אותו לר' שלום זובער שי' חייקין. נדפס בספר "ממלכת כהנים" להרה"ח ישראל יוסף שי' הענדל, 'שער יצחק' ע' יד.

(מו) ראה מנח"י ס"א סי"ד, וישנה דעה בראשונים (הובאה במדרכי ריש חולין רמז תקעא) ששחית בעל קרי פייגול!

(מז) סימן תסח.

(מח) מאמרי אדמו"ר הזקן עניינים ח"ב, ד"ה "להבין ענין השחיטה" (ע' תח ואילך).

באמונה פשוטה - "חלק", תמים) ללמוד פנימיות התורה ("להתבונן בגדלות הבורא לפי ערך שכלו והשגתו" - "חד"), וכך נעשה הבשר מוכן "שיוכל להתעלות בקדושה העליונה". היינו - תחילת בירור והעלאת הבשר לקדושה קשורה במהותו הרוחנית של השוחט.

וכן מצאנו בתורת כ"ק אד"ש מה"מ: על דרך השלילה - מכתב^{מט} המבאר על פי נגלה שלמחשבתו ודיבורו של השוחט יש השפעה כבירה על המאכל - עד כדי הפיכתו מהיתר לאיסור!

ולחשוב: ממכתב נוסף^י (בנוסף לריבוי מקומות בהם מבאר הרבי את ענין עבודת השו"ב ברוחניות^{נא}), משמע שעצם העובדה שיהודי במקום אחר אוכל בשר שהוכשר ע"י שו"ב חסידי ויר"ש כדבעי, זהו ענין הפצת תורת דא"ח!

המורם מכל האמור - לשוחט, חייו הרוחניים, השגתו ושכלו יש השפעה מכרעת על הבשר והיכולת לבררו ולהעלותו לקדושה כדבעי. העובדה שהשוחט עושה את עבודתו הטכנית כדבעי אינה מספיקה, כי מהותו הרוחנית משפיעה על הבשר עצמו. עד כדי כך, שיהודי שהשו"ב מעולם לא פגש ואינו מכיר מושפע מאכילת הבשר ששחט בצורה כזו שאדמו"ר מלך המשיח שליט"א קורא לה "הפצת המעיינות!"

(מט) אג"ק קלב. להרחבה בענין ההלכתי המוזכר שם ראה לעיל סימן ד סעיפים א-ב.

(נ) אג"ק תשפח: "ובכלל צריך להסתכל על הנסיעה... כעל אמצעי דרך להפצת תורת הדא"ח... גם במקומות שלשם יגיע הבשר המוכשר על ידם", עכ"ל. ולא למוותר יהיה להוסיף שבתנאי המציאות ההיא, שעליה נכתב מענה זה (השחיטה באירלנד אחרי מלחה"ע השניה עבור יהודי אה"ק), לא היה ייתכן במציאות הנגלית לעין שום קשר ושייכות בין השו"בים שעבדו בהכשרת הבשר לבין הצרכנים (להרחבת הענין ראה בסיפור של השחיטה באירלנד בספר "אלה תולדות פרץ" על ר' פרץ מאצ'קין ע"ה, פרק יח עמודים 233-249), כך שבעיני בשר לא ניתן להבין איזו השפעה יכולה הייתה להיות לשו"בים על צרכני הבשר המצויים כה רחוק מהם. אך לפי הביאור בפנים מתיישבים הדברים היטב.

(נא) לדוגמא: אג"ק כז, שצה, א'תשיג, א'תתפא, ב'עדר ובמקומות נוספים רבים.

לאור זאת ייענו כל השאלות דלעיל, ותומתק ביותר ההקפדה על שוחט מאנ"ש²¹, חסידי ויר"ש²² על פני שוחטים אחרים: אם השו"ב יר"ש, לומד וחי חסידות, עוסק בצרכי ציבור כדבעי ובאופן כללי דוגמא חיה - מובן שתהיה למהותו הרוחנית השפעה חיובית עצומה על הבשר ששוחט, וכתוצאה מכך - על היהודים שצורכים בשר זה. אבל אם הוא "איש ומאכלת בידו" - "סקאַטאַבאַיעץ" (= הורג בהמות)²³, מובן איזו השפעה תהיה לו²⁴.

(נב) כאן המקום לערור על טעות נפוצה נוספת שהשתרשה בקרב אנ"ש: היות וכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א הניח את הדגש על לימוד החסידות (כפנים) - ישנם כאלו שאומרים שכ"ק אד"ש "העמידן על אחת": היינו, השו"ב יוכל להימנות על כל ציבור שירצה, אך אם ילמד חסידות - קדוש ייאמר לו ו"שוחט בשחיטת ליובאוויטש" ייחשב:

מבחינה עובדתית טענה זו אין לה קיום. כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א הביע רצונו בפירוש כמה פעמים שעל מנת שהשחיטה תיקרא "ליובאוויטש", דרישת הבסיס היא שהשו"בים יהיו שייכים לאנ"ש דווקא לכל דבר וענין - כך הורה הרבי בפירוש לרב הענדל ע"ה בכמה הזדמנויות (שמעתי זאת מכמה מבני משפחתו, מתלמידיו וממשיכי דרכו ברבנות ובהוראה וכן משוחטים שעבדו תחתיו), ודברי הרבי המפורסמים לרב ע"ה, ששו"ב צ"ל ירא שמים והדרך לכך היא דווקא ע"י לימוד החסידות - הצביעו על חיסרון, מרכזי אמנם - אך רק חלק מהנדרש ממי שרוצה להיקרא "שו"ב בשחיטת ליובאוויטש", וכמובן שהכוונה לא היתה שאם יש לימוד החסידות, "הכל כאן". וראה סימוכין לדבר בתשורה מחתונת דיקשטיין-הראל, כ"ז מנ"א תשע"ז ע' 91-90, ובספר פעילות חוצה גבולות ע' 279), ולימוד החסידות, כמו גם הליכה למקווה וכו' אינם אלא הוספה, חשובה אמנם, על הענין העיקרי - היות השו"בים מאנ"ש - אך לא תחליף לו.

בנוסף, הסיפור שהוזכר לעיל (מהרבי הרש"ב) מראה על החשיבות המיוחדת של היות השו"ב מאנ"ש דווקא, ויומתק ביותר לאור הביאור דלעיל.

וראה גם ביטאון חב"ד חוברת יד ע' כט, אייר תשי"ז (זכרונות רנ"ש ששונקין ע"ה): "כ"ק אדמו"ר (הרי"צ) נ"ע אמר: "כשם שיש לנו מקווה מיוחדת... ויש לנו שו"ב מיוחד - אחד משו"בי העיר היה חב"די... ועל זה היו רבותינו מדקדקים מאד..."

וראה להלן בפרק ג הערה יח כיצד נהג הרב מרדכי שמואל אשכנזי ע"ה, מד"א כפר חב"ד, שזכה לקבל מהרבי הוראות רבות על שחיטת ליובאוויטש שבהשגחתו, בענין זה.

(ג) ויראת שמים באה לאדם ע"י לימוד החסידות, ראה להלן פרק ג הערה ח בהרחבה.

(נד) לשונו של אדמו"ר הרי"צ. ראה אג"ק אדמו"ר הרי"צ ג'תריד, אג"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שצה, וברביבי מקומות נוספים.

(נה) ואמר לי מד"א דק"ק ליובאוויטש בפאריז, הרב אברהם ברוך שי' פעוונזנער ששמע מאביו

וכעת ייקל להבין מדוע הדרישות מהשו"ב היו הרבה יותר מאשר יר"ש, ואפילו גבוהה, גרידא - ולהלן נפרט: הן בעבודתו עם עצמו - הקפדה בקיום המצוות על קוצו של יוד (כמובא לעיל), לימוד התורה (ובדגש על הלכות שחיטה ובדיקה¹²) בכלל ותורת החסידות בפרט תמידין כסדרם, יותר מהדרוש מחסידים אחרים¹³, עבודת התפילה¹⁴ ועוד - והן בעבודה על הזולת: לימוד¹⁵, השפעה¹⁶, עיסוק בצרכי ציבור¹⁷ ובאופן כללי להיות עמוד התווך של הקהילה, שני רק לרב מרא דאתרא¹⁸ (אדמו"ר הרי"צ התבטא שהרב הוא "ראש" העדה והשו"ב הוא "לב" העדה¹⁹), עד כדי כך שאדמו"ר הרי"צ ואדמו"ר מלך המשיח שליט"א התבטאו²⁰ שהשחיטה היא "תירוץ" לעבודה והשפעה רוחנית בכלל - והפצת המעיינות בפרט (ובהקשר לזה ישנו ביאור מעניין של אדמו"ר

(הרה"ח הלל ע"ה, המדי"א הקודם), שבשר בטבעו מגשם ומזיק מבחינה רוחנית. אם הבשר משמש ככלי להתעלות רוחנית (כבמאמר אדה"ז שצוטט לעיל בפנים) או ככלי להפצת המעיינות, כלשון הרבי, הרי מובנת התועלת שבו והוא מועיל. אבל אם לא, וכו'. וראה עוד בענין זה בסידור עם ד"ח שער המילה ע' קמד, בנוגע לגדלות המוחין הנדרשת לאכילת בשר: אם ישנה, "יכול להוסיף קדושה וחכמה", ובאם לא, כנ"ל.

(נו) אג"ק אדמו"ר האמצעי לו, אדמו"ר הרי"צ ה'תקלב, אד"ש מה"מ - ב'תרכא, ועוד ריבוי מקומות

(נד) אג"ק בר'פט, ב'תצטצ ובריבוי מקומות נוספים. וראה להלן.

(נה) אג"ק ג'נה, וראה גם אג"ק אדמו"ר הרי"צ ה'תפא ועוד.

(נט) אג"ק אדמו"ר הרשב"ב תרעז, אד"ש מה"מ - ח'שט ובריבוי מקומות נוספים.

(ס) אג"ק אדמו"ר הרשב"ב א'רנח, אג"ק אדמו"ר הרי"צ ה'תקכז, ה'תקלב, ו'קפט ועוד.

(סא) אג"ק אדמו"ר הרי"צ ה'תפא, ועוד.

(סב) אג"ק אדמו"ר הרי"צ ה'תרנג ובמקומות נוספים ואכמ"ל.

(סג) אג"ק שלו בר'מוז, וראה שיחת יום שמח"ת תשי"ב.

(סד) ראה אג"ק אדמו"ר הרי"צ כה, ה'סב, ה'פד ובריבוי מקומות נוספים שבהם כתוב במפורש שהסיבה האמיתית היא חיזוק היהדות, הפצת המעיינות ועזרה ברוחניות ליהודים, והשחיטה היא הסיבה הגשמית בלבד (אף שגם אותה יש לעשות על הצד הטוב ביותר בגו"ר, כמובן). וראה ברוח זו גם באג"ק כ"ק אד"ש מה"מ שצח.

הריי"צ^ה המתייחס לבדיקת הסכין והלימוד ממנה בהשפעה על הזולת, שאמנם לבדיקה יש צורך בציפניים, אך בענין ההתעסקות עם הזולת יש צורך בנטילתן - את חודם יש להפנות כלפי עצמו וכלפי הזולת יש להפגין רכות ונעימות (ואולי י"ל בדרך אפשר, שעבודת השחיטה הגשמית צריכה להיות עם בדיקה אטופרא (= על הציפורן) - לנהוג באופן של "דקירה", ללא כל הקלות. אך העבודה הרוחנית של השו"ב עם הזולת צריכה להיות ע"ד בדיקה אבישרא (= על הבשר), ברכות ובנעימות - המו"ל)).

אם נסתכל על מסכת ציפיות ודרישות אלו בראיה תורנית הלכתית גרידא, יכולה להתעורר השאלה - מדוע? הרי לא מצינו חיוב על השוחט להתעסק בהשפעה על הקהל, ובוודאי לא ברמה המוזכרת לעיל? אך לאור האמור תובן ביותר דרישה זו מצד רבותינו נשיאינו כלפי השו"ב - לא די לנושא משרה זו ביראת שמים אמיתית ובכישורים טכניים גרידא: התפקיד כולל גם ענייני השפעה על עצמו והזולת - זהו חלק מהגדרת העבודה: "אין ושחט אלא ומשך", כל ענייניו של השוחט הוא לרומם את קהלו - הן ברמה הטכנית הפשוטה של אספקת בשר כשר, הן ברמה הרוחנית - דאגה אישית שרמתו הרוחנית אכן תאפשר העלאה של הבשר כדלעיל, והן בהשפעה ישירה ע"י מעורבות בחיי הקהילה; מסירת שיעורים וכו'.

התקדשו ואכלתם בשר

מהותה וענינה של 'שחיטת ליובאוויטש'

ב"עולם הישן", בעיירות של פעם, יהודי שרצה בשר - היה קונה בעל חי בשוק ולוקח אותו לשו"ב, שם הוא היה נשחט, ובמקרה הצורך נבדק ומנוקד, ואז היה מוחזר לבית הצרכן שם היה עובר הכשרה ונאכל. לחילופין, היה השו"ב מגיע לאטליז, שוחט שם את הבהמה - והצרכן היה קונה את הבשר מהבהמה שנשחטה זה עתה ולוקח אותו לביתו, שם היה דואג לניקורו (במידת הצורך) ולהכשרתו.

עם ההתפתחות התעשייתית חלו שינויים מפליגים גם בענין זה: כיום הצרכן ניגש לחנות וקונה בשר מוכן לצריכה, בהכשר רב כזה או אחר, הוא אינו מכיר את השוחט כלל. לאור האמור, כיצד מיושם עיקרון "השו"ב החסידי" כיום?

כאן נכנס המושג "שחיטת ליובאוויטש"^א, אשר כעת האחריות היא לא

(א) מילים אלו ממש - "שחיטת ליובאוויטש" - אמר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בריבוי יחידויות ומענות לרב יצחק הכהן הענדל ע"ה - ראב"ד מונטריאול ורב קהילת חב"ד שם - בנוגע להשתדלותו שבשחיטה שתחת פיקוחו יהיה ליין נפרד, בו השו"בים יהיו מאנ"ש דווקא, כדי שאנ"ש יקנו את הבשר הנצרך להם משחיטה זו (ושמעתו מתלמידו המובהק ושותפו בעול רבנות העיר מונטריאול בכלל וקהילת אנ"ש בפרט, הרב דוד רפאל שי' באנון, שביטוי זה התבטא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בפעם הראשונה בה העלה את הנושא - באתערותא דלעילא מוחלטת: "כבר הגיע הזמן שבמונטריאול תהיה שחיטת ליובאוויטש"). וראה גם בספר "הרב אשכנזי" ע' 413, שכך נקראה השחיטה בכפר חב"ד בהסכמת וציווי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בהתוועדות קודש קבל עם ועדה, ערב פתיחתה.

רק על תהליך השחיטה והשוחט כשלעצמם², אלא על כל תהליך הכנת הבשר לאכילה³.

והיות והאחריות כעת אינה עוד רק על פעולת השחיטה אלא על כל התהליך (הארוך והמורכב), הרי שעל מנת שהכשר מסוים יישא עליו את שם ליובאוויטש הגדול והקדוש, אין זה מספיק שהשו"בים⁴ יהיו

(ב) וראה בענין זה אג"ק ח'תשיג.

(ג) ראה אג"ק אדמו"ר הרשב"ב א'ריד, אדמו"ר הרי"צ ג'רנט, ג'רפו, ג'תקלו, ה"יא ועוד, שם מדובר במפורש על כך שהאחריות היא על כל התהליך - החל מהשחיטה עד להשגחה באטליז, ברגע מסירת הבשר לצרכן. ומכך ניתן להבין בפשטות, שגם אם בשחיטה מסוימת ידוע שהשו"ב הוא יהודי חסידי וכו', הנה אם הרב המכשיר, העומד בראש, אינו מאנ"ש - זו אולי שחיטה טובה משחיטות אחרות, אך אינה "שחיטת ליובאוויטש" (מהוראות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לרב הענדל ע"ה כפי שנמסרו על ידו בנאום פומבי לחברי 'ועד המוסיפין' בקראון הייטס, זמן קצר לפני פטירתו, ויומתק יותר ע"פ המבואר בתמצות בפרק א, ובהרחבה רבה עוד יותר בגוף הספר "שמלה חדשה" לעיל, שישנה משנה סדורה מרבתינו נשיאנו בעניין הלכות השחיטה, שבמקרים רבים שונה מההלכות המקובלות בקרב אחב"י), וראה אג"ק אדמו"ר הרי"צ ה"יא שהוזכרה לעיל, שאל לו לשו"ב לעבוד בשחיטה טרם שיודע שכל עניינה מתחילה ועד סוף (גם מה שלא תחת אחריותו) הם כדבעי, שלא יכשיל את הרבים היודעים ש"יד תמים באמצע" וסומכים עליו שעצם הימצאותו שם מראה שהשחיטה, על כל פרטיה ושלביה, מתוקנת היטב.

ואו"ל שלאור האמור יומתק הכתוב באג"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א תשפח שהוזכרה לעיל בנוגע להשפעת השוחט על הבשר, שם לשונו הקדושה והמדויקת היא: "וגם במקומות שלשם יגיע הבשר המוכשר על ידם" (ולא "הבשר הנשחט על ידם") - היינו, ההשפעה אינה רק בשחיטה עצמה אלא גם על כל התהליך.

ואכן, זה גם היה הקו המנחה של הרב מרדכי שמואל אשכנזי ע"ה, הרב שעמד בראש שחיטת ליובאוויטש הראשונה בדור השביעי, בבעלות מלאה: מרגלא בפומיה ש"שחיטת ליובאוויטש" פירושה לא רק שהשוחט יהיה כדבעי למיהוי, אלא שכל התהליך, מהשחיטה עד הצרכן, יהיה "ליובאוויטש" - ברמת הכשרות הגבוהה ביותר. והקפדתו על כך היתה לשם דבר (שמעתי מבניו הרבנים שלום דובער ויוסף שיחיו), וראה דוגמאות פרקטיות על הקפדה זו להלן הערה יח.

(ד) ולהעיר שביחידות המפורסמת (ראה להלן הערה ח), שאל הרב הענדל האם יוכל למסור את מלאכת בדיקת הריאה לשו"ב חסידי שאינו מאנ"ש, ותשובת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א היתה ששחיטה זו לא תיקרא "שחיטת ליובאוויטש". מכאן שההקפדה אינה רק על השוחט, אלא גם על בודק הריאה. אגב, עקב הוראה זו, הוסיף הרב הענדל והקפיד שאף הניקור וההשגחה יהיו ע"י אנשים יר"ש מאנ"ש דווקא (מפי הרב באנון שי). ולא למותר יהיה להוסיף, שמאז קיבל הרב הענדל ע"ה את הוראות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בנוגע לשחיטת ליובאוויטש, הוא הקפיד מאוד

מאנ"ש^ה, אלא צריכים גם שכל השחיטה תעמוד על הרמה הגבוהה ביותר^ו, ובאם אין המצב כך - כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א הורה בפירושו: אין זו שחיטת ליובאוויטש, ואין לקרוא לה כך!^ז

לאידך, בדורנו זכינו שאדמו"ר מלך המשיח שליט"א פירט מעלות נוספות הקיימות בשחיטה זו בכמה אופנים וענינים: בנוגע לעצם השחיטה - שהוא לוקח את האחריות עליה^ח; בנוגע לשוחט - שעצם עבודתו בשחיטה ששם ליובאוויטש נקרא עליה, הרי זו "התקשרות באילנא דחיי"^ט; בנוגע לשחיטה עצמה - שאדמו"ר מלך המשיח שליט"א

שבכל תחומי ההשגחה והכשרות, מי שממונה על הכשרות בפועל יהיה אדם שלבד ממקצועיותו וכו' ינהג בעצמו באותן חומרות שעליו לדרוש בתוקף תפקידו.

(ה) ראה לעיל פרק ב הערה נב.

(ו) וראה הדרכה פרטנית בזה באג"ק אדמו"ר הרי"צ ג'תקלו, ובפירוט יותר - בספר פעילות חוצה גבולות ע' 279. וסיפר לי הרב באנון שי', שהרב הענדל ע"ה, שקיבל אישית את ההוראה מאדמו"ר מלך המשיח שליט"א לוודא שהשחיטה תעמוד ברמה הגבוהה ביותר, הקפיד על כך ללא שום פשרות, וככל שחלפו השנים והתאפשר לו - הנהיג הידורים וחומרות נוספים, על מנת שהשחיטה תעמוד על רמת הכשרות המקסימלית, על כל שלביה - החל מהשו"בים, עבור דרך הליכי ההכשרה והמליחה, וכלה בחותמי הבשר ובהצבת משגיח תמידי על החנות (הגם שבעל הבית שלה היה יהודי חסידי ויר"ש), ועוד.

(ז) מתוך האג"ק המצוטטת בספר "פעילות חוצה גבולות" דלעיל.

(ח) כך מביא בספרו 'ממלכת כהנים' הרב ישראל יוסף הכהן הענדל, בנו של הרב הענדל ע"ה: "במונטריאל היה . . מצב שלא היה בודק פנים חב"ד, ואאמו"ר ז"ל שאל את הרבי ביחידות אם אפשר לצרף לשו"ב מומחה חסיד אבל לא חסיד חב"ד לשחיטת ליובאוויטש, וע"ז ענה הרבי, אם אתם מכירים אותו שהוא ירא שמים הרי אתם יכולים לסמוך עליו ולאכול, אבל לקרוא לזה שחיטת ליובאוויטש אי אפשר כי שחיטת ליובאוויטש פירושו שהרבי מליובאוויטש אחראי על השחיטה, ומכיוון ששו"ב צ"ל ירא שמים מרבים והרמב"ם אומר (הל' יסודי התורה פ"ב ה"ב) שמגיעים ליראת שמים ע"י התבוננות בגדולת ה', לכן על השו"ב ללמוד חסידות חב"ד בדווקא". ואכן, גם מכמה תלמידים מובהקים של הרב הענדל ע"ה (בראשם הרב באנון והרב דובער הכהן בעל שליט"א) שמעתי שהיחידות הזו נסובה על תפקיד ה'בודק פנים' - ומכאן שלא רק השחיטה צריכה להיות ע"י א' מאנ"ש דווקא (ראה לעיל פרק ב הערה נב שבהזדמנויות נוספות אמר אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לרב הענדל ע"ה שהשו"ב צ"ל חסיד חב"ד בדווקא), אלא גם הבדיקה.

(ט) מתוך מכתב שהתפרסם בספר פעילות חוצה גבולות ע' 279, עיי"ש.

כינה אותה בשם "מוסד חב"די"י' והן בנוגע לצרכנים - שעליהם לנצל גם את אכילת הבשר כדי להתקשר בנשיא הדור ע"י צריכתו דרך ארגון הקשור איתו¹.

ברכה או יוזמה

כאשר עולה הדיון על שחיטת ליובאוויטש, צעות תמיד השאלות: האם כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א יזם ועודד שחיטה כזו, ש"שם ליובאוויטש נקרא עליה"? האם הסתפק בברכה ועידוד כשהודיעו שרוצים לפתוח שחיטה כזו? האם שלל שחיטה כזו? האם אסור לאכול משחיטה אחרת?

בתקופה האחרונה ניסיתי לבדוק ככל שעלה בידי, ואלו המסקנות:

א. במקומות ששחיטה מיוחדת לאנ"ש הייתה יכולה לעורר מחלוקת - הרבי לא עודד את השחיטה, ואדרבה (לדוגמא: אנ"ש בארגנטינה שאלו האם לייסד שחיטת ליובאוויטש וכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שלל זאת בשל העובדה שהייתה שם שחיטת סאטמר חזקה, ובאופן כללי אנ"ש והשלוחים עבדו עמם יד ביד בכל התחומים, כך שהיתה יכולה להיגרם מחלוקת. אמנם בחלוף השנים, כשגדלה הקהילה החב"דית,

(*) מכתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לאנ"ש מלבורן, ראה הערה יז.

(יא) ולא זו בלבד, אלא ענין זה, צריכת הבשר באמצעות (מוסד השייך ל)נשיא הדור, הוא אף משל ודוגמא להתקשרות לנשיא הדור בכל ענייני הפרטים של המקושר - ראה לדוגמא אג"ק כ"ק אד"ש מה"מ ב'תרמא: "מובן ע"פ המובא בדא"ח בהענין דתמיהת משה רבינו "מאין לי בשר" כי לא היה זה במדריגתו כלל. . הרי בכ"ז גם השפעת הבשר הייתה על ידו, שמוה מובן שכל השפעות המקושרים והחסידים צריכה להיות קשורה באיזה אופן שהוא עם נשיאם וכו' - מוכרח מזה שדורנו, שזכה שכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הוא מנהיגו ורועו, הרי כל העניינים צריכים להיות קשורים באיזה אופן שהוא עמו, ועאכו"כ שכן צ"ל בעניינים הקשורים בתומ"צ...". וראה עוד בענין זה באג"ק א'תשסז, ב'תרלב ועוד.

החלה גם שם שחיטת ליובאוויטש (בברכת ועידוד כ"ק אד"ש מה"מ²). כמו כן נראה שזו היתה הסיבה לאי פתיחת שחיטת ליובאוויטש בקראון הייטס, שם צרכו בשר משחיטת סאטמר³ (עד מאורעות שנת תשל"ו, שלסיבתם אסרו רבני אנ"ש שחיטה זו, ואכמ"ל⁴)).

ג. במקומות שהיתה שחיטה כללית אחידה, תחת אחריות רב/נים מאנ"ש, והיו גם שו"בים מאנ"ש באותה שחיטה - היתה "מלמעלה" דחיפה רבתי (לפעמים גם באתעדלי"ע לגמרי) שיהיה איזשהו "ליין" נפרד לאנ"ש, גם במקום שזה היה כרוך בקשיים⁵.

יב) המענה לשלילה היה בשלהי שנות ה', והמענה החיובי - בשנת תש"נ-א. את השתלשלות האירועים שם שמעתי מפי הרב יוסף יצחק פייגלשטוק שליט"א, רב קהילת חב"ד בבואנוס איירס (ג) ושמעתי מהרב יצחק דוד גראנער ע"ה, שבשנות התש"י-התפרסם שאחד מהרבנים החרדים ויראי השמיים ביותר בניו יורק ביקש מהרבי הרי"צ להתעסק בנתינת כשרויות, והרבי ענה לו "אתם תתעסקו בהכנת מוצרים כשרים, ואני אתעסק בהכנת יהודים כשרים שיקנו אותם"...

יד) וראה שו"ת אדמו"ר הזקן ס"ח-י, וכן באג"ק שלו צה, אודות גודל הזהירות מהמחלוקת בענין השחיטה.

טו) להלן דוגמאות:

א. במונטריאול כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ביקש, דחף ועודד את הרב הענדל ע"ה (ובתחילה, ואף בכמה פעמים נוספות - באתערותא דלעילא מוחלטת), שבמסגרת השחיטה הכללית העירונית יהיו ימים מוגדרים בהם השו"בים יהיו מאנ"ש דווקא, ושאנ"ש יידעו מהם אותם הימים, כך שיוכלו לקנות בשר משחיטת (שו"בי) ליובאוויטש דווקא, על אף שהיה זה נגד החזון של ארגון הכשרות הכללי של העיר שלא רצה שיהיו שחיטות מגזריות, והדבר עלה בקשיים לא מעטים, מחוץ - וגם מבית. כך, למשל, שאל א' מחשובי אנ"ש במונטריאול ביחידות בה היה יחד עם הרב הענדל האם נכון להשקיע כוחות ומאמצים גדולים כל כך בארגון השחיטה של השו"בים מאנ"ש - האם שחיטה אחרת פסולה? כ"ק אד"ש מה"מ ענה לו מיד שמבואר בשו"ע ששו"ב צריך להיות יר"ש, כך שאם הוא מכיר את השוחט וידע שהוא יר"ש הרי הוא יכול לאכול משחיטתו אף אם אינו מאנ"ש, אך כשיצא הלה מחדר היחידות, פנה כ"ק אד"ש מה"מ לרב הענדל (שנשאר להמשך יחידות פרטית) ואמר: לא יכולתי להגיד לו אחרת מהנפסק בשו"ע, אך לך, כרב שאחראי על הכשרות, אני אומר - יש בזה צורך, ויש להשתדל שכך יהיה, גם אם הדבר כרוך במאבק ובקשיים (שמעתי פרטים אלו, בשינויי גירסאות קלים, מפי שלושה מקורות שונים ששמעו זאת מהרב הענדל עצמו).

ב. בפאריז עודד כ"ק אד"ש מה"מ שבמסגרת השחיטה הכללית תתקיים "שחיטת ליובאוויטש" (ראה בספר פעילות חוצה גבולות ע' 279), ומאוחר יותר, בשנת ה'תשנ"ב, נעשה ניסיון נוסף לייסוד

ג. במקום בו היתה קהילה חב"דית שגדלה ועלה בה הצורך בשחיטה מאורגנת, היו (לעיתים עידודים נמרצים^{טז}, ותמיד) ברכות מאליפות^{יז}, תוך הוראה ברורה לשמירה על סטנדרטי כשרות גבוהים במיוחד^{יח} -

שחיטת ליובאוויטש בעיר (עיי"ש בהרחבה) - ומפי הרב אברהם ברוך שי' פוּוּזְנֵר והשוֹחֲטִים הוותיקים שם שמעתי שהדחיפה לייסוד שחיטה זו הגיעה באתערותא דלעילא, מכ"ק אד"ש מה"מ (זז) מעדותם של בני הרב מרדכי שמואל אשכנזי ע"ה, שסיפרו שאדמו"ר מלך המשיח שליט"א אף שלח בקבוק משקה לרגל פתיחת "שחיטת ליובאוויטש" המאורגנת בכפ"ח, בשנות המ', והדבר אף מתועד ביומנים מאז ובספר 'הרב'.

יז) רבו כמו רבו המקומות, ואציין מקום אחד, שלא נדפס עד כה - מכתב אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לרב יצחק דוד גרונר ע"ה, על ייסוד שחיטת ליובאוויטש במלבורן, אוסטרליה (במכתב זה, ששמעתי אודותיו מבני משפחת הרי"ד ע"ה ועסקני אנ"ש במלבורן אך לא ראיתיו בעצמי לע"ע, הרבי מתייחס להקמת שחיטת ליובאוויטש בעיר כאל מוסד חב"די!). ואמנם שמעתי ממנו עצמו על ההתעניינות והיחס המיוחד של כ"ק אד"ש מה"מ לשחיטת ליובאוויטש המקומית, ועל הברכות הרבות שקיבל בשייכות לענין זה. תחת ידי מצוי מכתב לר' שמואל בצלאל אלטהויז ע"ה (מתאריך כ"ג כסלו תש"מ), שבו מזכיר אד"ש מה"מ בדרך אגב (בהקשר לענין אחר) ש"הנני מסכים ומאחל הצלחה" על ייסוד שחיטת ליובאוויטש בעיר.

יח) להלן רשימה חלקית של הידורים שהנהיגו רבני חב"ד לדורותיהם בשחיתות שתחת השגחתם לאור הוראה זו של כ"ק אד"ש מה"מ (חשוב להבהיר כי רשימה זו היא של הנהגות שונות שהונהגו במקומות שונים ובתקופות שונות, ואף שחלקן הונהגו על פי הוראות ישירות מרבותינו - אין ענינה לקבוע כיצד יש לנהוג, אלא רק להראות שרבני חב"ד לאורך הדורות חיפשו להדר ולהקפיד ביותר)

הרב הוא המושל בכיפה הבלעדי בכל עניני השחיטה - גם הגשמיים; השו"בים הלכו למקווה לפני כל שחיטה - ללא התחשבות בתנאי מזג האוויר או במיקום בית השחיטה; בדיקת העופות כולה - צוה"ג, מעיים וריאות, נערכה על השולחן לכל עוף (לא מדגמי) בכל מקום בעולם בו נערכה; נוכחות קבועה של הרב או אדם מטעמו (חוץ מהשוחטים והמשגיחים) בכל שחיטה ולכל אורכה (הנהגה בה נהג גם הרב זלמן שמעון דבורקין ע"ה כשהיה אחראי על השחיתות באירלנד בין השנים תש"ד-תש"ז (מתוך קובץ זיכרון שיצא לע"נ) על פי הוראות רבותינו נשיאינו אליו (אג"ק אדמו"ר הרי"צ ג'תקפ"א, ו'תשנ"ט. אג"ק כ"ק אד"ש תשפ"ח); הקפדה על משגיחים מעבר למינימום הנצרך, כדי לאפשר להם לנוח כדבעי (כהנ"ל הנהגות הרב מרדכי שמואל אשכנזי ע"ה, מפי בניו שיחיו); גם הניקור וההשגחה בחנות היו ע"י יהודי יר"ש מאנ"ש דווקא (הרב הענדל ע"ה - מפי הרב באנון שי'); ההכשר "גלאט" ניתן רק לבהמה שהיתה כשרה למהדרין ללא כל בעיה (ולא רק שהריאה היתה חלקה), וגם אם היה בה משהו שהינו ריעותא רק לדעת יחיד, נפסלה (לדוגמא: הבי"י מטריף בועא יחידית אם יש בה מים עכורים וסרוחים. הרמ"א מתיי: אם יש בועא כזו בריאה, אי אפשר להכשיר הריאה בגדר חלק - הרב הענדל ע"ה מפי הרב יוסף יצחק פייגלשטוק שיחיו); ובענין זהות השו"ב, שצ"ל מאנ"ש דווקא - שו"ב

ובאם אין המצב כן, אין לקרוא לשחיטה זו בשם "ליובאוויטש"¹⁰!

ד. דבריו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מפורשים אשר אם מכירים את השוחט והוא יר"ש, אין כל בעיה לאכול משחיטתו אף אם אינו מאנ"ש¹¹ (מכאן תשובה לשאלה כיצד אכלו רבותינו נשיאינו משחיטת שוי"ב שאינו מאנ"ש, ואכן מצינו באג"ק מכו"כ מרבתינו נשיאינו שהשקיעו מאמץ מיוחד בבירור פרטים על השו"בים במקומות שאליהם הגיעו), וח"ו לפסול שחיטה כזו¹². אך שחיטה זו אינה יכולה להיקרא "שחיטת ליובאוויטש"¹³ אשר בה השו"בים הם מאנ"ש דווקא, וצריכת בשר באופן כזה דווקא מהווה התקשרות בנשיא הדור¹⁴.

מומחה מאנ"ש, יר"ש גדול וחסיד, נדחה משחיטת ליובאוויטש כי לא שלח את ילדיו למוסדות חינוך חב"ד (הרב מרדכי שמואל אשכנזי ע"ה - מפי הרב דוד מאיר דרוקמן שיחי'); הרב לוי ביסטריצקי ע"ה לא קיבל לשחיטת ליובאוויטש שוי"ב מאנ"ש שמשום מה לא הופיע למנין אמירת תהלים שבבת מברכים (מפי בנו ומ"מ, הרב מרדכי שי'); ועוד בענין איכות השר"ב - מעשה בשוחט חסיד, יר"ש מופלג, משכיל בחסידות ומומחה גדול שפתח עסק עצמאי (ללא קשר לשחיטה) כהכנסה צדדית. בשל כך, הוא נפסל מהעבודה בשחיטת ליובאוויטש (שמעתי מאחד הרבנים שזכה לקבל הוראות מאד"ש מה"מ על ענין זה - לבקשתו וכדי לשמור על כבוד הנוגעים בדבר, לא אציין פרטים מזהים), וראה גם בקובץ "שחיטת ליובאוויטש" (מאת הרב מרדכי ביסטריצקי שי') הידורים וחומרות נוספים בשחיטת עופות, כחלק מענין זה של "שחיטת ליובאוויטש".

(ט) פעילות חוצה גבולות ע' 279.

(כ) מענה לשאלת א' מאנ"ש במונטריאול, ראה לעיל הערה טו.

(כא) הרי גם על ענין הסכינים המלוטשים, שאדה"ז החשיבים עד מאוד (ראה לעיל פרק ב הערה מב) כותב (שור"ת שלו ס"י): "אך אם לפעמים מסובים בסעודת מצוה עם אנשי עירם, חלילה לפרוש מהם, להחזיקם כאוכלי נבלות ח"ו הס מלהזכיר. ומעודי לא נזהרתי מהכלים, אף מבני יומן", עכ"ל. ויש להעיר שניתן לדייק ממילים אלו בנוגע לשחיטה מסכין שאינו מלוטש: אף שאין להימנע ממאכלם - את הבשר אין לאכול, ואכמ"ל.

(כב) ראה לעיל הערה טו, מענה הרבי לרב הענדל ע"ה.

(כג) ראה אג"ק כ"ק אד"ש מה"מ א'תשסז, ב'תרלב, ב'תרמא, ד'תשפ"ב ועוד, בהם מובא ענין צריכת הבשר באופן הקשור לנשיא הדור דווקא, כדוגמא לאופן החיים הרצוי של חסיד - שמשתדל שבכל דרכיו ואורחותיו, גם הגשמיים (שלכאורה אין בהם ענין רוחני כלל) יהיה קשור לנשיא הדור, ומציין שכך ראוי לנהוג גם אם האופנים האחרים קרובים ונוחים יותר.

סיכום:

א. לאורך כל דורות החסידות, הקפידו רבותינו נשיאינו על ענין השוחט החסידי והשחיטה החסידית. בדור השביעי השתמש הרבי מלך המשיח שליט"א במושג "שחיטת ליובאוויטש" הכולל את כל ענייני השחיטה החסידית שהנחילונו רבותינו: הרב החב"ד, השו"ב החב"ד והשחיטה החב"דית על כל פרטיה (כמתואר בהרחבה לעיל), שעליהם הקפידו, בהשתדלות והתאמצות יתירה, לאורך הדורות, מראשית ימי החסידות ועד לימינו אלה.

ב. עניינם המקורי - הקפדה רבתי על השו"ב שיהיה יר"ש ברמה הגבוהה ביותר, עקב חידושו של אדה"ז (ואדמו"ר הצ"צ) בנושא. ואוי"ל שנודעה חשיבות רבה לרמתו הרוחנית של השוחט עקב השפעתו הרוחנית על הבשר אותו הוא שוחט (אין 'ושחט' אלא 'ומשך' - והמושך צריך להיות נעלה בעצמו, כדי שיוכל להעלות את הבשר), והשפעת בשר זה על הצורכים אותו.

ג. נוסף על האמור לעיל, "שחיטת ליובאוויטש" כיום משמעה (עבור השו"ב עצמו - עבודה בכרם חב"ד והתקשרות באילנא דחיי, עבור הצרכנים - דרך חשובה נוספת להתקשר לנשיא הדור ע"י צריכת בשר שקשור אליו ולמוסדותיו, וכן) שכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לוקח את האחרייות על השחיטה, ועל כן היא חייבת להיות ללא פשרות, וכדלקמן סעיף ד.

ד. כדי שתוכל השחיטה להיקרא "ליובאוויטש" על כל מעלותיה (כדלעיל סעיף ג), השו"ב צריך להיות מאנ"ש, יר"ש מופלג, הקובע עתים ללימוד בכלל ולימוד החסידות בפרט (מעבר למקובל עקב היותו חסיד חב"ד), ועוסק בצ"צ בכלל, ובפרט - העמדת בני קהילתו בקרן אורה. בנוסף, תהליך השחיטה כולו צריך לעמוד על הרמה הגבוהה ביותר האפשרית ללא כל פשרות.

ה. בדורנו מצאנו שכ"ק אד"ש מה"מ הורה להשקיע מאמצים מיוחדים

על מנת שאנ"ש יאכלו משחיטת ליובאוויטש בדווקא. אך לצד זאת, אם מכירים היטב את המציאות בשחיטה אחרת, ויודעים שהכל שם על הצד הטוב ביותר - אין בעיה לאכול ממנה - אם כי בכך מפסידים את ענין "שחיטת ליובאוויטש" על כל מעלותיו (כדלעיל סעיף ג).

"ויה"ר אשר ע"י שחיטת היצר עתה ע"פ מארז"ל (סנהדרין מג, ב), נזכה במהרה להיעוד (סוכה נב, א) לע"ל מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו, והוא יחיינו ויקיימנו ויאסוף גליותינו ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש^{כד}".

לשון כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בסיום אג"ק כז, בה מבוארות הלכות שחיטה לפרטיהן ע"פ פנימיות התורה בהרחבה נפלאה, עיי"ש.

הוספה

בפרק ג לעיל הוזכרו כמה אגרות קודש שבהם מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את גודל וחשיבות הענין של שחיטת ליובאוויטש, כענין שנקרא עליו שמו הקדוש.

לחביבות הענין, והיות שאגרות אלו אינן מפורסמות כל כך, מצאנו לנכון להביא אותם כאן, עם קטעי קישור והסברה.

א

חסיד צריך להשתדל שפרנסתו, תהיה בכרם חב"ד, וכל עניניו הגשמיים והרוחניים יהיו דרך (עניינים הנושאים את שם) הרבי דווקא, וכשהנהגה היא באופן כזה - הרוחניות והגשמיות מסייעות זה לזה.

יש לשים לב שהוכחת הרבי לענין היא ממה שאמר משה רבנו "מאין לי בשר": על פי המבואר בחסידות, בקשה זו הייתה למטה ממדרגת משה, ועד כדי כך שכדי למלא אותה נצרך למתווכים בדמות שבעים הזקנים שאצל מרוחם עליהם - ולמרות זאת, העם רצו לקבל את הבשר דווקא ממנו!

ב'תרלב

ב"ה, ד' אייר ה'תשי"ד

שלום וברכה!

. . בהנוגע לענייני פרנסתו, הנה בכלל צריך להשתדל בכל תוקף, שתהיה גם הפרנסה בגשמיות קשורה עם עבודה בכרם חב"ד, שמלבד שזה קרוב יותר לליבם של אנ"ש, אם ביודעים או בלא יודעים וממילא העבודה בהצלחה יותר, הנה גם מצד רוחניות הדבר מובן כי נשיאינו הקדושים הם המשפיעים לתלמידיהם ולאנ"ש בכלל כל השפעות הנצרכים להם, ועל דרך מה שנאמר במשה רבינו "מאין לי בשר", שלא היה זה במדריגתו כלל כמבואר בלקוטי

תורה, ובמילא הוכרחה השפעת הבשר להיות באמצעות השבעים זקנים – אבל בכל זאת, רק על ידי משה רבנו. וכשהפרנסה קשורה בכרם חב"ד, הרי הצד הרוחני והגשמי מסייעים זה לזה...

ב

במכתב זה מביע כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א פליאה על כך שאנ"ש בפאריז בחרו לקבל מצות שלא באמצעות ה"לשכה" שהתייסדה ע"י הרבי הריי"צ.

גם כאן, מובא כמשל ענין בקשת העם ממשה וקריאת משה "מאין לי בשר", והביאור כי רצון העם היה שהבשר יגיע אליו דווקא באמצעות משה.

במכתב זה מוזכר מפורשות שהרצון שכל ההמשכות הגשמיות יגיעו באופן שיש לו קשר לנשיא הדור - אינו דווקא על מצות (אף שיש בהם ענין מיוחד, כבפנים) אלא על כל הצטרפויות האדם (ומעניין לציין שישנו פרט במכתב שלגבי מביא הרבי משל, ומדגיש את השייכות של אחד מפרטי המשל הטכניים לענין המדובר. ואנן נעני אבתריה: המקור של הרבי הוא הנהגת בני ישראל לבקש ממשה בשר - והנמשל מובן...).

ב'תרמא

ב"ה, ח' אייר ה'תשי"ד

הרה"ח וכו' מוהרנ"ן (ניסן נעמינוב) שי'

שלום וברכה !

. . ואתאפק לא אוכל להביע תמהוני ופליאתי ביותר, והוא :

מובן על פי המובא בכמה מקומות בדא"ח ובפרט בהענין דתמיהת משה רבנו "מאין לי בשר", כי לא היה זה במדרגתו כלל – ואף על פי כן, אף שטענתו – חזקה הייתה, והראיה – שאמרו לו "אספה לי שבעים איש" וגו', הרי בכל זאת, גם השפעת הבשר הייתה על ידו (אלא שהיה ממוצע בדבר), שמזה מובן שכל השפעות המקושרים והחסידים צריכה להיות קשורה באיזה אופן שהוא עם נשיאם וכו', מוכרח מזה, שדורנו שזכה שכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הוא מנהיגו ורועו, הרי כל העניינים צריכים להיות קשורים באיזה אופן שהוא עמו, ועל אחת כמה וכמה שכן צריך להיות בעניינים הקשורים

בתורה ומצוות, ובפרט בעניינים הכללים שבהם, ובפרטיות – בעניינים הקשורים באמונה, כמו שכתוב ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ואיתא במכילתא שכל מי שמאמין ברועה נאמן, כאילו מאמין במי שאמר והיה העולם. ולכן גדלה תמיהתי כשנודע לי אשר דווקא במיכלא דמהימנותא הנה חלק מאנ"ש בחרו לקבלו ממקום אחר בה בשעה שהייתה אפשרית לקבלו על ידי לשכה שנתייסדה מכ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר פעולות צדיק עומדים לעד – ובמילא גם עתה היא לשכתו.

בטח יש על זה איזה תרוצים, ואולי אפילו תירוצים חזקים, שאפשר היה ביוקר, או שלא היו אפוויות טוב כל כך, או שהיה איזה פירוד לבבות בין מוכר הנ"ל ואנ"ש, או שכמו שאמרו אחרים – שזהו רק בשביל בני ביתם, מה שאין כן הם בעצמם (וכאילו אפשר לחלק באמונה בין הגדול בישראל להקטן בישראל, ובפרט בהנוגע לחג המצות שזהו קטנות אבא והמשל על זה הוא מתינוק אוכל מאכל דגן), אבל אחרי כל זה, תמיה בעיני, איז כדאי איינצושטעלן (=להתקין) עוד ענין של קישור עם מו"ח אדמו"ר? ולו יהיה שזה רק בספק ספיקא בשביל עניינים שגם הם מידי ספק לא יצאו, ולקבל מיכלא דמהימנותא במקום אחר.

כיוון שאיני רוצה לפרש בשם מי שעשה כנ"ל, לכן כותב הנני הדברים אליו, כיוון שבוודאי הוא ומושפעיו לקחו שמורה דווקא מהבעקעריי הקשורה עם הלשכה, ובמילא בנקל יותר יהיה לו לבאר הדברים בעת התוועדות כיד ה' הטובה עליו, ובוודאי ידוע גם בצרפת פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, אז אונזערע זיבורית טוב יותר מעידית שלהם. וה' יתברך יזכנו ויצליח את כל אחד ואחד להמשיך המשכות דפסח על כל השנה בגלוי בחיי היום יומיים.

ג

לסיום ענין זה, מובא כאן מכתב נוסף בו מפורש שאין המדובר על רמת כשרות מהודרת כזו או אחרת, אלא על הצורך בהתקשרות.

פרט ייחודי וראוי לציון הוא שכאן ישנה השוואה של ענין זה להנהגת אדמו"ר הזקן, שמסר את נפשו בפועל כדי לא להיות נפרד מהבעש"ט אף לא לשעה קלה!...

ב'תשעד

ב"ה, א' תמוז ה'תשי"ד

שלום וברכה!

בעתו קיבלתי שני מכתביו מה' סיוון. ומה שכתב אודות כשרות השמורה שקנה, ומצרף גם תעודת הכשר – הנה לפלא שכנראה תפסו את כל הענין שלא לפי כוונתי כלל וכלל, כי לא דיברתי דבר על דבר כשרות השמורה אלא אודות ענין ההתקשרות, שזהו תלוי באופן האמונה בנשיאינו כ"ק מו"ח אדמו"ר.

וכבר ידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר בעת מאסרו של רבינו הזקן אמר, אז ער האט מוסר נפש געווען בפועל שלא להיות נפרד מהבעל שם טוב בתנועה אפילו לשעה קלה, ואפילו רק למראית עין (עיין באריכות במכתב הנדפס בחוברת התמים חלק ב עמוד 56). ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפילו חלק אחד מני אלף ממדרגת רבינו הזקן, הנה על דרך המבואר בתניא פרק מד, אפס קצהו ושמץ מינהו מרוב טובו וחסדו מאיר לכללות החסידים ואנ"ש.

ויש לסיים על דרך האמור במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (שם סוף פרק ב) שאם בדברים כמו אלו צריכה להיות הדביקות כל כך, הנה במיכלא דמהימנותא ובמיכלא דאסוותא ובליל שימורים שנתגלה על כל אחד ואחת מבני ובנות ישראל בכבודו ובעצמו, על אחת כמה וכמה.

ותקוותי שעל כל פנים עתה מובן עד כמה שאינו שייך בכגון דא כל מה שכותב אודות כשרות השמורה וכן אודות תהלוכות הדברים איך שבא השמורה לידו כו' וכו', והאריכות בזה אך למותר.

בברכה.

עד כאן בנוגע לענין זה.

האגרות הבאות עוסקות בפרשה כאובה בתולדות החסידים בפאריז לאחר הסתלקות הרבי הריי"צ, לפני, במהלך ומיד לאחר קבלת הנשיאות ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א (אגרות קודש אלו, וכן רקע הקשור אליהן, פורסמו לראשונה ב"בית משיח" גליון 1355). פרשה זו העסיקה את הרבי במשך כמעט שנה תמימה! ראשיתה של הפרשה בסכסוך בין שני שוחטים מאנ"ש. הסכסוך גלש מאוחר יותר לפסים אישיים ובסופו של דבר גרם להנהגה בלתי ראויה ועד להרמת יד והוצאת שם רע.

בשלב מסויים שרר נתק מוחלט בין השוחטים שלא דיברו איש עם רעהו, וכתוצאה מזה נגרמו מכשולים בשחיטת ליובאוויטש שהייתה שם, תחת השחיטה הכללית של וועד הרבנים בעיר.

ד

כשהגיעו השמועות על המכשולים בשחיטה, נשלח מכתב זה. יש לציין כי המכתב, שתוכנו - עסקנות חב"דית הנוגעת למי שמייצג את התנועה, נכתב בעיצומו של חול המועד (!) סוכות ה'תשי"א - לפני קבלת הנשיאות (!!), דבר היכול לבאר עד כמה היה חשוב הענין.

במכתב זה מבחיר הרבי את דעתו, וכפי שנראה - הנקודה תחזור על עצמה שוב: משעה שנקראה השחיטה בשם "ליובאוויטש", ויש רינונים עליה - הרי זה חילול שם הנשיא והחסידים, ולא רק באותו מקום, אלא בכל מקום בו ישנם חסידים... ולכן, חייבים לתקן מיידית את הדרוש תיקון, ובאופן קבוע.

ב"ה, חוה"מ סוכות ה'תשי"א

אל הרה"ג וכו' רמ"מ שי' דובראווסקי,

רח"מ הכהן שי' פערלאו,

רא"י שי' גלאזמאן

והרז"ש שי' דבארקין

שלום וברכה!

זה מאיזה זמן שהגיעו אלי שמועות לא טובות בנוגע לאיזה שוחטי גסות מאנ"ש שי' בבתי המטבחים בפאריז, והיום הגיע לכאן קלא דבלבולא שיצאו

מתחת ידיהם מכשולים גדולים, רחמנא לצלן.

בטחוני חזק כי למכשולים אלה אין כל יסוד, אבל מאשר בתוך השמועה יש גם ביאור, שהסיבה והגורם להנ"ל הוא העדר השלום בין השו"בים, ובמילא העדר הסדר בין זה לזה וביניהם לבעלי המקולין (=אטליז) ובית המטבחים, ולצערי הנה חלק מכל הנ"ל נרשם על שם ליובאוויטש כולו, ונוגע לשמם של החסידים ואנ"ש -

לכן באתי אל כת"ר שיחיו בהצעה, אשר בהקדם יקראו אליהם את כל השו"בים הנ"ל ויבררו הדבר מעיקרו, והעקר - יסדרו את המצב בעתיד באופן כזה שלא יהיה מקום לסכסוכים, ובמילא לא יהיה גם כן מקום לבלבולים וכיוצא בזה. ותקוותי חזקה אשר כנהוג בכל תפוצות ישראל, הנה כל אחד ואחד מהשו"בים בטח ישמע להוראותיהם ויהיה שלום על ישראל.

ממהר אני במכתבי זה אף כי בחול המועד, כי כל עניינים אלו הרי הם בבחינת פוטר מים ראשית גוי, וההקדם בסידור העניינים מוכרח. ואחכה לבשורות טובות מהם בסידור הדבר על מכונו.

מפני קדושת חולו של מועד לא באתי על החתום.

בחודש חשוון נשלח מכתב נוסף, ובו תיקון תשובה לשוחטים על התנהגותם המכוערת. היות ואין במכתב זה הוראות על כללות שחיטת ליובאוויטש, לא הבאתיו כאן.

ה

לאחר שנכנסו רבני אנ"ש המנויים לעבי הקורה, הם ניסחו תקנות שימנעו כל אפשרות לסכסוכים עתידיים. אחד מהשוחטים, שכנראה - חשב שהתקנות לא יסייעו לו, התחכם והשיב לרבנים שהם אינם הממונים עליו, ולכן הוא יחתום רק אם הרב הממונה עליו מטעם וועד הרבנים הכללי בעיר יורה לו לעשות כן. במקביל, נודע דבר התקנות לוועד הרבנים ואחד מהם פנה ישירות לרבי בשאלה - מדוע הרבי מתערב בענייני השחיטה הפנימיים של העיר פאריז?...

להלן תשובת הרבי לאותו רב. במכתב זה קובע הרבי עיקרון ברזל: אם נקרא שם ליובאוויטש על השחיטה - הרי זה אומר שהשחיטה שייכת אליו! לכן, אם נעשו בה

עניינים שלא כדת - יש רק שתי אפשרויות: לסדר מיידית את הדברים הטעונים סידור - או להסיר את שם ליובאוויטש מהשחיטה!

ב"ה, כ"ה אייר ה'תשי"א, ברוקלין

הרה"ג וכו' יעקב חיים שי' (ליכטנשטיין, וועד הרבנים דפאריז)

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו מט' אייר ואתו הסליחה על אשר מרוב הטרדות לא עלתה בידי לענות עליו עד עתה, ובנוגע לתוכן מכתבו אשר כותב כי כתבתי מכתב לאנ"ש בפאריז, ויש מפרשים את מכתבי בתור התערבות בענייני השחיטה דעיר פאריז:

הנה פשיטא אשר אין זה כוונתי כלל וכלל, ומכתבי היה לאנ"ש דליובאוויטש ובנוגע להעניינים שמשתמשים בשם ליובאוויטש, ובאשר הגיעה לכאן שמועה לא טובה, אשר יש אנשים שמשתמשים בשם זה ומהעדר זהירות או מהעדר הסדר שבזה יש מקום וחשש שמשתמשים בזה באופן אי מוכשר כלל וכלל, ולכן פניתי לרבני אנ"ש דליובאוויטש שהם יחקרו את הדבר על אתר ויסדרו את העניינים באופן אשר אחד משני אלו: או שיהיו עסוקים בהדבר כמו שהורגלו וכפי דרישת כ"ק רבותינו הקדושים נשיאי חב"ד זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, או שבאם אין היכולת או שאין הרצון בזה - אז מכיוון שאין זה מתאים לאותו הגובה ששם ליובאוויטש מורה עליו, לא ישתמשו מכאן ולהבא בשם זה. ובאשר כל גישתי לענין זה הוא רק מפני שכבוד ליובאוויטש תלוי בזה, לכן אינני רואה פה מקום לערב בזה אלא הרבנים דליובאוויטש גופא, ולא רבני העיר, שהם צריכים להיות נייטראליים.

תמיהני קצת שכת"ר בידעו אותי זה מכבר חושדני במה שאין בי, לאמור במכתבו שרצוני הוא להתערב בענייני העיר. ובתור פיצוי על זה, בטח ייקח על עצמו להסביר את הענין גם כן להרה"ג וכו' מוהרש"י שי' רובינשטיין, ולמסור לו גם כן את ברכתי, ברכת רפואה שלימה, שמזכיר במכתבו - אף רק בדרך אגב - שחולה הוא עתה, רחמנא לצלן.

בהזדמנות זו הנני מסגיר פה הקונטרס לחג השבועות שיצא לאור עתה, ובוודאי יעניין את כת"ר שי'.

והנני חותם בברכת קבלת התורה בשמחה ובפנימיות לו ולכל העובדים אתו יחד בוועד הרבנים יחיו.

ך

המכתב הבא מופנה לשוחט עצמו. במכתב זה כותב הרבי כי לענין זה, שהתבקש על ידי רבני אנ"ש - אין שום שייכות לרבני השחיטה הכללית אלא רק לעובדה ששם ליובאוויטש נקרא על השחיטה, ולכן עליו לציית ולחתום.

ואגב התייחסות לחשש השוחט, שתקנות אלו יגרמו לו לחיסרון - מחדש הרבי עיקרון מופלא נוסף: מי שעובד כשוחט בשחיטת ליובאוויטש, הרי זו "התקשרות באילנא דחייא"!!!

ב"ה, א' סיוון ה'תשי"א

שלום וברכה!

בנועם קיבלתי מכתבו על דבר הסדר אשר רבני אנ"ש שי' הציעו לפניו ולפני חברו השו"ב שי', לתקן כדי שלא יבואו עוד לידי מכשולים חס ושלום, ובפרט מכשולים כאלו אשר על ידם יחולל שם ליובאוויטש - וכנראה שלא רצה לחתום ולקחת על עצמו תקנות אלו, בלי השתתפות הרב רובינשטיין שי' בפרט וועד הרבנים דפאריז בכלל:

תמינהי עליו - מובן מעצמו שאין מעניני להתערב בענייני שחיטה דעיר פאריז, לולא אם היו פונים בשאלה מלכתחילה מוועד הרבנים דשם (וגם אז מסופק הנני אם זהו מתפקידי להתערב), אבל אין כל זה שייך לנדון דידן, שמצאתי את עצמי מחוייב להביע את דעתי, כי זהו ענין הנוגע למה שהורונו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים אשר מנחלתם הוא גם כן הגובה ודרישת יראת שמים מה שדורשים מכל אחד ואחד ובפרט מחסידים ובפרט תמימים, ואם יש איזה חיסרון במילוי הדרישות האלה, ואם זהו בעניינים הנוגעים לרבים ויש להם פרסום - הרי ברור הדבר שזה עלול חס ושלום לגרום חילול שם החסידים

ובמילא גם חילול שם הנשיאים חס וחלילה וחס ושלום, ובמילא זהו ענין פנימי של חסידי חב"ד, ועליהם להחליט בזה, וכמו שכתבתי גם כן במכתבי לוועד הרבנים דפאריז, שאחד משני אלה: או שצריך לסדר העניינים באופן כזה שיהיו מתאימים להכשר שניתן, שהוא נושא עליו שם ליובאוויטש, או שלא ישתמשו בשם זה – אז נעשה זה מנהגם של מקום ועיר פלוני ואין החיוב לשאול את חוות דעת אני, וגם אינו מתפקידי לפסוק שאלות.

זהו המצב כפי שאני רואהו, ואינני מבין איך יכול להיות בזה השקפה אחרת – ובמילא אינני מבין תוכן מכתבו, שוועד הרבנים יסכימו על זה, כי מה שייכותם בפסק דין לליובאוויטש ולהכשר הניתן משם ליובאוויטש, ובטוח אני שוועד הרבנים עצמם לא יקחו על עצמם ההתערבות בעניינים אלו.

אם יש להשו"בים דאנ"ש טענות בגוף התקנות, אזי היה להם לטעון בזה עם רבני אנ"ש עצמם, ובאם בהתקנות עצמם רוצים גם הם – אינני מבין איפוא מפני מה לא חתמו על התקנות, ודי הוצאת לעז ולשון הרע וכו', ומה שהיה עד עתה.

ומובטחני שבאם ישקול בכף מאזנים ההיזק הגשמי שנדמה לו שאפשר יכול להיות על ידי תקנות אלו, לעומת ההתקשרות באילנא דחייא: שהכל צריכים לדעת שהוא הוא שו"ב דווקא מליובאוויטש, ואחרת אינו רוצה כלל – אזי גם הוא יבוא לידי החלטה פשוטה, שאחר שיציע את כל טענותיו לפני רבני אנ"ש – אם יש לו טענות בגוף התקנה – ישמע לקולם ויבוא תיכף ומיד על החתום, ויודיע נגד כל וכו' שאף עתה, אחרי הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, לא נחלש חס ושלום מצב מחנה החסידים, ואדרבה – מוסיפים כוח והתקשרות כל אחד ואחד עם חברו לעמוד חזק נגד כל ההעלמות והסתרים ולהאיר את העולם בכל העניינים, ולא רק בענייני תלמוד תורה ובענייני רוחניים, אלא גם בעניינים גשמיים וחומריים ובענייני פרנסה, להאיר את כל העניינים האלו באור תורת החסידות ודרכי החסידים. לא צעקת "געוואלד" שבמכתבו דורשים מאיתנו, כי אם אתכפיא ואתהפכא, ובניחותא – אבל בפועל ממש.

אקווה כי ישמחני בחוזר בבשורה טובה אשר הדבר נסדר על מכונו, ואחתום בזה בברכת חג שמח, וקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ז

לסיום נציין כי השוחט התעקש לעמוד בסירובו ולא לחתום. לכן, כתבו רבני אנ"ש לרבי מכתבים בהם מבקשים להודיע קבל עם ועדה שעקב סטנדרטים נמוכים, אין שחיטה זו נקראת יותר "שחיטת ליובאוויטש".

ממכתב התשובה של הרבי ניתן ללמוד שהכרזה כזו הכרחית, אך כמוצא אחרון בלבד ויש לעשות כל מאמץ כדי להימנע ממנה, באמצעות העלאת רמת הכשרות:

ב"ה, ד' תמוז תשי"א

הרה"ג וכו'

הרמ"מ שי' דובראווסקי,

הר"מ שי' פערלאוו הכהן

והרא"י שי' גלאזמאן

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מכ"ה סיוון, אשר בו מודיעים שלא עלתה בידם להביא ענין השו"ב לידי סדר וגמר, ולכן רוצים הם לתת מודעה שהבשר אינו מתאים להיקרא בשם שחיטת וכשרות ליובאוויטש,

הנה לדעתי יעורר זה רעש גדול מכל הצדדים, ולכן כדאי להשתדל ביותר שסוף סוף יסודר הדבר כפי דרישתם שיוכלו לתת הכשר ושם ליובאוויטש על הבשר, ורק בלית ברירה לגמרי ואחרי ההודעה מזה מקודם, הן להשו"בים והן להנהלת בית המטבחיים דפאריז, ולוועד הכשרות שלו – אם גם זה לא יועיל, לפרסם המודעה.

ותקוותי אשר לא יוזקקו להשתמש באמצעי זה, ורק על ידי ההפחדה גרידא יכריחום שימלאו את הדרישות המתאימות של הרבנים שי'.

ויהי רצון שבמהרה בעגלא דידין נזכה לגילוי עצמות ומהות השוחט הגדול

אשר ישחוט את הצפוני כמבואר בדברי רז"ל סוכה נב, ב.
בברכה.

ח

ואכן, לאחר השתדלות רבה, בא הענין על תיקונו. באג"ק א' קסב כותב הרבי למזכיר וועד הרבנים דפאריז:

ב"ה, א' אלול ה'תשי"א

הרה"ג וכו' מוה"ר יעקב חיים שי' (ליכטנשטיין)

שלום וברכה!

מכתבו מתחילת חודש מנחם-אב קיבלתי, ובאתי בקשור מכתבים עם באי כוחנו בפאריז, וזה ימים אחדים שקבלתי ידיעה שהענין נסתדר. ובטח מכאן ולהבא יהיה שלום על ישראל.

(בהמשך כותב הרבי ביאור בענין חשיבות החוספה באהבת חינום - דבר שכאמור, חיסרון בו היה שורש הפרשה מלכתחילה, ומסיים):

החותם בברכת כתיבה וחתימה טובה.

אין ושחט אלא ומשך

מאמר ד"ה "להבין ענין השו"ב" מכ"ק אדמו"ר הזקן

המאמר דלהלן נמצא בכת"י רבים (ביניהם: 3443 8°; 3509 8°; 3547 8°) ואף הופיע בדפוס, בחלק 'אמרי שפרי' שבסוף 'קונטרס קרית ספר' [לבוב] תר"כ, מהרב מאיר סג"ל מאהלר.

בכת"י אחד נמצא מאמר זה בפתיחה שונה: "וזבחת כאשר צויתך מכאן להלכות שחיטה שנאמרו למשה כו' להבין ענין השחיטה ובדיקות הסכין, ולפי כתי"י זה הם חילופי הגירסאות - במוסגרים - בפנים).

בדפוס (ובכתב יד אחד) נרשם בסוף המאמר: כ"ד המאמר הלז [בכת"י: כל זה המאמר הוא] מהגאון הגדול נר עולם נשכג"מ אשר מסר בכתב להשוטח דק"ק בעליז¹.

להבין לענין שו"ב והסכין בקצור נמרץ, הנה מבואר בכהאריז"ל² על כוונת האכילה, הנה אמרו רז"ל ע"פ וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה'³ פתח במזבח וסיים בשולחן כי מה המזבח מכפר אף השולחן שלחנו של אדם מכפר⁴, כי ענין הקרבנות הוא להעלות הבהמה למקור שרשה⁵ לעולם התהו שקדם לעולם התקון. כי הנה עולם התהו הוא שהוא רבוי האורות ומעוט כלים ועולם התקון הוא רבוי כלים ומעוט אורות כמבואר במ"א באריכות⁶, ונשמות ישראל הם מעולם התקון ונה"ב שרשה מעולם התהו⁷ שקדם לבחי' התקון ותכלית ירידת הנשמות להתלבש בגופים הוא להעלות הנה"ב לשרשה להתהפכא חשוכא לנהורא⁸. והנה נש"י מתחילה הם

* נדפס ב'מגדל עז' - ספר זכרון להרה"ח עזריאל זליג סלונים ע"ה (עמוד תסב) עם מ"מ וציונים, ומובא כאן בתוספת השוואות ושינויי נוסחאות מהנדפס במאמרי אדמו"ר הזקן על ענינים עמוד תח ואילך.

(1) היא בעלו דבסרביא שבה היתה קהילת אנ"ש, ועוד בדורותינו הי' שם שו"ב חב"די (ולא בעלו הידועה דגליצ'א).

(2) ראה טעהמ"צ ושעהמ"צ פ' עקב (וראה גם בפ' בהר).

(3) יחזקאל מא, כב.

(4) ברכות נה, א.

(5) ראה תניא פל"ד ואגה"ק פכ"ח. שער התשובה ח"א מג, ב.

(6) ראה מבר"ש ש"ב ח"ג פ"ז. תו"א ט, ג. תו"ח בראשית ט, א ואילך.

(7) תו"א שם. מא, ב.

(8) ראה תניא פ' לז-לח. זח"א ד, ב.

מכתירים [מבררים] לנהיב כי נפהי'א שרשה הוא משם מ"ה ונהי'ב שרשה משם ב"ן עולה בגי' בהמה ושרש שרשה הוא בהמה רבה שלפני האצ"י. ומתחילה מ"ה מכתיר [מברר] לבי'ן אך אחר הברור שם ב"ן עולה לשרשו¹⁰ הוא שם ס"ג שלמעלה משם ב"ן [מ"ה ובי'ן] וכמ"ש אחעט"ב [= אשת חיל עטרת בעלה]¹¹ נקבה תסובב גבר¹². וכמ"כ הוא ענין הקרבנות שמתחילה האדם הוא מביא קרבן וסומך ידיו עליו ומכתירו [ומבררו] ומקריבו ע"ג המזבח ונכלל באש שלמעלה למעלה¹³ לשם ס"ג להיות אשה ריח ניחוח לה¹⁴ ואח"ז נמשך מלמעלמ"ט כי נחוח לשון חות דרגא¹⁵ ובזה מתכפרין עוונותינו ומעלה¹⁶ למעלה. וזה אדם ובהמה תושיע ה'י¹⁷, וכמ"כ הוא שולחנו של אדם כי מאכל הוא יחוד הוי' ואדני-¹⁸ ובכל שלחן יש עליו דצ"ח מלח הוא דומם והפת הוא צומח ובשר הוא חי והאדם בכונתו בנטי' וברכות המוציא והאכילה בכונתו הפשוטה לעבוד ה' בכח האכילה הוא מברר לדצ"ח ומעלהו למקור שרשה כמ"ש אחור וקדם צרתני¹⁹ אחור למע"ב וקדם למע"ב²⁰, כי נש"י עלו במחשבה הקדומה²¹ וכ' ואח"ז²² כשמעלה המאכל לשרשו הוא מעלה את האדם כמאמר רז"ל²³ חמרי וריחנא פקחין²⁴ ועד דלא אכילנא בשרא²⁵ כ' וד"ל.

(9) ראה תניא סופמ"ו, תו"א עו, א.

(10) ראה ע"ח ש"ה פ"א; ש"י פ"ג; ש"מ פ"ד. לקו"ת ויקרא מז, ג.

(11) משלי יב, ד.

(12) ירמיה לא, כא.

(13) נוסח אחר: ועולה.

(14) ויקרא א, ט. וראה לקו"ת במדבר עה, ד ואילך.

(15) ראה תו"א כה, ד. לקו"ת דברים לה, ג. צב, ד.

(16) נוסח אחר: מלמעלמ"ט.

(17) תהלים לו, ז.

(18) ראה במש"נ בחע' 2.

(19) תהלים קלט, ה.

(20) ראה ב"ר ח, א וש"נ.

(21) שם א, א.

(22) במאמרי אדמו"ר הזקן על ענינים ע' תט: ואח"כ.

(23) יומא עו, ב. (הובא גם הוריות יג, ב. סנהדרין ע, א).

(24) במאמרי אדמו"ר הזקן על ענינים ע' תט: חמרי וריחא. ובגמרא שלפנינו: חמרא וריחני.

(25) ב"ק עב, א.

ומתחילה הברור הראשון הוא עיי שחיטה בסכין בדוק בלי פגימה ושיהי חד וחלק כי שחיטה שחט י"ה כמארז"ל אין ושחט אלא ומשך כמו זהב שחוט²⁶. כי הנה שם הוי"ה בעולם האצ"ל²⁷ יו"ד הוא חכמה ה"א הוא בינה וא"ו הוא זעיר וה"א אחרונה הוא מלי וכמו"כ בנה"א²⁸ שהיא כלולה מעשר ספ"י עליונות יו"ד הוא חכי שבנפש ה"א הוא בינה שבנפש וא"ו הוא מדות שבלב וה"א אחרונה הוא הדבור.

והנה כתיב וידעת היום והשבות אל לבבך²⁹ וידעת הוא מצות ידיעת ה"ו³⁰ להתבונן בגדלות הבורא לפי ערך שכלו והשגתו וכמ"ש נודע בשערים בעלה³¹ כל חד לפום מה דמשער בלביה³², ואח"ז מצות והשבות אל לבבך הוא התפעלות הלב באהוי"ר וכמ"ש דע את אלקי אביך ועבדהו³³ כמארז"ל איזו היא עבודה שבלב זו תפלה³⁴. אך יש בבחי' שרשה בנה"ב [שרש הנה"ב גי שרי פרעה] העומד אחרי הערף³⁵, וגי הם שר המשקים שר האופים ושר הטבחים שהם קנה וושט וורידין המעכבים הלוך כח השכלי שבמוח בלי שיתגלה בלב³⁶, ונעשה טמטום הלב שלא יוכל לפתוח לבו לעבודת ה', והסבה לזה שאוכל בתאוה בהמיות ואינו מקיים קדש את עצמך במותד לך³⁷, כי המאכל הוא מגונה³⁸ [מבחי' נוגה] ומעורב טו"ר³⁹ ובפרט שבכל דצ"ח יש גלגולים⁴⁰, והעצה לזה הוא להתגבר על יצרו שלא לאכול למלאת תאוותו

(26) (מ"א י, טו-יז. דה"ב ט, טו-טז) תו"כ צו ז. חולין ל, ב.

(27) שע"ק להרח"ו ח"ג ש"א. ע"ח ש"ג פ"א ושמ"ב א-ב. אגה"ת פ"ד.

(28) אגה"ת שם. וראה המשך מים רבים תרל"ו אות ו' ואילך.

(29) דברים ד, לו.

(30) ראה הלי יסוה"ת פ"א.

(31) משלי לא, כג.

(32) ראה זח"א קג, ב.

(33) דה"א כח, ט.

(34) תענית ב, א.

(35) ראה לקו"ת להאר"ז"ל פ' וישב ור"פ שמות. תו"א נח, ד.

(36) ראה תו"א נח, ב. עא. ד. קב, ג.

(37) ראה יבמות כ, א. ספרי ראה יד, כא. תניא פ"ל.

(38) במאמרי אדמו"ר הזקן על ענינים ע' תט: מנוגה.

(39) תניא פ"ז.

(40) ראה חסל"א מעין ה נהר יז ואילך. הקנה (קראקא) עמ' ככט ואילך.

כ"א לשי"ש לעבוד ה' בכח האכילה ההיא⁴¹. וזהו מארז"ל שעת סעודה שעת קרבא⁴² וכמ"ש לחם שעדים⁴³, וכשאוכל בכוונה אז אין המאכל מגשם אותו ואדרבה⁴⁴ כו'. משא"כ אם אוכל לתאוה בהמיות אזי המאכל מגשם אותו, ופשיטא כשאוכל מאכל אסור אפ"י בשוגג אין המאכל יכול להתעלות לקדושה כי הוא אסור וקשור בידי החיצונים וכמבואר בלקו"א⁴⁵. משא"כ מאכל היתר יכול להתעלות כשאוכל בקדושה ובכוונה הראוי'.

ועוד יש אחת כוונת השוחט שהיא י"ש מרבים⁴⁶ ונצרך לו ג"כ להיות חד וחלק, חלק הוא אמונה פשוטה שבלב כל ישראל כמ"ש ביעקב ואנכי איש חלק⁴⁷, ועז"י תמים תהי עם ה"א⁴⁸ וכו', וכמו ביעקב כתיב ויעקב איש תם⁴⁹, אך אעפ"י צריך לעורר האמונה הפשוטה ולפרנסה⁵⁰ כמ"ש ורעה אמונה⁵¹, וגם להוציאה מהעלם אל הגילוי ע"י התבוננות בגדלות הבורא ית', וע"ז נתיסד פסוד"ז⁵². וזהו בחי' חד שיחדד שכלו בעומק ובהתבוננות בגדלות הבורא וכמ"ש עמי לא התבונן הוי גוי חוטא⁵³ וכו', וכמארז"ל אין אדם חוטא א"כ נכנס בו רוח טטות⁵⁴ המבלבל אותו ונדמה לו שאעפ"י שיחטא הוא יהודי⁵⁵, ולב הותל הטהו⁵⁶ כ"א כאשר ירצה להעבירו על דת לכפור באלוקים חיים אזי מתעורר הניצוץ האלוקי שבקרו ופ"י הקל שבקלים

(41) ראה תניא שם. אגה"ק סכ"ו (קמג, ב).

(42) ראה זח"ג קפת, ב.

(43) שופטים ה, ח. וראה לקו"ת במדבר כו, ב.

(44) ראה הנסמן בע"ז 2. ולהעיר מלקו"ת במדבר ז, א. וראה תניא פ"ז. לקו"ת צו ד"ה ואכלתם אכול. דרמ"צ מצות אכילת ק"פ פ"ב. (וראה מנרת זהב עמ' 29 ואילך).

(45) פ' ז-ח.

(46) ראה שו"ע יו"ד סל"ט סי"א ובדר"ת לשם. שמ"ח סי' א.

(47) בראשית כז, יא.

(48) דברים יח, יג.

(49) בראשית כה, כז.

(50) ראה לקו"ת דברים ד, ב ואילך.

(51) תהלים לו, ג.

(52) ראה לקו"ת ויקרא מז, ד.

(53) ישעיה א, ג-ד.

(54) סוטה ג, א.

(55) ראה תניא פ' יד. כד.

(56) ישעיה מד, כ.

יכול למסור נפשו על קדושת ה' כמבואר בלקו"א⁵⁷ באריכות. אך כשיתבונן היטב בגדלות הבורא אזי יתחזק האמונה בלבו עד שיוכל להגיע להאמונה שלמעלה מן הדעת כמאמר ז"ל⁵⁸ תכלית הידיעה שלא נדע⁵⁹, ומה פשפשת הא כולא סתום כבקדמיתא⁶⁰, משא"כ האמונה הפשוטה יוכל להיות גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי"ל⁶¹ כי האמונה אצלו בבחי' חלום. וכשהשוחט הוא י"ש מרבים ושוחט בכוונה הראוי' בחי' חד וחלק וגם הסכין הוא בדוק בלי שום פגימה כי פגימה הוא פגם י"ה, וכוונת השוחט בברכה שקודם השחיטה הוא להמשיך גלוי אלקות, וזהו משארז"ל אין ושחט אלא ומשך⁶² להמשיך גלוי אלקות בדבר הנשחט ועי"י השחיטה נעשה הבשר מוכן שיוכל להתעלות לקדושה העליונה. וזה ענין שהסכין נקרא מאכלת והשוחט נקרא מאכיל פועל יוצא. והבדיקה צ"ל י"ב בדיקות אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא⁶² נגד גי עולמות בייע וי"ב צרופי הוי' להמשיך או"א"ס בעולמות בייע ושתגיע השפע ואור האלקי גם לדבר הנשחט.

והנה ארז"ל בהמה בבי' סימנים⁶³ קנה וושט, ובקנה יש שית עוזקאן⁶⁴ הן נגד חוי"ג והמדות דקדושה שהן ואי"ו קצוות, ובוושט יש שני עורות⁶⁵ אחד אדום ואחד לבן לכן הם חוי"ג כו' ודי"ל. והנה הבהמה שחיותה רב אינה ניתרת אלא בבי' סימנים אלו להכשירה ולהתעלות משא"כ בעוף ארז"ל אידי דזוטרא חיותא קליל טפי⁶⁶ וניתרת בסימן א', ודגים אסיפתן מטהרתן⁶⁷, ולזה מצוה לאכול דגים

57 פ' יח-יט. כד.

58 במאמרי אדמו"ר הזקן על ענינים ע' תי: כמארז"ל.

59 ראה בחינת עולם ח"ח פ"ב עיקרים מ"ב ספ"ל. של"ה קצא, ב.

60 זח"א א, ב.

61 ברכות סג, א ע"פ גי' הע"י. והועתק כן גם בכד הקמח מע' בטחון. ובפחד יצחק מע' גנבא שכ"ה בגמ' דפוס פורטוגאל (וראה מא' על הדפסת התלמוד עמ' לד ובהשלמות לשם). נת' בשער האמונה בהק', לקו"ת דברים ו, ג ואילך.

62 חולין יז, ב. יו"ד יח, ט.

63 חולין כז, א.

64 זח"ג רלה, א-ב. פרדס ש' עה"כ ע' קנה.

65 חולין מג, א.

66 חולין כז, א ואילך (וראה סגנון הלשון בערכין ז, א).

67 חולין כז, ב.

בשבת⁶⁸ וצדיקים מגולגלים בדגים⁶⁹ כמבואר במ"א ע"פ ואכלתם אכול⁷⁰ וענין סעודת לויטן באריכות⁷¹. ואחר השחיטה צ"ל בדיקות הראיה כי ריאה אותיות ראי כמ"ש עפעפיך יישירו לנגדך⁷² כמ"ש שאו מרום עיניכם⁷³ וזהו עיקר העבודה שלא תגשים הריאה צ"ל הבדיקה להכשירה באכילה כנ"ל. והחמירו בה חז"ל יותר מח"י טריפות עפ"י נגלה שהיא עלולה להפסיד וטריפות⁷⁴ בקל⁷⁵ ועפ"י נסתר בטעם הנ"ל. והאומות והאונות ועינוניותא דוורדא הם נגד ו"ק דאצי. ואח"ז צ"ל מליחה הוא ג"כ מלח י"ה להוציא פסולת הדמים, כי הנה יש ה' מיני דמים טהורים וה' מיני דמים טמאים⁷⁶ וקיני מעורב טו"ר לכן הוצרך שחיטה ומליחה כו' כ"ז הוא הכוונה שיוכשר המאכל לאכילה ושיוכל להתעלות לקדושה ע"י כוונתו לאכול בקדושה כמ"ש קדושים תהיו⁷⁷, וכמארז"ל אדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה⁷⁸ וכו' וד"ל.

68 ראה שו"ע אדמו"ר סי' רמב ס"ז וכה"ח שם אות י. וראה סידור אדמו"ר סדר סעודה שלישית ושער הכולל יז. כה.

69 ראה דברי האריז"ל ב'מרפא-לנפש' (ויניציאה שנ"ה יז, א) ובפ"ל אוה"ח לבראשית א, כו.

70 יואל ב, כו. וראה ד"ה זה וביאורו בלקו"ת פ' צו.

71 ראה ד"ה לויטן בלקו"ת פ' שמיני.

72 משלי ד, כה.

73 ישעיה מ, כו.

74 נוסח אחר: וטריפותה.

75 ראה רש"י חולין יב, רע"א. יו"ד ריש סל"ט וש"ך שם.

76 ראה נדה יט, א וזח"ג לג, ב. פע"ח שער חהמ"צ פ"א.

77 ויקרא יט, ב.

78 יומא לט, א.

ב

שוחט אינו סקאטאבאייען

קטעים משיחת שמח"ת ה'תרפ"ט (ספר השיחות לאדמו"ר הרי"צ ה'תרפ"ט אות ז, יב, עמוד 41 ואילך).

שני קטעים אלו הוגחו ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ויצאו לאור לקראת ב' ניסן ה'תשכ"ב, ומוגשים כאן - בפעם הראשונה - בתרגום חופשי מאידיש.

ז. (הדיבור עם ר"מ (חפץ) שו"ב שי"):

צריכים לבטל את המניעות והעיכובים הגורמים שלשוחט לא יהיה זמן לעסוק בתורה ועבודה. שוחט צריך להימצא בבית המדרש, לא בבית המטבחיים.

האם השוחט הוא קצב, הורג בהמות?!

ענין נטילת הנשמה הוא הרי ענין קשה ביותר, הדורש ביאור בעומק לפני מעומק. נטילת נשמה הוא דבר קשה ביותר. באמת, הרי תחילת הענין בגליא דתורה הוא כאשר יצחק אמר לעשו "וצודה לי צידה" אות ה' של ציד, כנודע (ראה דעת זקנים מבעה"ת וחזקוני תולדות (כו, ג). ס' הליקוטים להאריז"ל שם. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א). אבל זהו ענין קשה. קו הגבורה בכלל, להיות כלי לגילוי האור האלוקי באמצעות קו הגבורה, זה קשה מאד. ובפרט נטילת נשמה, הוצאת דם. לקחת את העוף, ולהוציא את סימניו כפי שנעשה בשחיטה, ולשפוך את דמו, ולעשות זאת בקור רוח כזה...

באמת, צריך לעשות כך את העבודה: אפילו בענין המילה צריך הרי שלא יתבהל, שלא יתעלף וכו', דאם לא כן לא תהיה העובדא כדבעי, וכן בשחיטה. אמנם הוא עובדא של נטילת נשמה, והיא נעשית בקור רוח שכזה, כדי שאברהם, ברוך, גדלי', דוד יאכלו חתיכת בשר כשר, שייתכן שהם נמצאים בגדר של אלו ש'אסורים לאכול בשר', כמבואר בענין גדרים, ובאמת צריכים הרי לשחוט וכולם צריכים לצרוך רק בשר כשר. לכן, השחיטה נקראת 'מלאכת ה'' והשו"ב עושה את מלאכת ה'. אמנם העשיה, ללכת ולנטול את הנשמה ולהיות שופך דם, הרי פעולה כזו (אחרי מאה ועשרים שנה) אינה דבר

עם משמעות טובה לשום אדם, וכל שכן לא לבהמות.

הכל מבינים היטב שמהות השוחט אינו אדם שהולך כה וכה עם מאכלת בידו. מלאך המוות הולך כה וכה עם סכין. השוחט הוא עבד ה', המקיים את רצון הבורא יתברך, ומספק ליהודים בשר כשר. והרי עבד ה' צריך זמן ללמוד ולהתפלל כדבעי.

השוחט של העיר הוא עמוד בבית ישראל. רב, שוחט, מלמד הם שלושת העמודים שבית ישראל נשען עליהם (אולי אפ"ל: רב - תורה, קו האמצעי. שוחט - כנ"ל גבורה. מלמד - מביאו לחיי העוה"ב (ב"מ לג, א) - גמ"ח. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א). ולכן שוחט צריך להיות בבית המדרש, ללמוד שיעור, דף גמרא, חסידות וכו'.

ה"בכך" הוא שצריך להסיר את כל המניעות והעיכובים ושלשוחטים יהיה זמן ללמוד ולהתפלל כדבעי למיהווי. ישנה טענה, שבזמנינו יש "חוקים", ועל כן נוצרה מניעה. ה"חוקים" צריכים להיות כמו "חוק" המשקפיים, שמסייעים לחדד את הראיה. לנו יש את החוקים האמיתיים, החוקים של התורה ומצוות הם החוקים שלנו: כל החוקי המלוכה, אם הם יכולים להתקיים ביחד עם חוקי התורה, אז הם חוקים. וכאן, הרי זה נוגע לכשרות הבשר, ובטוח שכאשר יבהירו היטב את הצורך, יובנו הדברים, ובעז"ה בוודאי שיהיה טוב.

יב. (דיבר עוד הפעם בענין השו"ב, ואמר:)

השו"ב הוא מעמודי העולם, שהרי שחיטתו היא כדי להכשיר את הבשר: לעשות בשר כשר, לעשות מנבלה וטריפה בשר כשר. אבר מן החי הוא נבלה, שארי קלקולי האיברים בשחיטות הם טריפה. והשוחט, בשחיטתו ובדיקתו כדין וכהלכה, מכין בשר כשר.

וזו עבודה גדולה וקשה. כי בשר מעורר התגברות הדם, ובכלל, בשר אינו דבר טוב, הוא יכול לעורר גבורות. אלא כאשר עושה השוחט ברכה על השחיטה, והבדיקה היא כהלכתה, הוא מברר זאת.

לזאת, כשהשוחט יוצא להכשיר את הבשר, עליו לדעת שהוא מעמודי העולם. רב, שוחט, מלמד, הם הרי ג' עמודי העולם והם נקראים נטורי קרתא.

צריך השוחט לראות מה נעשה בבית המדרש, לא רק בבית מדרש אחד אלא בבתי המדרש, עליו ללמוד גמרא כו', לדעת בנוגע ל'חדרים', תלמודי תורה, ישיבות, בנוגע לטהרת המשפחה, למקווה למי שצריך ללכת, ולדבר בנוגע לזה עם אלו שצריכים לידע, ולכתוב במודעות וכדומה.

וזו הרי השתתפות ונטילת חלק בעבודת הרב. והאמת היא כך, שזו אכן עבודת הרב: הרב הוא ראש העדה אבל הראש צריך שיהיו לו לב ופנים. הרב, ככל שיהיה גדול בתורה וביראת שמים, חייב שיהיה לו עוזר – השוחטים, וכל העדה. הרב צריך לייסד חדרים, זה נוגע לרב, וכידוע שבעל המחבר ספר דעת קדושים, שהיה רב, ובעירו אם הי' מי עושה דבר לא טוב, הי' הוא עושה תשובה על זה, דהעיר נוגע להרב, וגם להשו"ב.

השחיטה

לקט שיחות ואגרות בענינה של השחיטה

תוכן השחיטה - העלאת הנשחט

איתא בגמרא "אין ושחט אלא ומשך" היינו שתוכן ענין השחיטה הוא - (משיכה ו)העלאה, שכן, ע"י השחיטה מכשירים את הבהמה לאכילת אדם, ועי"ז מעלים את הבהמה מסוג החי לסוג המדבר (שנעשית דם ובשר כבשרו - דהמדבר), וכמבואר בכ"מ, שמטעם זה הותרה השחיטה למרות הענין דצער בעלי חיים - מכיון שע"ז מעלים את הנשחט לדרגא נעלית יותר.

(לקו"ש הל"א עמוד 181)

לא מיתה - העלאה

הענין של שחיטה (אצל בעל חי) הוא, כפי שמבין גם בן חמש, שהוא מכשיר את הבעל חי שיהיה ראוי עבור אכילת אדם. זאת אומרת שהתכלית של שחיטה אינה מיתה והריגה, אלא הפוך: על ידי כך מגיעים למעלה ועליה בבעל חי. וכפי שכבר נלמד בעקידה, שע"ז שאברהם - הלך "לשחוט את בנו" ובזה מילא את ציווי ה' "והעלהו שם לעולה" - הוא נהיה בכך קרבן קדוש לה'.

(לקו"ש חכ"ג עמוד 98 - תרגום מאידית)

שחיטה אינה היזק

ויש להוסיף ולבאר בנוגע לכללות ענין השחיטה - בפנימיות הענינים: לאדה"ר - הותר רק ירק עשב, ורק לבני נח הותר לאכול בשר - "כל

רמש אשר הוא חי לכם יהי לאכלה", אלא שהוזהרו על אבר מן החי, "אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו", "כל זמן שנפשו בו לא תאכלו", משום צער בעלי חיים כו'.

אבל עדיין אינו מובן: הרי יש בה משום צער בעלי חיים!?! ובפרט ע"פ מ"ש הרמב"ם במו"נ שצער בעלי חיים הוא איסור מן התורה!

וההסברה בזה - ע"פ דברי הגמרא במסכת חולין "אין ושחט אלא ומשך", היינו, שהשחיטה היא פעולה של העלאה (משיכה למעלה), להעלות את הבהמה (מין החי) לדרגת האדם, שנעשית דם ובשר כבשרו של האדם (מין המדבר).

ונמצא, שהשחיטה (אינה דבר בלתי-רצוי, צער כו', אלא אדרבה) פועלת עילוי בבהמה, ולכן מברכים על מעשה השחיטה - אף שאין מברכים על דבר שיש בו נזק ופורענות לאחרים (ואפילו לא על דבר שעשיתו היא בשביל מניעת סכנה) - מכיון שזהו דבר טוב. כאמור - "אין ושחט אלא ומשך". והלימוד מזה בעבודת האדם, "לתקן הדעות" - שכללות העבודה היא להעלות את הדברים התחתונים שבעולם שיתעלו לדרגה "אדם", ע"ש אדמה לעליון.

(משיחת ש"פ קרח, ג' תמוז תשמ"ח, התועדויות תשמ"ח ח"ג ע' 550)

ענינה בעבודת ה'

וזה גם מה שנאמר שלעתיד הקב"ה שוחטו ליצה"ר - שאע"פ שענין זה נאמר על העתיד, אבל הענין נפעל כבר במתן-תורה, היות שמתן-תורה לא יהי עוד פעם, אלא שלעתיד לבוא יהי הדבר בגילוי - שענין השחיטה הוא שהדבר הגשמי נשאר כפי שהוא, אלא שמוציאה את הדם והחיות שבו, אבל הגשמי נשאר כפי שהוא, ומקריבים את השומן - תענוג - על המזבח.

וזהו שנאמר "אין ושחט אלא ומשך" - שבקנין משיכה הרי עצם החפץ

לא משתנה, היות והלוקח לא עושה שום שינוי בחפץ, אלא שהוא רק לוקח אותו לרשותו, זאת אומרת שבקנין המשיכה מעבירים את הדבר הגשמי - כמו שהוא - מרשות לרשות, מרשות הרבים, טורי דפרודא, לרשות היחיד - שהרי משיכה צריכה להיות ברשות היחיד דוקא - שזהו רשות הקדושה.

בשחיטה ישנם חמשת הלכות השחיטה, שהם מתאימים להנ"ל. שהי': כולים לעשות חשבונות בעבודה אם הדבר כראוי או לא, ואם הוא יכול לבצע או לא, שמצד החשבונות מתמהמהים באמצע העבודה ולא ממשיכים הלאה, שזהו ענין השהי', שעל פי ההלכה שהי' פוסלת, זאת אומרת שאופן העבודה צריכה להיות ללא חשבונות אלא בדרך דילוג.

חלדה: ישנם כאלה שעבודתם היא כולה בהסתר. הם מסתתרים, כשזה מגיע להידור מצוה הוא מפחד שלא יגידו עליו שהוא אדוק יתר על המידה וכדומה, ובמילא הוא עושה זאת בהצנע, ובמילא בנוגע לענינים כאלה שאי אפשר לעשותם בהצנע כמו גידול זקן, הוא אינו עושה אותם כלל, ועל כך ההלכה היא שחלדה פוסלת בשחיטה, שאופן העבודה הוא כפי שנאמר בסעיף הראשון באורח חיים פן תפלוס, אל יבוש מן המלעיגים עליו.

ומה שטוען הוא שיש לו פחד מפני יוהרא, הרי אין זה ענין של תפילין דר"ת, שבאמת גם בזה עושים זאת אצל חסידים שלא בהצנע. הוא צריך לדעת אשר טענתו שחושש הוא מישות, מרמה הוא את עצמו, והטעם האמיתי הוא שאינו רוצה לצאת ממציאותו.

היה לאדמו"ר האמצעי חסיד, שהיה מבין היטב את מאמרי החסידות והיה יכול לחזור היטב חסידות, ובנסיעתו או בחזרתו מאדמו"ר האמצעי לביתו, היה חוזר מאמר בכל הישובים שבהם היה עובר. פעם הוא נכנס לאדמו"ר האמצעי ליחידות והתאונן בפניו שחזרת החסידות גורמת לו ישות, ובמילא רוצה הוא להפסיק ולחזור חסידות. אדמו"ר האמצעי

השיב לו: פון דיר זאָל ווערן אַ ציבעלע און חסידות זאָלסט דו חזר'ן (תהיה בצל וחסידות תחזור), הפשט בזה הוא, שמה נוגע המציאות שלו, אם מתווסף בזה ישות או לא - שזה גופא גם ענין של ישות. בשעה שהוא יכול לפעול שיהיה עוד מקום המתאים לכוונה של בעל הרצון, צריך הוא לעשות זאת ללא מחשבה על עצמו.

הגרמה: כאשר הוא עוקר את הסימנים, זאת אומרת שהוא מבטל את הדבר לגמרי, שזהו היפך הכוונה, כנ"ל שהכוונה היא להפוך את היצר הרע בעצמו לאהוב את ה'.

דרסה: כלומר שמסגף אותו, ע"י תעניות והדומה, אומרים שזה דבר שפוסל בשחיטה. לא דורשים ממנו שיצום משבת לשבת גם לא בשני וחמישי, אלא אדרבא כמאמר הבעש"ט ע"פ עזב תעזב עמו. וזהו גם הענין של עיקור.

(משיחת יום ב' דחה"ש תשי"ג, שיח"ק תשי"ג ע' 301 - תרגום מאידית)

אויס בהמה

דוגמא לדבר - במה מתבטא תפקידם של ה"צפרניים" בעבודה: בנוגע לתפקידה של "צפורן" - מצינו בהלכה שבה ועל ידה בודקים את סכין השחיטה שיהי' חד וחלק, ללא פגימות.

ובהקדים - ביאור תוכן ענין השחיטה בעבודת האדם:

איתא בגמרא: "אין ושחט אלא ומשך", היינו, שתוכן ענין השחיטה הוא - משיכה והעלאה לדרגא נעלית יותר באין ערוך, בדוגמת ענין השחיטה כפשוטה - שע"י השחיטה יכולים לאכול את הבהמה, ואז מתעלה בשר הבהמה ונעשה דם ובשר מבשרו של האדם, היינו, שע"י השחיטה מעלים את הבהמה מעולם ה"חי" לעולם ה"מדבר", מציאות אחרת לגמרי - "אויס בהמה", ולא עוד אלא שבכח אכילת בשר הבהמה עוסק יהודי בלימוד התורה וקיום המצוות, כלומר, לא

רק עלי לדרגת ה"מדבר", אלא ב"מדבר" גופא - דרגא הכי נעלית, יהודי שעוסק בקיום תומ"צ!

ומזה מובן גם בנוגע לענין השחיטה ברוחניות - משיכת והעלאת נפש הבהמית, וכאמור - לא רק עלי סתם (מהיכי תיתי), כי אם באופן שנעשית מציאות חדשה לגמרי ("אויס בהמה")!

אמנם, כדי שהשחיטה תהי כדבעי - זקוקים לסכין חד וחלק, ללא פגימות כאשר מלמדים דיני שחיטה - לוקחים סכין חד וחלק ומכים אותו בכלי וכיו"ב, שאז נעשית פגימה בסכין, כלומר, שבחלק מסויים מהסכין נעשית ירידה מכמו שהי תחילה. וזאת מלמדים את התלמיד - כיצד להעמיד את הסכין ולהשוות את הפגימה, עד שיהי חד וחלק כדבעי.

וענינו בעבודת האדם: יהודי שהולך בדרך הישר, ולפתע נעצר ויורד למטה (בדוגמת הפגימה בחודו של הסכין) - הנה כאשר רוצה להמשיך בדרך הישר, עליו לתקן תחילה את הפגימה כו'. והנה, בדיקת הסכין היא - ע"י ה"צפורן", היינו, שמוליך ומביא את הסכין על צפורנו, ואז - כאשר יש פגימה בסכין, מרגיש זאת בצפורנו.

אמנם, מובא בפוסקים שקיימת מציאות שיש פגימה בסכין ואינו מרגיש בה - מפני שאין לו הרגש!

וענינו בעבודה - הי לו להרגיש שזוהי פגימה, כלומר, שמצב מסויים הוא ענין של ירידה עבורו, אלא שאין לו הרגש, ולכן, נדמה לו שאין זו ירידה, ואדרבה - הוא חושב שעושה זאת לשם שמים.

זהו איפוא תפקידה של ה"צפורן" - לנסות ולבחון את עצמו אם יש לו הרגש לדעת מהי פגימה!

אמנם, כאשר מדברים אודות התפקיד ד"צפורניים" - יש צורך להבהיר ולהזכיר את דבריו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהשימוש ב"צפורניים" צריך להיות רק בנוגע לעצמו, ולא בנוגע לזולת!

שחיטת הנה"ב

אינו כותב במכתבו במה הוא עסקו עתה, אם באומנות השו"ב או בענין אחר, וידוע מרז"ל תנד"א (= כן הוא באג"ק, ולכאורה צ"ל תנא דבר"י - המערכת) (חולין ל, ב) אין ושחט אלא ומשך, אשר כמו שישנו ענין השחיטה בגשמיות כן ישנו גם ברוחניות, וענין השחיטה ברוחניות הוא ומשך כפשוטו, היינו למשוך את הבהמה שבאדם מרשות הרבים היינו מתאוות ורצונות הרבים ומרובים, לרשות היחיד, יחידו של עולם, ותלוי זה באופן חיותו, די פארקאקטייט אין תאוות ורצונות, אשר אם זוטר חיותי' הרי השחיטה, היינו המשיכה אינה צריכה להיות גדולה כ"כ, ואם נפיש חיותי' הרי צ"ל שחיטה גדולה וכו' והשי"ת יזכהו להשפיע על סביבתו להמשיכם לתורה ומצות לתורה אחת הנתונה לכולנו ממלך יחיד חי העולמים.

(אג"ק כ"ק אד"ש כרך ז אגרת א'תתפא)

שלא יהיה מכשול

. . נהניתי מההתענינות שלו במצב ענין השו"ב במחנו, אף שנצטערתי במאד, על המאורעות והענינים שלא כדבעי, שמזכירם במכתבו. וכנראה שכוונתו בה הוא לשו"ע.

ובטח ימים אלו תהי' הזדמנות לדבר עם עוד אחדים מאנ"ש אשר יכולים להתערב בזה, ותקותי שיעלה סו"ס לתקן את המצב לאט לאט. מובן מעצמו שלא אזכיר שההודעה הראשונה באה מכת"ר שי'. והשי"ת יזכהו להצלחה בלימוד ובמלאכת הקדש בלי שום מכשול ח"ו. וידוע ג"כ הפירוש במרז"ל אין ושחט אלא ומשך, שהוא, כמו שע"פ פשוט, ענין השחיטה היא להכשיר את בשר הבהמה והעוף להעלותם ממדריגת חי למדריגת מדבר (כיון שנעשה דם ובשר של האדם) הרי יעשה ג"כ ענין זה ברוחניות, להמשיך ולהעלות את הנפש הבהמית למדריגת אדם

שהוא מל' אדמה לעליון, וכמ"ש בשל"ה דף (כ) ע"ב, הוא בס' עשרה מאמרות, מאמר אם כל חי חלק ב' סימן ל"ג.

(אג"ק כ"ק אד"ש ח"ו אגרת א'תתלג)

משיכת הסכין מושכת את הבהמה

ויהי רצון אשר עוד רבות בשנים יפעול טוב בסביבתו ובכל מקום שיזדו מגעת מתוך בריאות ובשמחה ובטוב לבב, ובנקודה התיכונה מתאים למאמר תדבר"י אין ושחט אלא ומשך, אשר משיכת הסכין מושכת את הבהמה ומכשירתה להעשות דם ובשר כבשר המדבר הוא האדם, שנקרא כן על שם אדמה לעליון, וכמ"ש השל"ה הק', שיתאימו לזה גם פעולות הרוחניות להמשיך את כל עניני נפש הבהמית שבאיש הישראלי לעשותם כלים לעניני (בלשון רבנו הזקן) לנפש השנית שבישראל שהיא חלק אלקה ממעל ממש הנק' כביכול אדם העליון שעל הכסא.

(אג"ק כ"ק אד"ש ח"ו אגרת ה'תקיא)

להעביר את 'חיות' הבהמה לעניני אלוקות

בטח שמע את פתגם הבעל שם טוב, שזכינו לשמוע פעמים רבות מחמי כ"ק אדמו"ר, שכל דבר שיהודי שומע ורואה, עליו לקחת מזה הוראה בעבודת השם יתברך שלו.

בנוגע לענין השחיטה, כתוב: תנא דבי ר' ישמעאל ושחט אין ושחט אלא ומשך (חולין ל, ב), שעל דרך החסידות ומוסר הכוונה היא, שענין השחיטה הוא, שבזה נעשה הבשר של הבהמה כשר למאכל אדם, וכאשר האדם אוכל את הבשר, נעשה מזה דם ובשר כבשרו, במילא הוא מושך - מעלה - את הבהמה שאינה אלא חי, לעולם יותר נעלה, של מדבר - אדם.

כך גם בעבודת הנפש, שלכל יהודי יש נפש הבהמית ונפש אלקית. והשליחות של הנפש האלקית, שהיא חצובה מתחת כסא הכבוד וירדה למטה ירידה גדולה ביותר, להתלבש בגוף ונפש הבהמית, תכלית ירידה זו היא, כדי שתהי' העבודה עם הנפש הבהמית שלה בפרט וחלקו בעולם בכלל, בדומה לענין השחיטה, שחיות והתלהבות זו שיש לנפש הבהמית בעניני עולם הזה, הרי אין ושחט אלא ומשך, להעביר את זה לענינים של תורה ומצוות, לעניני אלקות.

והיות כל ישראל ערבים זה בזה, אין להסתפק בעבודה הנ"ל רק לעצמו ולבני הבית, אלא גם להשפיע על הסביבה, שתמורת גשמיות חומריות ובהמיות יהיו ענינים של תורה ומצוות מוארים באור אלוקי כמבואר בתורת החסידות באריכות.

(אג"ק כ"ק אד"ש כרך ו, אגרת א'תרפב - תרגום מאידית)

'עבודת' השחיטה

בודאי ידוע לו מהמובא בכמה מקומות בחסידות ע"פ מרז"ל אין ושחט אלא ומשך, שכמו שבגשמיות הנה ע"י השחיטה כשרה מושכים את הבהמה והעוף ממצבם באופן שיוכשרו להיות דם ובשר כבשר האדם, הנה כן הוא גם ברוחניות, אשר צריך להמשיך את גופו ונפש הבהמית שיוכשרו להפך לנפש האלקית נפש האדם שנקראת כן על שם אדמה לעליון (וכמ"ש בס' עשרה מאמרות חלק (אם) כל חי חלק ב' סימן ל"ג, בשל"ה דף ש"א ע"ב ובכמה מקומות) ע"י שחיטה כשרה, היינו באם נפיש חיותי' של הנפש הבהמית ע"י שחיטת שני סימנים, הן בנוגע לתאוות אכילה ושתי' (ברכות לב, א) והן בנוגע לשאיפת אויר הסביבה (תניא ספ"ו), הינו קנה וושט, ואם זוטרו חיותי' עכ"פ בשחיטת אחד הסימנים באותו שמושקע יותר, והזהרו בוורידין (להוציא הדם והתלהבות מעניני בהמה) כר' יהודא (נק' כן ע"ש אודה את הוי'), הודאה אע"פ שאינו מבין לעת עתה, והשי"ת

יצליח אותו לפעול כזה בעצמו ובסביבתו עתה מתוך בריאות הנכונה והרחבת הדעת.

(אג"ק כ"ק אד"ש כרך ח, אגרת ב'עדר)

להמשיך הנה"ב לרשות יחידו של עולם

. . והשי"ת יצליחו לקיים מרז"ל אין ושחט אלא ומשך, לקיים גם ברוחניות, היינו להמשיך את נה"ב שלו וגם דסביבתו, לרשות היחיד יחידו של עולם, שתוכל להתהפך לדם ובשר כבשר האדם, אתם קרויים אדם, על שם אדמה לעליון אדם העליון שעל הכסא.

(ממכתב ט"ז תמוז תשי"ג, נדפס בלקו"ש הי"ז עמ' 421)

הכשרת סוגי הבשר השונים - ברוחניות

. . וכדי שלא להוציא מכתב ריק ממרז"ל, אף שיש בו ענין מצות, אבוא בקצרה - והאריכות לכת"ר אך למותר - ובראשי פרקים.
דין שחיטה: בהמה מחוייבת לכ"ע מה"ת - בעוף יש פלוגתא, והלכה דצריך שחיטה - דגים א"צ שחיטה ובאסיפה סגי - חולין כז, ב. ושם. -
והענין מיוסד על המבואר בכ"מ בדא"ח ובא ברמז גם בנגלה: ענין השחיטה, אין ושחט אלא ומשך - חולין ל, ב - שמעתיקו למ"א לגמרי והוא ע"י נטילת נשמתו - עיין שבת עה, א - וחיותו ממקום שהי' ע"ע, שאז יכול ליהפך לדם ובשר האדם ולהוסיף בו כח לעבודת ד' עי"ז ולא לגרום נפילה ח"ו.

בהמה נבראת מן העפר ואינה יכולה להגביל א"ע כלל על הארץ, אם לא אשר מי שהוא יגביהנה. ובעבודה: הגוף ונה"ב, אשר עיר פרא אדם יולד (איוב י"א, י"ב) ויצר לב האדם רע מנעוריו משעה שננער ויוצא לעולם (ירושלמי ברכות פ"ג, ה"ה) ולכן לכ"ע צריך שחיטה - שענינה

כנ"ל - כי זהו כל ענין ירידת הנשמה למטה. שא"צ תיקון לעצמה כ"א לתקן הגוף (סש"ב פל"ז).

עוף נברא מן הרקק - מים ועפר - ופורח באויר מזמן לזמן, אלא שצריך לנוח בארץ כי נעשה עיף ויגע ע"י עפיפותו (ועי' ב"ד פל"ט הובא בתוד"ה כנפי' שבת מט, א).

ובעבודה: נפש השכלית שהיא ממוצע בין נה"ב ונה"א (לקו"ת רד"ה אם בחקתי השני, ונתבאר ענינה בארוכה במאמרי חג השבועות תש"ב) ויכולה להשיג בעניני אלקות אף שמהותו שכל אנושי ע"י שנפש האלקית מתלבש בו.

ולכן יש פלוגתא אם צריך שחיטה אבל הפס"ד דצריך שחיטה.

דגים נמצאים תמיד במקום חיותם ומיד שפורשים מתים (ברכות סא, ב) ובעבודה: נפש האלקית שגם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית' עם מקור החיים חיי החיים אלא שהוא כמשל המלך וכו' (סש"ב ספכ"ד).

ולכן שחיטה אין צריך כי נמצא במקום חיותו אבל צריך אסיפה, כי ע"י התלבשות בגוף ועבודת הבירורים בא ענין פיזור הנפש וכוחותי' בעניני עוה"ז וצריך לאספם ולקבצם,

- ובדקות יותר י"ל: עוף - נר"נ, פנימיים, דג - חיל' יחידה, מקיפים, ואכמ"ל -

חגב א"צ שחיטה (רש"י חולין ס"ו ע"א. תוד"ה דלא שבת צ' ע"ב) - בטעהמ"צ שמפני דשניהם מיסוד, משא"כ בהמה וחיל' ושחיטה ממל' - ואואפ"ל דאין להם דם (פיה"מ תרומות פ"י מ"ט. עדיות פ"ז מ"ד) - תאוות - כלל. בטול - ונהי בעינינו כחגבים (במדבר י"ג לג), אחדות - מלך אין לארבה ויצא חצץ כולו (משלי ל' כ"ז. ולא יפרדו אלא מאלה מצו"ד) - אבל יש גם כאסקופה הנדרסת, חבור עצבים וכו' וזהו שיש גם חגבים טמאים אבל כאן שגדול השלום כו' לכן גם הם צירן עכ"פ מותר.

. . ויה"ד אשר ע"י שחיטת היצר עתה ע"פ מרז"ל (סנה' מג, ב) נזכה במהרה להיעוד (סוכה נב, א) לע"ל מביאו הקב"ה להיצה"ד ושוחטו. והוא יחינו ויקיימנו ויאסוף גליותינו ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש. (אג"ק כ"ק אד"ש ח"א, אגרת בז)

שחיטה בכניסתם לארץ דוקא

זהו הביאור אודות בשר נחירה, מדוע במדבר היה זה מותר ובכניסתם לארץ נאסר הדבר. מהו הטעם על זה שבשר שחיטה היה אסור במדבר? אמת שאפשר לא לחייב בשחיטה, אבל שהמקום הוא שיחייב בשחיטה? הביאור בזה: שחיטה הוא ענין של קדושה. זהו ענין של תודה כנ"ל, ועניינה הוא כמארז"ל אין ושחט אלא ומשך, מושך ומכניס את הבשר לקדושה.

ולכן נאסרה השחיטה במדבר, היות וזה ע"ד קדשים בחוץ. וע"ד המבואר בענין יוסף הצדיק שע"י כך שהוא מל את המצריים, הוא הוציא יניקה מהקדושה ללעו"ז, וכמו"כ בענין השחיטה במדבר, שזה ענין של המשכת קדושה במקום הוא לא ראוי.

משא"כ בכניסתם לארץ הרי נחירה אסור ושחיטה מותר, היות שזהו הרחבה בכוחות הקדושה, וישנם בכח לברר דברים ברשות הקדושה, לא רק בבשר קדשים אלא גם בשר חולין טעון שחיטה, זאת אומרת שגם בדברי הרשות עד בשר תאוה צריך להיות בכל דרכיך דעהו.

(משיחת ש"פ ראה תשי"ט, שיחות קודש תשי"ט עמ' רטו - תרגום מאידית)

היתר בשר תאוה

ויש להוסיף בזה - בפרטיות יותר: תוכן הפסוק "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך" הוא - בענין אכילת בשר

תאווה: "ואמרת אוכלה בשר כי תאווה נפשך לאכול בשר גוי כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם (ולא תוכל לבוא ולעשות שלמים בכל יום כמו עכשיו שהמשכן הולך עמכם) וזבחת גוי ואכלת בשעריך בכל אות נפשך", כלומר, "במדבר נאסר להם בשר חולין, אא"כ מקדישה ומקריבה שלמים", ורק בכניסתם לארץ הותר להם בשר חולין, בשר תאווה.

והנה, כללות הענין דאכילת בשר - קשור עם מצב של ירידה:

בנוגע לאכילת בשר - מצינו דבר תמוה: אדם הראשון, "יציר כפיו של הקב"ה", ובפרט לפני החטא כו' - נאסר באכילת בשר, ולא הותר לו כי אם "ירק עשב" בלבד; ולעומת זאת, לאחר המבול - שבא ע"י החטאים כו', ורישומו ניכר גם לאחר סיום המבול - הותרה אכילת בשר, "כל רמש אשר הוא חי לכם יהי לאכלה כירק עשב (שהפקרתו לאדם הראשון) נתתי לכם את כל!"

והביאור בזה - בפשטות - שלפני המבול היו יכולים להתקיים על "ירק עשב" בלבד, משא"ב לאחר המבול, נחלשו הדורות, ולא היו יכולים להתקיים על "ירק עשב" בלבד, אלא הוצרכו לאכול גם בשר, כדי להוסיף כח וחוזק בבריאות גופם, ולכן, התירה התורה אכילת בשר לכל אלו הזקוקים לדבר מצד "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" - רוב בני-האדם ("התורה על הרוב תדבר").

(ולא עוד, אלא שלאחרי כן נתחדש הציווי דשחיטה - "וזבחת גוי כאשר צויתך", "למדנו שיש ציווי בזביחה כו", ועד שמברכים על השחיטה, כולל - "אין ושחט אלא ומשך", היינו, שע"ז מושכים ומעלים את הבהמה להיות "דם ובשר כבשרו" של האדם, להכלל בסוג המדבר).

ועד"ז בנוגע לרוחניות ופנימיות הענינים - שלפני המבול היו יכולים להסתפק בניצוצות הקדושה שבסוג הצומח, ולא הי' צורך בניצוצות קדושה נעלים יותר, שבסוג החי, משא"כ לאחר המבול, מכיון שהיתה ירידה ונפילה יתירה - יש צורך בניצוצות קדושה נעלים יותר (שלא

צריכים ריבוי יגיעה והשתדלות בבירורם, מכיון שהחיות שלהם היא כגילויי כו', ולכן הותר להם אכילת בשר, סוג החי.

(ובנוגע להשאלה כיצד מתאים הדבר עם הידוע שהבירורים די"בשר" קשים יותר כו' - אין כאן המקום להאריך בזה).

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לכללות ההיתר דאכילת בשר, כמו כן מובן גם בנוגע להיתר דאכילת בשר תאוה לאחר הכניסה לארץ - שזהו"ע של ירידה כו', ובפשטות: בהיותם במדבר "נאסר להם בשר חולין, אא"כ מקדישה ומקריבה שלמים", כלומר, שאכלו רק בשר קדשים, שעיי"ז ניתוסף אצלם קדושה יתירה כו'. ואילו לאחר הכניסה לארץ - אכלו בשר חולין סתם, בשר תאוה.

ולאידך גיסא - על מצב זה דוקא אמרה תורה "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך", הרחבת גבולו של יהודי, שזהו"ע של ברכה. ונמצא, שבענין זה ישנו דבר והיפוכו, הפיכת ענין דהיפך הברכה לברכה, כנ"ל.

(משיחת כ"ף מנ"א תשמ"ו, התועדויות תשמ"ו ח"ד ע' 270)

בין עוף לבהמה

אמר לי: בגמ' חולין (כז, ב) כתיב בהמה צריך שחיטת רוב שתי סימנים, דריש עובד גלילאה בהמה שנבראת מן האדמה וחיי מרובין צריך שחיטת ב' סימנים, עוף שנבראת מן הרקק סגי בשחיטת רוב סימן אחד - זה רמז גי"כ על האדם, דהאדם מורכב מנפש אלוקית ונפש הבהמית, ובמה ניכר באדם בהמיות שלו, לא מיבעי באדם שמשעבד נפש אלוקית שלו לנהי"ב שלו, אלא אפילו אדם כשר ניכרת בהמיות שלו, באכילתו ובנשימתו. וזה השני סימנים הקנה והושט. ובאמת היי צריך שחיטת רוב שני סימנים, פיי תעניתים וסיגופים, אבל דרך החסידות אינה מבקשת זה, אלא כמ"ש אין ושחט אלא ומשך, פיי, מה החילוק בין משיכה ושאר קנינים, למשל חזקה עושה קנין בגוף החפץ, נעל גדר

ופרץ, אבל משיכה אינו עושה דבר אלא מושך מבעלות דמוכר לבעלות דקונה. וזה ג"כ מבקשת דרך החסידות, שימשוך האכילה ושתיי לרשות הסיטרא דקדושה מרשות הסטי"א. ובעוף שנבראת מן המים, יש לה מדריגה יותר גבוהה, היינו שהמים יש לו מעלות על העפר, שהמים הולכת למקום נמוך, ומחברת, כמו במקוה טופח להטפית, וגם אע"פ שהוא גשם מ"מ אינו תופס מקום כמו עפר. ובישראל צ"ל ג"כ כמו"כ, שצריך להיות שפל, לא לתפוס מקום, וגם לחשוב על זולתו, להיות מחובר לכל אחד מישראל.

אבל אעפ"כ שהיתה שחיטה, עדיין אינה נכשרת לאכילה בזה, אלא צריך מליחה. וזה אנו ג"כ רואים, שבזמן הגמי' היי די מליחה כשיעור מהלך מיל, ועכשיו השיעור שעה. וענין המליחה הוא להמשיך את הדם, ובעבודת האדם הוא להמשיך את ה"קאָך" שבאה מהדם, דהנה בסוחר הוא מניח את ה"קאָך" שלו בעניני מו"מ, אבל הביית הוא מניחו בתורה, אעפ"כ אינו טוב, דכיון שהוא בא מנהי"ב עלול עייז לבוא לידי מחיז ר"ל, והאיך ממשיכו עיי התפילה. תפלה היא מליחה, דבגמי' כתיב דמלח אין לו טעם, כמו"כ יכול לחשוב ביית, דהנה בשעה שהוא לומד תורה הוא מחדש חידושים וכדומה, אבל תפלה תקנו אנשי כנה"ג כמו אלפים שנה, ובכל יום הוא מתפלל ממש אותו דבר כמו שהתפלל אתמול, יכול לחשוב מה התועלת בזה הרי באותו שעה היי יכול ללמוד. אמנם הדבר אינו כן, דבגמי' שבת איתא השאלות ששואלין לאדם בשעה שעולה למעלה, נשאת ונתת באמונה, פלפלת בחכמה כו' אחי"כ אם יראת ה' היא אוצרו מוטב ואם לאו וכו', משל לאחד שאמר העלה לי כור תבואה ואחי"כ שואל העלית קב חומטין, פי' רש"י קב חומטין ארץ מליחה ואם לאו מתליע, אמר לאו, אי"ל אי"כ מוטב שלא העלית, עכתי"ד הגמי'. הרי אנו רואים שהמלח מעמיד כל התבואה, ואם לאו לא די שאינו עומד אלא מתליע. וכן עדייז ממש הוא דוגמת ענין התפלה במובן.

(מרשימת יחידות, י"ט שבט תשי"א - קובץ והאר עיננו בתורתך, מוריסטאון, ע' רנא)

שחיטה ומליקה בעבודת ה'

עו"ל - בקיצור - ענין המליקה בעבודת האדם, וע"פ המבואר בתורת החסידות.

מליקה היא מן העורף, היינו שמתחיל בהפרדת הראש מן הגוף ובפרט הלב, מן העורף ורק אח"כ בא לסימנין.

בעבודה חילוק דפנים ועורף: פנים עבודה שע"פ טו"ד, שהלב ובמדותיו מתנהג ע"פ הוראת המוח שבראש. עורף, קשה עורף שצריך להשתמש בענין קב"ע וכפי' בעל כרחו של הלב כדי שתהי' הנהגתו כדבעי למהווי עוף ובהמה בעבודה שזהו בינונים ורשעים (ודגים הם בחי' צדיקים כמ"ש בכ"מ, אשר באדם גופא ג' בחי' צדיקים בינונים רשעים, זהו נפה"א נפש השכלית והגוף והנה"ב, ובמדרי' זו נתבאר ענינים במכתב הקודם). והנה נתבאר בתניא (פי"ב י"ג ועוד) אמיתית תואר בינוני ורשע, שאף הבינוני לא עבר עבירה מימיו והרע שבחלל השמאלי אינו יכול להוציא תאותו מכח אל הפועל מפני שהמוח שליט אצלו על הלב מ"מ הרע הוא בתקפו וגבורתו אצלו ואדרבה נתחזק יותר במשך הזמן, ולכן צ"ל העורף, הכח דכפית מדותיו מבלי הכנס בטענות שכליות עם הרע בשלמות ומן המוכן אצלו, ובפרט שלפעמים ועתים רבים יש להם טמטום הלב ואור הנשמה והשכל אינו מאיר כ"כ והעצה לזה הם רק ביטושים ולהרעים על היצה"ר (עיי"ש פכ"ט), ואצ"ל אשר בבהמה, רשע שהרע יש לו אחיזה גם באותיות דמחזו"מ שלו דומם שבנפש שזקוק לקב"ע דומם שבעבודה, ואם טרם ששחט הבהמה פסק אצלו כח הקב"ע - הבהמה טרפה (עי' חולין יט, ב) והנה בד"א בחוץ אבל כשמקריב העוף לקרבן בביהמ"ק, ששם היו הנשמות מתבטלות כנר בפני האבוקה, שאין לו רצון וחפץ אחר כלל שזהו ענין השתחוואה פנימית, צ"ל אתעדל"ת מעין אתעדל"ע, עבודתו ג"כ בבחי' פנים בשלמות לפי מדרגתו (משא"כ בבהמה כי לפום גמלא שיחנא) ולכן מולק מצד העורף ונשאר רק פנים, ואז מסיים בסימנין, והוא דוקא

בעצמו של כהן ולא ע"י שכהני שלוחי דרחמנא נינהו, ששלוחו כמותו, כי ע"י עבודה בבחי' פנים נעשה יחוד פב"פ - ובזה יובן מה ששחיטה כשרה בזר משא"כ מליקה - ומשחרב ביהמ"ק יש מעין זה בשעת התפלה ות"ת שביהכ"נ וביהמ"ד נקראו מקדש מעט.

ביאור ויסוד לכהנ"ל יובן ממ"ש בסש"ב פי"ב: "כ"א בעתים מזומנים כמו בשעת ק"ש ותפלה שהיא שעת מוחין דגדלות" ובפי"ג ובתורת ה' חפצו כו' כבשעת ק"ש ותפלה ושם בסוף הפרק מוכח דאהבת הבינונים בשעת התפלה היא מעין עבודת הצדיקים לקו"ת ד"ה מזמור שיר חנוכת הא' ס"ב דרושי עמלק ועוד.

(אג"ק כ"ק אד"ש ח"א, אגרת עט)

שחיטת חולין

ויש לומר בדרך הרמז: מסכת חולין היא בסדר קדשים, וכפי שנאמר מספר פעמים, ההוראה הנלמדת מכך היא, שגם ה"חולין" של יהודי הם "קדשים" יחסית לעולם.

קיום ענין זה בגלוי נרמז בתחילת המסכת ובסופה:

המסכת פותחת בענין "הכל שוחטין" - שחיטה (ובמספר מקומות אף נקראת המסכת כולה "שחיטת חולין") שענינה הוא, כנאמר בגמרא "אין ושחט אלא ומשך" - וזהו ההסבר בפנימיות הענינים להיתר השחיטה: הרי זו שאלה כיצד מותר לשחוט בהמה, הרי מצערים בעל-חיים אשר לפי מספר דעות זהו איסור מדאורייתא?

אך כיון שהשחיטה היא "ומשך" - מושכים את הבהמה מרשות אחת לאחרת, לדרגה גבוהה יותר, לכן מותר הדבר.

ענין ה"משיכה" הוא, שהבהמה היא בדרגת חי, ועל ידי השחיטה היא יכולה להפוך לדם ובשר כבשרו של האדם - חלק מדרגת המדבר.

אך כל זה עדיין אינו מספיק, כי שחיטה קיימת רק אצל ישראל - אין

די בכך שהחי נעשה חלק מן המדבר בכלל, אלא הוא צריך להיות חלק מן האדם - על שם "אדמה לעליון".

וזה מבואר בסוף המסכת: כאשר יהודי מקיים מצוות עקב ציווי ה', הוא כופה את יצרו, ואז הוא גורם ל"ושחט - ומשך" גם ביצרו ונפשו הבהמית, שגם החולין שבו (שבדרגת בני ישראל) - מתעלה בקודש והופך לחלק מהנפש האלקית, אשר לכן "אתם קרויים אדם", מלשון "אדמה לעליון".

ועל ידי כך גם החולין של כללות העולם, החי, מתעלה לקדושת הנפש האלקית של יהודי.

בהתאם לכך נאמר בסיום המסכת, שתכלית העליה מתבטאת ב"למען ייטב לך - לעולם שכולו ארוך", שאז מתקשר היהודי בגלוי עם הקב"ה, עד שגם גופו ונפשו הבהמית נכללים בקדושה וניזונים מאלקות.

(לקו"ש חי"ט עמ' 206 - תרגום מאידית)

שחיטה אינה נטילת נשמה

כותב הרמב"ם "השוחט חייב, ולא שוחט בלבד, אלא כל הנוטל נשמה", כלומר, שהחיוב ד"שוחט" הוא משום נוטל נשמה.

(וכבר שקו"ט מפרשי הרמב"ם - שהרי הטעם דנוטל נשמה הוא אליבא דשמואל, ואילו טעמו של רב הוא משום צובע (צביעת צואר בית השחיטה בדם), ומכיון שהלכה כרב באיסורי, מדוע פסק הרמב"ם כשמואל ולא כרב? וא' התירוצים בזה - עפמ"ש הרמב"ם "אין הצובע חייב עד שיהא צבע המתקיים, אבל צבע שאינו מתקיים פטור", ומכיון שצבע הדם אינו מתקיים, אין בשחיטה חיוב דצובע).

והנה, כללות ענין השחיטה, נטילת נשמה - הו"ע בלתי רצוי, לכאורה, ומה גם שבתחלת הבריאה לא הי' כל ענין השחיטה, שכן, נטילת נשמה הבהמה לצורך אכילת בשר הותר רק לאחר המבול, אבל "אדה"ר לא

הותר לו בשר לאכילה" (כי אם ש"מלאכי השרת צולין לו בשר . . בשר היורד מן השמים", היינו, שאין זה באופן של נטילת נשמה), ונמצא שהחידוש דנטילת נשמה קשור עם ענין של ירידה במצב העולם.

ועפ"ז נשאלת השאלה - בפנימיות הענינים - מדוע השוחט חייב, הרי זה ענין של קלקול, וכל המקלקלין פטורים! ואם משום שהשחיטה מביאה לידי תועלת דאכילת בשר - הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה!?

והביאור בזה: ענין השחיטה בעולם - רוב השחיטות (המתות) שבעולם, שנעשים ע"י אוה"ע, או ע"י חיות טורפות ודורסות - הוא אמנם ענין של נטילת נשמה בלבד, ענין שלילי; אבל, ענין השחיטה כפי שנעשה ע"י ישראל - הו"ע חיובי, ענין של העלאה ("אין ושחט אלא ומשך"), ע"ד המבואר במאמר דלעיל בפירוש הזהר על הפסוק "אדם כי ימות גוי" (שבפ' פרה), שמיתה הו"ע של עלי' לעולם נעלה יותר כו'.

ונקודת הענין בנוגע לעבודת האדם - שלימות העבודה ד"סור מרע" עד לשחיטתו של היצה"ר, שמתעלה ונהפך לטוב, "בכל לבבך בשני יצריך", ועד לתכלית השלימות שבזה - "ואתא קוב"ה ושחטי' למלאך המות", כמ"ש בפיוט ד"חד גדיא" בסיום "ליל הסדר" (אשר, גם למנהג חב"ד שאין אומרים פיוט זה בדיבור, ישנו כל הענין בשלימותו כו', ואדרבה, באופן שלמעלה מהמדידה וההגבלה שבדיבור).

(משיחת ש"פ תשא, פ' פרה תשמ"ז, התועדויות תשמ"ז ח"ב עמ' 688 ואילך)

שחיטה 'קדושה'

ספר קדושה כולל שלש הלכות - הלכות איסורי ביאה, הלכות מאכלות אסורות, והלכות שחיטה.

ובכללות נחלקים לשני סוגים: ענינים בלתי-רצויים שצריכים לפרוש ולהבדל מהם - איסורי ביאה ומאכלות אסורות, וענינים שיכולים לבררם ולהעלותם לקדושה - ענין השחיטה, "אין ושחט אלא ומשך",

שמושכים ומעלים את הדבר לרשות היחיד (יחידו של עולם), ועד שנעשה אפשרות שיוכל להיות ענין של קדושה, כמו אכילת שבת, ועד לענין של קרבן.

וצריך להבין:

אע"פ שהפירוש ד"קדושה" הוא פרישה והבדלה (מענינים בלתי רצויים), הרי, ביחד עם זה, ישנו גם הפירוש הפשוט ד"קדושה" - שם כללי לכל הענינים הקשורים עם הקב"ה "כי קדוש אני", וכן בנ"י "גוי קדוש", וכל עניני תומ"צ.

ולכאורה, למה בחר הרמב"ם בשם "קדושה" לספר חמישי שבו נתבארו הלכות איסורי ביאה ומאכלות אסורות דוקא, פרישה והבדלה מענינים הכי תחתונים.

ואפילו הלכות שחיטה - אע"פ ש"אין ושחט אלא ומשך", שמושכים ומעלים הדבר לרשות היחיד, ה"ז באופן שנעשית אפשרות שיוכל להתעלות לקדושה (ויכול להשאר גם חולין), אבל פעולת השחיטה עצמה היא להוציאו מחזקת איסור, ולא עוד, אלא, שגם לאחרי השחיטה יכול להיות באופן של "בשר תאווה".

ואעפ"כ, הלכות אלו (שחיטה, מאכלות אסורות ואיסורי ביאה) דוקא נקבעו בספר ששמו "קדושה", שם נעלה?!

ויש לומר הביאור בזה - שהיא הנותנת - שכוונת הרמב"ם לרמז שגם הפרישה וההבדלה מענינים הכי תחתונים (קדושה מלשון פרישה והבדלה) - קשורה עם שלימות הקדושה, קדושתו של הקב"ה.

(וכפי שמדגיש הרמב"ם בסיום הלכות מאכלות אסורות - "כל הנזהר בדברים אלו מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה, שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים", שלימות הקדושה).

ועד שמספר קדושה באים תיכף לספר הפלאה (שמתחילים ללמוד

במוצאי ש"ק) - שבזה מרומזת דרגא נעלית יותר ב"קדושה", באופן של "הפלאה", באין-ערוך לגבי דרגת הקדושה שלפנ"ז.

(שיחת ש"פ שמיני תשמ"ט, ספר השיחות תשמ"ט עמ' 363 ואילך)

ואת הציפור, לא בשר...

בסיום פרשתנו נאמר: "להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החי הנאכלת ובין החי אשר לא תאכל". ומפרש רש"י: "בין הטמא ובין הטהור - צ"ל בין חמור לפרה, והלא כבר מפורשים הם, אלא בין טמאה לך לטהורה לך, בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו. ובין החי הנאכלת - צ"ל בין צבי לערוד, והלא כבר מפורשים הם, אלא בין שנולדו בה סימני טרפה כשרה לנולדו בה סימני טרפה פסולה". כלומר, שבפרשה זו נאמרו גם דיני שחיטה וטרפה.

ועפ"ז - יוקשה: הן אמת שכל פרטי הדינים אודות בעלי-חיים שאינם טהורים לא היו נוגעים למעשה בפועל מיד לאחרי מ"ת, מ"מ, דיני שחיטה וטריפה היו נוגעים למעשה בפועל כאשר רצו לאכול בשר, וא"כ, היתה צריכה פרשה זו להאמר מיד לאחרי מ"ת מפני דיני שחיטה וטריפה שבה? והביאור בזה:

בפ' בשלח מסופר שכאשר בנ"י ביקשו לאכול בשר - אמר הקב"ה: "בין הערביים תאכלו בשר ובבוקר תשבועו לחם", וכך הוה - "ויהי בערב ותעל השלו וגו'". ומפרש רש"י: "שלו - מין עוף ושמן מאד".

ומזה מובן, שמלבד ה"שלו" (והלחם, "מן") לא אכלו בנ"י עוד בשר - כי למרות ש"הרבה בהמות היו להם", פשיטא שלא יבזבזו את ממונם לשחוט בהמות שלהם כאשר הקב"ה נותן להם "שלו", מין עוף "שמן מאד", שהוא גם טעים יותר מבשר בהמה! ואם ימצא "משוגע" שבמקום לאכול עוף טעים ירצה לבזבז את ממונו לשחוט בהמה כדי לאכול בשר שאינו טעים כל כך - הרי "בשופטני לא עסקינן!"

ואף שגם בשר עוף צריך שחיטה, וא"כ, היו צריכים לדעת דיני שחיטה מיד לאחר מתן תורה כדי שיוכלו לאכול "שלו" - הנה: בגמרא מצינו אמנם ש"שלו" הוא "דבר שטעון שחיטה", אבל הבן חמש למקרא לא למד עדיין ענין זה, ומכיון שכן, אינו יודע שיש חיוב (מן התורה) בשחיטת עוף.

בנוגע לבשר בהמה - למד כבר כחומש בראשית "וטבוח טבח והכן", שפירושו - בפשטות - שחיטה, ושם המדובר הוא בבשר בהמה - כמובן ממ"ש בהמשך הענין "וישימו לו לבדו ולהם לבדם כי לא יוכלון המצרים לאכול את העברים לחם כי תועבה היא למצרים", שטעם הדבר הוא - מכיון שמצרים עבדו לבהמות. וכמו כן למד לפנ"ז בסיפור עקידת יצחק: "ויקח את המאכלת לשחוט . . . ויקח את האיל ויעלהו לעולה" - "איל" דוקא, ולא עוף. אבל בנוגע לעוף - לא למד עדיין שיש חיוב (מן התורה) בשחיטת עוף. ואפילו אם ראה ששוחטים עוף (בעת "כפרות" וכיו"ב) - הרי אפשר שאין זה אלא מדברי סופרים.

ומכיון שכן, מובן, שדיני שחיטה (כחלק מהציוויים שבפרשתנו בנוגע לאכילת בעלי חיים) לא היו נוגעים לפועל מיד לאחר מתן תורה, כאשר הבשר היחידי שאכלו בני"י - הי' ה"שלו", שאינו חייב בשחיטה (מן התורה)

(משיחת ש"פ שמיני, פ' פרה תשד"מ, התוועדויות תשד"מ ח"ב עמ' 1321 ואילך)

התערבות הממשלה בשחיטה

. . הנני בזה לאשר קבלת מכתבו מיו"ד שבט בצירוף הצעת חוק חדש בנוגע לענין השחיטה, ות"ח בעד שימת לבו.

ואשר לעצם הענין, ומבלי להיכנס לתוך פרטי ההצעה . . כיון שאופן ההכנה לשחיטה הוא גם כן מענין השחיטה, לכן כמו שאין כל מקום לאיזה משרד ממשלתי לדון, ואין צריך לומר לחוקק, בכל הנוגע לדיני שחיטה, כן אין מקום למשרד ממשלתי לדון ולחוקק בהנוגע לאופני ההכנה לשחיטה, מאחר שיש בזה פגיעה בחופש הדת במדינה זו.

וכאן לא חשוב אם הכוונות רצויות ואפילו אם בנוסח ההצעה אין כל

סתירה לדיני השלחן ערוך. חשוב כאן העיקרון היסודי שאין לשלטון כל רשות וסמכות להתערב בתחום הדת של איזה מיעוט. ולכן כל עצם שקלא וטריא מצד אירגון או משרד ממשלתי בשטח הדת מופרך מעיקרא, ולא על הממשלה להכריע במקום שיש חילוקי דיעות בין רבנים בנוגע לאיזה ענין דתי שהוא.

(ממכתב טו"ב בשבט תשכ"ו, נדפס בלקו"ש חל"ז עמ' 145)

הימום קודם שחיטה

. . בטח ידוע לכת"ר אשר במדינת שוועדין נתעוררה שאלת השחיטה, וכמעט אשר כבר נחלט מטעם הממשלה להנהיג לפני השחיטה ההימום ע"י כח העלעקטרי.

כפי הנשמע בראשונה הסכים לזה גם הפראפעסאר מר מ. עהרנפראיז רב הכולל דמדינת שוועדין, אכן באחרונה בקש מהממשלה לדחות החוק עד יתברר ע"י רבנים מפורסמים עד כמה מתאים זה עם דת ישראל.

יש אומרים אשר הפראפעסאר מר עהרנפראיז התחרט על אשר שגג בהסכמתו ומבקש לו מוצא איך לתקן הדבר.

דבר זה נוגע הוא לכל המדינות, ובזה הנני לבקש את כת"ר אשר יכניס עצמו בזה לעורר את כבוד הרבנים הגאונים בכל המדינות להתענין בזה, ובהשפעת כת"ר הגדולה יפעול גם על הרבנים הנאורים כי יתנגדו להצעת ההימום לפני השחיטה והשם יתברך יהי' בעזר כת"ר אשר בכל אשר יפנה לטובה ישכיל ויצליח בגשם וברוח.

(אג"ק אדמו"ר הרי"ץ ח"ד, אגרת תתצח)

הקשר בין ר"ה לשחיטה

נהנתי לקבל מכתבו המבשר מביאתם צלחה - עדת השו"בים שי' - לדובלין. וע"פ בקשתו מוסג"פ הקונטרס לחי אלול שהביאוהו אתמול

אחה"צ מבית הכורך. והוא לזכות בו את הרבים ולקרוב גם את הרחוקים לע"ע לתומ"צ בכלל ולתורת הבעש"ט ואדה"ז בפרט.

ואם נפל בחלקם לבוא למשך איזה זמן חוצה, בודאי ישתמשו בזה שימלא על ידם היעוד של יפוצו מעינותיך השייך לחוץ הזה.

ובודאי שמעו פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א א שוחט איז ניט א סקאטאבאיען, איש ומאכלת בידו כו'.

ולימים האלו מראש השנה ל"ראש השנה" היינו יוהכ"פ, שגם הוא נק' ראש השנה כמ"ש בתוספות נדרים כג, ב (ועיין בס' חסידים מ' רנ"ח ובלקו"ת בד"ה והי' ביום ההוא יתקע וסד"ה יחינו מיומים) כמה רמזים עמוקים יש בהם, ואחד מהם:

כל החי - ישראל נקראו חיים - ישים אל לבו, אשר צונו הקב"ה לעשות ולחוג ראש השנה לא ביום הראשון למעשה בראשית אשר אז נבראו השמים והארץ וכל תולדותיהם (ב"ר פ"א, ועיין תוד"ה זאת חגיגה יב, ב) גם לא ביום השביעי לבריאה אשר ביום הזה בחר ה' לקדשו מכל הימים - ברם ויצונו ד' לעשות ראש השנה דוקא ביום ברוא אלקים אדם, יצור אשר תיכף ביום בריאתו אמר והכריז לכל הברואים: ד' מלך גאות לבש גו' בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ד' עושנו, וכספור רז"ל (פדר"א פי"א, זח"א רכא, ב) וע"י ההכרזה המשיך זה בהם אדה"ר והעלם למדרי' הכרת ד' מלך גאות לבש גו'.

וזוהו ג"כ מעין ענין השחיטה (אלא שפעולה הנ"ל נעשית באופן אחר) כי אין ושחט אלא ומשך (חולין ל, ב) שמעתיקו למק"א לגמרי, והוא ע"י נטילת נשמתו (עיין שבת עה, א) חיותו און זיין קאך ממקום שהי' ע"ע,

ואז יכול ליהפך לדם ובשר האדם, אדמה לעליון, אדה"ע, ואין הזמן גרמא להאריך.

ושחטתם בזה

סיפורים על השוחט, השחיטה וכשרות הבשר

השוהט - דמותו, מהותו ומשרתו

א. דביקות שלא במקומה

"בא' מרשימות הסיפורים ששלחו לי לאחרונה, מספר החסיד הרושם ע"ד מאורע שאירע פעם בהיותו אצל כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בעת התוועדות ואמירת מאמר, שהי' אז קהל רב, ובמילא הי' דוחק גדול, וכד הוי דוחקא דציבורא - נשבר השולחן שהיסב עליו אדנ"ע, וכדי שלא לבלבל את אדנ"ע - שישב בעינים עצומות ואמר מאמר דא"ח - הוציאו בחשאי את קרשי השולחן, חלק מכאן וחלק משם, אל מחוץ לדלת.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א המשיך לספר בבת-שחוק): כאשר אדנ"ע סיים אמירת המאמר ופתח את עיניו - ראה שהשולחן איננו. ושאל: היכן השולחן? וכשסיפרו לו מה שאירע, נענה ואמר: אספר לכם סיפור אודות ר' לוי יצחק מבארדיטשוב:

כאשר ר' לוי יצחק מבארדיטשוב למד שחיטה, הנה בגמר הלימוד - בהתאם לדרך הלימוד שלו בהיותו למדן - והקבלה כו', כשהגיע להמעשה בפועל, שהוצרך לשחוט עוף - הביאו לו עוף, ולקחו בידו, והתחיל לברך על השחיטה. בעת אמירת הברכה, ובפרט שהיתה זו פעם הראשונה שמברך ברכה זו - הי' ר' לוי יצחק מבארדיטשוב בתנועה של דביקות ("ער האט זיך פאַרדביקות"), ונמשך אריכות זמן, (כ"ק אדמו"ר שליט"א שחק וסיים): ובינתיים - פרח העוף. וכשסיים את הברכה ופתח את עיניו, שאל: "נו, היכן הוא התרנגול" ("ווי איז דער הין" - כ"ק אדמו"ר שליט"א ביטא מילים אלו במבטא אוקראיני-פולני)?!...

וכמו כן יכול להיות בנוגע ללימוד התורה - שמרוב הדביקות בהלימוד, עלול לשכוח אודות המעשה בפועל, ובינתיים, יפרחו להם הגוף ונפש הבהמית, ואח"כ יתעורר מהדביקות, ויתחיל לצעוק "ווי איז דער הין"!...

הן אמת שתובעים ממנו דביקות בלימוד פנימיות התורה ונגלה דתורה,

עליו ללמוד את ההלכות, וגם את הכוונות, ובשעת מעשה צריך גם "דביקה'ען זיך", אבל, ביחד עם זה, צריך לפעול גם על הגוף ונפש הבהמית, להוציאם מה"געשמאָק" בענינים גשמיים לה"געשמאָק" של עניני קדושה, תורה ומצוותיה".

(התוועדות סוכות התשי"ג)

ב. השחזת הסכין בדמעות

מר' יצחק מתמיד הי"ד. הבעש"ט קודם שנתגלה הי' שוחט, ולאחר שנתגלה ועזב את משמרתו, לקחו שו"ב אחר על מקומו, וישלח כפרי אחד עוף לשחוט עם ערל אחד, אבל הערל הביאו בחזרה חי, וישאלהו הכפרי להערל מה זה? ויאמר הערל האם אתן לשחוט את העוף לזה השוחט? כאשר הי' ישראל"יק השוחט הי' משחז את הסכין בדמעותיו, נא פלאקאל דאלי טארעלקא סליאזמי, אין שאמשיל נאזש, וזה השוחט לקח מים מכד והשחז את הסכין, האם אתן לו לשחוט!?

(מסיפורי הרה"ח יוחנן גורדון, תשורה גורדון י' אלול תשנ"ח)

ג. השוחט שזרק תניא

פעם הגיע רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל לעיר יאס, שהייתה ידועה בכך שרדפו בה את חסידי אדמו"ר הזקן, ובראשם - החסיד המפורסם רבי יצחק משה. תיכף כשנכנס לבית האכסניה שלו וכל גדולי העיר עמו שאל רבי ישראל איפה הר' יצחק משה, והשיב לו הגביר הנ"ל כי הוא אסור לבוא לביתו... אז עמד רבי ישראל ואמר: א"כ גם לי אסור לבוא לביתכם! ורצה לצאת מביתו, אבל בעה"ב הפציר בו, ותיכף רצו והביאו את הר"מ. וכשבא הר"מ סיפר לרבי ישראל את הרדיפות שהוא והחסידים סובלים מאנשי העיר, וגער רבי ישראל ונזף בכל הרודפים. וכשנודע לו על שו"ב אחד שזרק את ספר התניא על הארץ, אסר את

שחיטתו ואמר מי יהין לדבר סרה ע"ד בעל התניא, כי כל תורתו ושיתו הכל קודש קדשים שקיבל מפי רבו הקדוש הוא אא"ז הה"מ הקדוש ממעזריטש זי"ע, ומאז חדלו הרדיפות ושיתת חסידות חב"ד ונוסח התפלה נתפשטו כמעט בכל מדינות רומניה.

(מגדל עז' ע' רנא)

ד. "על שוחט חסידי צריך למסור את הנפש"

פעם אחת בא אחד החסידים, ששימש כמלמד, אל אדמו"ר הצ"צ. ביחידות סיפר לרבי שבעירו זקוקים לשו"ב וישנם חילוקי דעות בין קהילת החסידים לקהילת אלו שאינם, אם לקחת שו"ב מאנ"ש או מחונך מאחת הישיבות האחרות.

השיב לו אדמו"ר הצ"צ: "תדע, שעל שו"ב חסידי יש למסור את הנפש". כשחזר המלמד לביתו שמע שמתכנסת אסיפה בענין השו"ב. למרות שעד אותה שעה לא התעניין כלל בצרכי ציבור, מילות הרבי הדהדו בקרבו והוא ניגש להשתתף באסיפה זו.

במהלך האסיפה החלו ה"עולם'שע" לטעון כי כיוון שהם הלמדנים הגדולים יותר, הזכות להכריע בעניינים תורניים מובהקים, כמינוי שו"ב, שמורה להם...

קם המלמד ואמר: לו יהי כדבריכם. הבה נבדוק מי הוא הלמדן הגדול יותר. אני אייצג את החסידים ואתם בחרו לכם למדן, ואתמודד איתו.

הביט המלמד וראה שעל השולחן מונח ספר חידושי המהרש"א על הש"ס (באותו זמן עדיין לא נדפסו חידושויו כחלק מהגמרא אלא כספר נפרד) ואמר: הבה נפתח את הספר, ובכל מקום שייפתח אבקש שאחד מכם יאמר לי מה מחדש המהרש"א על מה שנאמר כבר בגמרא, ברש"י ובתוספות!

נרתעו הלומדים והרבנים מה"עולם'שע" וטענו שתחילה יש לפתוח גמרא וכו'. לעומתם, פתח המלמד מקום אקראי, הביט בחידושי

המהרש"א והחל להרצות בעל פה את תוכן הגמרא, הרש"י והתוספות ועליהם ביאר את חידוש המהרש"א. לאחר מכן פתחו שוב את הספר במקום אקראי - והסיפור חזר על עצמו.

למותר לציין כי מינוי השו"ב נמסר לידי אנ"ש.

כך חשף המלמד את גאון עוזו, וביטל את כל שנות ה"הצנע לכת" שלו, מסירות נפש במובנה הרוחני והפנימי ביותר, כדי שיהיה שו"ב חסידי - ובכך קיים את הוראת הרבי הצ"צ אליו...

(*"אלה תולדות פריז"* ע' 648 ואילך)

ה. שוחט בערדליים

פעם באו חסידים מעיר נעוויל בקובלנא אל כ"ק אדמו"ר הצ"צ, על השו"ב שלהם שלובש קאלאשן (=ערדליים). בשנים קודמות היה דבר מעין זה חריגה מהרגילות, או מעט חוצפה). שאל הרבי את השו"ב: מדוע באמת לבשת קאלאשן? ענה לו, שהולך בבית המטבחים, שם מלא רפש ודם מהשחיטה, וגם ברחוב מלא רפש וטיט (אספאלט לא היה שם, כמובן), ואח"כ צריך ללכת לבית הכנסת להתפלל וללמוד, ואי אפשר לו ללכת במנעלים מטונפות. אך הסוף היה, שהרבי אמר לו לחלוץ את הקאלאשן.

שמעתי בזה ב' נוסחאות: נוסחא א' - ענה לו הרבי: אמר לאותו שו"ב: מיין הירשל איז געוויס א ערליכער איד און גייט אויך אהן קאלאשען (=הירשל שלי (השוחט ר' צבי הירש, ראה אודותיו להלן סיפור יא) הוא בודאי ירא שמים, וגם אינו נועל ערדליים). (היינו, על מה שהשו"ב הקפיד מה שצריך ללכת להתפלל וללמוד במנעלים מטונפות, על כך השיב לו הרבי כנ"ל). ונוסחא ב' - שאמר להבע"ב מדוע הם מקפידים, כי השו"ב הירשל שלי הוא בודאי א ערליכער איד והולך ג"כ בקאלאשן. בכל זאת, אמר לשו"ב לפושטם, כיון שהם

מקפידים על כך, ובעירם לא נהגו בני-תורה בכזאת. וכמדומה לי, ששמעתי מהרש"ג ז"ל בנוסחא השניה.

(ליקוטי סיפורים פרלוב, ע' קצה. הערת המלקט: באג"ק הרבי תצנ מובא סיפור זה, ומשם משמע כנוסחא הראשונה, ובעיקר - שהשוחט אכן הועבר מתפקידו בשל כך)

ו. היכן כדאי לשאול מתלמד לשחיטה

לפעמים, כאשר הי' בא לפני אבא אחד החניכים הלומדים מלאכת השו"ב לבקש ממנו לתהות על קנקנו בידיעת אומנתו ובמרוצת ידיעותיו בהלכות שחיטה וטריפות, ולזכותו בכתב תעודת "קבלה" - הי' מזכיר עת היותו אצל הרב, ובישבו לפניו, בא אליו איש אחד לבקש ממנו, כי ירשה להמו"ץ בליובאוויטש, כי יבחון אותו בדינים השייכים לשו"ב ובמהלך אומנתו ויתן לו תעודת "קבלה" (כי כך הי' הנהוג שם, שהרב הי' זרוש לתת רשיונו להמו"ץ על דבר כזה); ואחרי אשר יצא האיש מלפניו, אמר הרב לאבי: "לוא הייתי אני הבוחן לשו"ב על ידיעותיו בעניניו, בההלכות המתיחסות לשו"ב הייתי מדבר עמו על ענינים שונים במס' פסחים ובמס' בבא בתרא וכדומה, ולא דוקא בעניניו המוגבלים במס' חולין וביורה דעה הלכות שחיטה וטריפות, יען כי לדעתי (כה היו דברי הרב), מי שמוצא דרכו לפניו נכונה בלמודו ויודע את אשר לפניו במס' פסחים ובמס' בבא בתרא, הוא בודאי יודע את אשר עליו לדעת במס' חולין וביו"ד בהלכותיו; ואם השו"ב עמל ויגע ללמוד דיני שו"ב הקבועים רק כעין מכונה ומעין מצות אנשים מלומדה, וטעם ידיעתם בהם - כטעם תפוח היער - לא לבי אחר שו"ב כזה, וטעמו אצלי גם הוא כטעם תפוח היער; ונערך הוא אצלי בערך המסדר גיטין מתוך הסדר הנדפס בשו"ע אבן העזר בשפת יהודית מלה במלה בטעמה ובנגינתה, מבלי ידיעה יסודית והשקפה בהירה מכל דין ממקורו בתלמוד ובפוסקים, בטעמו ובסברתו, בתוכו ובפנימיותו, ברוחו ובעומק השקפתו".

עד כאן דברי הרב; ועל פרט זה האחרון כבר העיר מהרש"ל בתוכחת מגולה להמסדרים, וכתב, כי טעם מסדרי גיטין אלה הוא כטעם עריכת בני הכפרים את "סדר ליל פסח" מתוך הרשימה הנדפסת בהגדות, ותו לא.

(מקור ברוך ח"ג - זכרונותי, ע' תתצז, להרב בעל 'תורה תמימה', ממה שסיפר לו אביו בעל 'ערוך השולחן'; וראה ביגדיל תורה (נ.י.) שנה ראשונה גיליון יב, שדנו בדבריו אלו, והעלו שלא ניתן לסמוך על מהימנות השמועה) על מהימנות השמועה)

ז. כשר' הלל סירב לאכול בשר...

בעיר קרמנצ'וג היו רב ושני שוחטים מאנ"ש, כולם אנשים נשואי פנים ובעלי צורה בגשמיות וברוחניות.

הרב עצמו אכל משחיטת שני השוחטים, אולם ר' הלל מפאריטש, שהיה מגיע לקרמנצ'וג לעיתים תכופות, אכל משחיטת שוחט אחד ולא משחיטת רעהו. ובשלב מסויים הדבר כבר היה ידוע: כשר' הלל מגיע - רק אחד מהשוחטים היה שוחט עבורו.

פעם אחת הגיע ר' הלל לעיר והתאכסן כהרגלו בבית הרב. הרבנית יצאה לשוק וקנתה עוף לכבוד האורח החשוב. היא ידעה לאיזה שוחט ללכת, אבל כשהגיעה לביתו ראתה שהוא לא נמצא. נמלכה בדעתה והחליטה: אם בעלי אוכל משחיטת השוחט השני - מותר לר' הלל לאכול משחיטתו גם כן. הלכה לבית השוחט השני, והוא שחט לה את העוף.

באותו ערב, כשהגישה הרבנית את הארוחה, הבחין הרב שר' הלל לא נוגע במרק העוף. הוא הבין שיש דברים בגו, ושאל את הרבנית "מי שחט?" והרבנית הודתה שהשוחט ה"מועדף" לא היה בבית ולכן היא חשבה: לך מותר לאכול משחיטת השוחט השני, ולר' הלל אסור?...?

פנה הרב לר' הלל ושאל: ומדוע באמת אינכם אוכלים משחיטת שוחט זה?

נענה ר' הלל ואמר: השוחט אכן יהודי כשר וירא שמים, אבל יש עליו נידוי מלמעלה: הייתה פעם שהוא שמע כיצד מבזים תלמיד חכם ולא מחה, כמתחייב על פי דין, ולכן איני אוכל משחיטתו!...

(תשורה מבר מצווה של מרדכי שמואל מונדשיין, ע' 28)

ה. להתאים את עצמך לשו"ע...

הרבי הרש"ב סיפר שאביו, הרבי מהר"ש, היה פעם באודסה והזמין אליו את השוחטים המקומיים, כדי לבדוק את סכיניהם. כשהגיעו, נתן לו אחד השוחטים סכין, אך כשראה כיצד הרבי מהר"ש בודק, אמר לו מיד "זה לא סכין בשבילכם, הרי לכם סכין נאה".

כשיצא, אמר הרבי מהר"ש "הוא חשב שאני כמו כל ה"יהודים היפים" שבאים ובודקים את הסכין, ואין להם מושג מה הם עושים. אבל הוא ראה מיד שכאן המצב שונה והוא (כלומר, הרבי עצמו) יודע איך בודקים - ולכן נתן מיד סכין אחר..."

בכלל, הרבי לא היה מרוצה משוחט זה. היו כמה פעמים שהרבי דיבר איתו בלימוד והלכה, ובכל פעם הלה היטה את הדין לקולא. בשלב מסויים אמר לו הרבי "מדוע צריכים להטות את השו"ע כלפיכם, הרי עדיף להטות את עצמכם כלפי השו"ע"... וסיים הרבי הרש"ב: ואכן, כדי להגיע למדרגה זו יש לקיים מצוות מתוך קבלת עול: מה שכתוב בתורה - עושים, ומה שלא כתוב - לא עושים.

(שמועות וסיפורים ח"א ע' 339 ואילך)

ט. האדם המתאים ללמוד שחיטה

בחור אחד מהישיבה (אינני זוכר בדיוק אם התחיל ללמוד אומנות השחיטה או שרק רצה להתחיל) נכנס פעם לרבי (מוהרש"ב) ואמר,

שהוא מתיירא מלימוד זה, כי האחריות בזה גדולה מאד. אמר לו הרבי: ואלא מי יהיה לשוחט מי שאינו מתיירא?! - ואמר לו ללמוד אומנות השחיטה. וד' יהיה בעזרינו.

(ליקוטי סיפורים פרלוב, ע' שמ, וראה גם אג"ק אדמו"ר הריי"צ ב'תשעא, אג"ק הרבי ב'תקלד)

י. בעל מרה שחורה - אינו צריך לשמש כשו"ב

ידוע כי הרה"ח ר' אלחנן דוב מאראזאוו ז"ל למד את אומנות השחיטה בליובאוויטש, אצל השו"ב דמתא ר' שלמה חיים ז"ל. אירע פעם, ששחט איזה בעל-חי, ולאחר זמן קצר נדמה היה לו שעשה שהייה. כנס אצל הרבי ושאל מה לעשות. אמר לו הרבי: זו ביזסט א מרה-שחורה, טארסטו ניט זיין קיין שוחט (= אתה בעל מרה-שחורה, אסור עליך להיות שוחט)! (כך שמעתי שהיו מספרים בליובאוויטש).

(ליקוטי סיפורים פרלוב, ע' שמא)

יא. לא נס ליחו

ר' שלמה חיים (קוטאין) ז"ל היה השו"ב דליובאוויטש. זקנו נקרא ר' צבי הירש, וקראו לו הירשל. הוא היה השו"ב אצל כ"ק אדמו"ר הצ"צ. כשהגיע לגיל שבעים, קראו הצ"צ ואמר לו: הירשל, מען רעדט אויף דיר (=מרננים עליך, כלומר - שהוא זקן וכבר אינו מתאים למלאכת השחיטה). אמר לו: רבי, אם תאמרו לי להניח את הסכין - הריני מוכן! אמר לו הרבי: לא, אינך צריך להניח את הסכין (הרבי היה מאמין לו מאד, כי אם היה מרגיש איזה נדנדנד-דנדנד וחשש של חלישות, היה מפסיק מעצמו לעסוק בשחיטה - כך שמעתי מהרש"ג ז"ל). אך אמר, שבכל זאת כדאי לבדוק בכוס מים. הוא ציוה להביא כוס מלא מים ולהעמידו על כף ידו, ואם תהיה רעידה כלשהו, יוכלו לראות זאת מיד על המים. כך עשו, והעמידו לו כוס מים על כף היד. הוא החזיק את

הכוס על היד בלי רעד כלשהו, ממש כמו צעיר לימים ("א יונגערמאן", בזה"ל שמעתי).

(ליקוטי סיפורים פרלוב, ע' קצה)

יב. לא נס ליחו (ב)

כאשר הגיע השו"ב דנעוול, ר' חיים דוד ליין ע"ה, לגיל שיבה, ביקרו אותו בני קהילתו על כך שממשיך לשחוט ללא התחשבות בגילו, והוא על אף שידע שכוחו במתניו כבצעירותו, שאל את אדמו"ר הרש"ב אם להמשיך במלאכת הקודש. תשובת הרבי הייתה שניח כוס מלאה יין על כף ידו, ואם לא יישפך היין - ימשיך לשחוט. רח"ד עשה כן, וכשנוכח לדעת שלא נשפכה אפילו טיפה אחת - המשיך לשחוט עד פטירתו, בגיל 91!

(ספר "אבני חן" פרק טז)

יג. שמירה על רגישות ידי השוחט

החסיד המפורסם רבי גרשון דובער ז"ל מנעוויל היה שד"ר, והיה נוסע במושבות של פלך חרסון לאיסוף דמי מעמד. פעם ראה את השו"ב המקומי נועץ מסמר במהלך עבודות הבית, וגער בו: הלא אתה שו"ב, מדוע הנך מחספס את ידיך?...

(ליקוטי סיפורים (פרלוב), מפי חסידים, סיפור ע')

יד. חריפות וישירות אופיינית של שוחט חסידי

אחד השוחטים בפטרבורג נקרא "זלמן השוחט". כשבא לעיר לצורך מינויו, נשלח לאחת העיירות הסמוכות (חסלוביץ, כמדומה) להביא "קבלה" שתעיד על היותו ראוי להתמנות למשרה זו.

הוא הלך לבית הרב, ואגב שיחה התפאר הרב באזניו: כבר שלושה דורות במשפחתנו שאנו עוסקים בקבלה: סבי היה שקוע בקבלה עד הצוואר, אבי היה שקוע עד החגורה ואני שקוע בה עד הקרסוליים! השוחט, שהיה יהודי חסידי חריף, הביע את מורת רוחו מהדברים בדרך ציורית: הוא ניגש לרב והרים את שולי מעילו, "שלא יירטבו..."

(תורת שלום - ספר השיחות, משיחות שמה"ת תרע"ח)

טו. הבריאים לרבנות

בשנת תרס"ה-ס"ו הודיעו בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, שמי שרוצה ללמוד את מלאכת השחיטה והבדיקה - יירשם, והרשימה תימסר לאישור לרבי (הרש"ב). נרשמו אז יותר מעשרים תמימים וגם הרה"ח שאול דב זיסלין בתוכם.

כשקיבל הרבי את הרשימה, השמיט כמה שמות מהנרשם בה, והיתר הלכו לשו"ב דליובאוויטש ולמדו אצלו את המלאכה. בין אלו שהושמטו מן הרשימה היו כאלו שהי' חסר להם התנאי הידוע למלאכת השו"ב: ירא ה' מרבים, ואכן - לפי דברי הרשד"ז, אחריתם הוכיחה שבאמת לא היו במדרגה הנדרשת. אך הרה"ח ר' שאול דב זיסלין, שהי' רוצה באמת לעסוק במלאכת השחיטה וגם שמו הושמט, הלך לבקש שוב מאת המנהל פועל, הרבי הר"צ, שימליץ עליו לפני אביו שיתן הסכמתו שילמד את מלאכת השו"ב, ונענה: אז דו ביזט ניט קראנק זיין א רב (= אתה הרי אינך חולה, תהיה רב!)

(הלקה והליבו ח"ב ע' ריג)

טז. ובקולו תשמעו

דודי, ר' אלטער טובי' שו"ב ז"ל, אחי אמי ע"ה, היה מהיושבים (זיצער'ס)

אצל כ"ק אדמו"ר מוהר"ש והיתה לו ידיעה גדולה בחסידות ובעיקר במאמרי הרבי מוהר"ש. מרבית שנותיו היה שו"ב באחת המושבות בפלך חרסון (שהיו קוראים נעוויל, והשם הרשמי היה "שדה מנוחה" הקטנה). מקום זה הוא מולדת משפחת בית אבי, ואבדל לחטו"א גם המולדת שלי. בסוף ימיו היה שו"ב בקרנקאוו הסמוכה לקרעמענצוג. פעם נכנס אל הרבי מוהר"ש ליחידות, והרבי אמר לו מה ללמוד (אינני זוכר בפרטיות על מה היה המדובר, על נגלה או דא"ח. יותר קרוב שהרבי אמר לו ללמוד הלכות השייכות לשו"ב). מכיון שלא היה לו כל כך חשק לזה, נענה ואמר לרבי: הלא נאמר לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ. ענה לו הרבי: דארף מען דאך וויסען וואס צו וועלן (=הרי צריך לדעת מה לרצות). מובן, שבתור חסיד קיבל מה שאמר לו הרבי. (שמעתי מדודי ז"ל הנ"ל בעצמו).

(ליקוטי סיפורים פרלוב, ע' רטז)

יז. חלום השחיטה

פעם אחת, בשנים בהם החלו קלגסי הג.פ.א. לאסור את החסידים ולשלחם מבתיהם ומשפחותיהם לארץ גזירה, חלם החסיד ר' זלמן סקאבלא שהרבי הרש"ב בא אליו ואומר לו שילמד את אומנות השחיטה. בתחילה לא ייחס ר' זלמן חשיבות לחלום זה, אבל לאחר כמה ימים נשנה החלום שוב - והפעם, הוסיף הרבי ואמר לו: הרי אי אפשר לדעת: ייתכן שתיאסר ויגלו אותך למקום שאין בו יישוב יהודי. אך גם הפעם לא יישם ר' זלמן את ההוראה.

לאחר זמן קצר התגלה אליו הרבי בחלום בפעם השלישית! כעת אמר לו הרבי בפירוש שאכן ישלחו אותו לארץ גזירה, ולכן עליו ללמוד את אומנות השחיטה. כשהקיץ, הבין ר' זלמן שהעסק רציני, ולמד שחיטה. שלושה חודשים מאחר יותר התגשמו דברי הרבי במילואם: הוא נאסר

והוגלה למקום רחוק. שום אוכל כשר לא היה לו, לבד מעופות חיים שכעת כבר היה יכול לשחוט, והם היו מזונו היחיד שם.

מקום שהותו היה כה נידח שאיש לא ידע שהוא שם, כולל משפחתו. רק שנים רבות מאחר יותר, כשר' מרדכי קוזלינר נסע בכל רחבי רוסיה כדי לאתר ספרים וכתבי קודש של חסידות, הוא הגיע למקום, והופתע לפגוש את ר' זלמן, שאף לא ידע על פטירת הרבי הקודם וקבלת הנשיאות של הרבי.

לאחר ביקור זה התאחד ר' זלמן עם משפחתו, ולבסוף זכה לצאת מהמדינה ההיא ולהתיישב בארץ הקודש.

(“אלה תולדות פריץ” ע' 665 ואילך)

יח. בירור זהות השוחט - מנהג טוב

חמישה בחורים הגיעו ל-770 מאירופה בחורף שנת ה'תש"י, והצטרפו לישיבה שם: התמימים שלום מרוזוב, דוד ראסקין, בערל יוניק, יצחק שלמה פבזנר וגדליה קארף. לפני שנכנסו ליחידות אצל הרבי (הקודם), נכנסו להדרכה אצל הרמ"ש (=הרבי). ואז, בין יתר הדברים, הוא אמר להם: שמרו על המנהגים הטובים מסמרקנד, והביאו אותם לכאן. לדוגמא, הסביר הרמ"ש, כשאתם קונים בשר ועופות כשרים, אל תסמכו על ההכשר בלבד, גם אם הוא מהודר. בדקו בעצמכם מי היה השוחט והבודק.

(עלון "תקוות מנחם" גליונות 207, 382, ובאופן דומה שמעתי מבני משפחה של כמה מהבחורים הנ"ל)

יט. "לצרף בהם את הבריות"

שח הרב מרדכי שמואל אשכנזי ע"ה, באחת מנסיעותיו התכופות למפעלי שחיטה בחו"ל:

”אם יעמידו בשורה את כל הפועלים הגויים של מפעל השחיטה, אפשר לזהות במבט את אלו שתפקידם הוא הריגת הבהמות (הטריפות), כי רואים עליהם שהם רוצחים. אולם אצלנו, להבדיל, השוחטים הם היהודים העדינים ביותר, ה”כלי קודש” שאפשר לראות עליהם בפועל ממש את מאמר רז”ל בנוגע לשחיטה: ”לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהם את הבריות!”

(”הרב אשכנזי” ח”ב ע’ 698)

סיפורים שמימיים על משרת השו”ב

א. בעיר פולנאה היה שוחט ובודק שהיה אדם קל דעת ושותה לשכרה. רב העיר, רבי יעקב יוסף, היה אדם שנהזר מאד שלא לקפח שכר כל בריה ועל כן חס על השוחט והמשיך להעסיק אותו במשרתו. יום אחד פנה לתלמידו, רבי דובער ברבי אלכסנדר, ואמר לו: מורי ורבי (הבעל שם טוב) התגלה אלי הלילה. איך ובאיזה אופן - איני יכול לומר. הוא ציווה עלי לגדור את פרצות העיר בנוגע לשחיטה.... אשר על כן, המשיך הרב, מצא בבקשה ענין מהותי שבגללו מותר להעביר שוחט, מסור אותו לבית הדין ותוודא שהם פוסקים שדין השוחט להיות מועבר מתפקידו. וכך היה.

(שבחי הבעש”ט סיפור סב)

ב. פעם נסע הבעש”ט לעיר קאמינקא, והתארח בבית החסיד ר’ ברוך, שהיה סוחר שוורים. לפני כניסת השבת שמע הבעש”ט כרוז במרום שהשוחט המקומי אינו ראוי לתפקידו, ויש להעבירו ממשרתו. החליט הבעש”ט להעבירו, ולדאוג לו לפרנסה אחרת, כי היה הבעש”ט זהיר לא לקפח פרנסתו הגשמית של יהודי.

ר' ברוך התכוון לשבת במחיצת אורחו, וביקש מהשו"ב שישחט כמה בהמות. בהמה אחת הוטרפה, והשוחט תלה אותה בצד החדר, שלא יתבלבלו וישתמשו בה.

הבעש"ט ניגש לבהמה זו, התכוון בה תוך כדי עישון מקטרתו, ולבסוף פנה לר' ברוך ואמר שברצונו לאכול בשר מבהמה זו בדווקא. ר' ברוך חשב שהבעש"ט מדבר בדרך צחות בעלמא, שהרי השוחט סימן את הבהמה כטריפה, אך הבעש"ט הבהיר לו שהבהמה הזו מבקשת ממנו שיאכל ממנה, ואם כן - בוודאי אינה טריפה, ויש לבדוק מדוע החליט השוחט להטריף אותה.

הבין ר' ברוך שיש דברים בגו. הוא ביקש שיקראו לשוחט, כדי לברר אצלו את הענין. השוחט השיב שמקרה כמו של הבהמה הזו נידון בפוסקים, יש מתירים ויש מטריפים - ולכן הטריף. כששמע זאת הבעש"ט, ציווה מיד שיחתכו מהבהמה חתיכת בשר, ויצלו אותה עבורו. כאשר ראה שקשה לנוכחים לראות שכך הוא עושה, אמר שישלחו שליח לפולנאי, העיר הגדולה הסמוכה, ושישאלו שם את המו"ץ רבי שמואל - ויביאו את התשובה בזריזות, לפני שהצלי יהיה מוכן.

וכך היה, ובמכתב הכשיר רבי שמואל את הבהמה ללא סייג.

ומשכך - העביר הבעש"ט את השוחט מתפקידו, ולא טרח למצוא לו פרנסה אחרת...

(הערת המלקט: לכאורה סיבת ההעברה הגשמית הייתה שהשוחט לא חס על ממונם של ישראל (שהרי הבהמה הייתה רכושו של יהודי, והטרפתה הסבה לו נזק), ולמרות שידע שיש כאן שאלה - לא טרח לשאול את הרב המקומי אלא החליט להטריף, וכך הוכיח שאינו ראוי לנאמנות שניתנה לו. והיות שהפגין זלזול בפרנסת הזולת - לא טרח הבעש"ט לדאוג לפרנסתו).

(שבחי הבעש"ט סיפור קבא)

ג. פעם אחת נסע רבי ישראל בעש"ט ממקומו, ולכבוד שבת נכנס לעיר אחת והתארח אצל הרב דמתא.

ביקש הרב מהרבנית שתכין מאכלים טובים לשבת, כי איש אלוקים קדוש הוא האורח. הלכה הרבנית להתקין מאכל מנתח הבשר שקנתה מהקצב - ולא מצאה אותו. הלכה הרבנית לשכנתה, לבקש ממנה בשר - ולא היה לה. הלכה לשכנה אחרת - וגם לה לא היה בשר, משום מה.

סיפרה הרבנית לבעלה את כל מה שקרה. בעודם חושבים מה לעשות, עבר במקום השוחט. סיפרה לו הרבנית שיש לה צורך בבשר ואמר לה השוחט לבוא איתו, כי לפני שעתיים או שלוש שחט עגל רך וטוב. שמע זאת הבעש"ט ואמר שהוא אוהב מאד את בשר הראש, ועל כן ביקש מהשוחט שיביא לו את ראש העגל השלם וינקר אותו לפניו. הסכים השוחט, וכשבא עם הראש ביקש ממנו הבעל שם טוב לספור את שני העגל. פתח השוחט את פי העגל, הכניס את ידו לספור את השיניים - והנה נסגר הפה על ידו ואינו יכול להוציאה!!

צעק השוחט לעזרה. פנה אליו הבעל שם טוב ואמר לו - מה קרה עמך, הרי העגל כבר מת ואין בו רוח חיים... המשיך השוחט לזעוק ואז הרים עליו הבעל שם טוב את קולו וזעק "רשע, התוודה!"

התוודה השוחט על חטאו, שעל אף שתמיד שחט כדבעי - מעולם לא הטריח עצמו לבדוק את ריאת הבהמה ששחט, והטריף והכשיר לפי שרירות ליבו.

נתן לו הבעל שם טוב תיקון תשובה, קיבל השוחט את התיקון, וידו השתחררה מפה העגל.

(שבחי הבעל שם טוב, סיפור רכג)

ד. ארוכים היו חייו של רבי פנחס דוב גולדנשטיין שו"ב, שזכה להיות חסיד של הרבי הצ"צ והרבי מהר"ש, אך נחת רבה לא הייתה בהם. בגיל צעיר מאד התייתם משני הוריו, ועבר תלאות רבות עד מאד במהלך

חייו. רק בסוף ימיו, כשעלה לארץ הקודש, זכה סוף סוף להגיע אל המנוחה ואל הנחלה. על אחד מגלגוליו הוא מספר:

אחרי חתונתו, כשסבל רבות עד מאד מטרדות הפרנסה, החליט ללמוד שחיטה. גם לימוד זה היה כרוך בקשיים רבים: היה עליו להיטלטל לעיירות בהם היו שוחטים שהסכימו ללמדו, ואף לשלם להם לא מעט. אולם לבסוף זכה לברך על המוגמר וקיבל את התעודות המעידות ששוחט בקי ומוסמך הנהו.

לאחר שובו לביתו עלה בדעתו לנסוע לליובאוויטש הרחוקה, בה לא היה שנים רבות, ולבקש מהרבי ברכה והצלחה במשרתו החדשה. הוא התגבר על כל הקשיים (היה זה שיא החורף, ורעייתו היתה קרובה ללדת, וכמובן שדמי נסיעה לא היו מצויים בכיסו), ולאחר כמה שבועות של טלטולים מפרכים, ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב - זכה להגיע לחצר הרבי.

למחרת בואו, לאחר שנח קמעא, התכונן ליחידות. מיד עם כניסתו, העיף הרבי מהר"ש מבט בפ"נ שכתב, בו ביקש ברכה להצלחה בעבודת הקודש ולפרנסה בהרחבה, ואמר: אם תשמע לעצתי, סע מיד לביתך. אל תתעכב כאן כלל, וסע מכאן מיד - ומן הסתם יספק לך ה' מקור פרנסה.

ר' פנחס עמד כהלום רעם, ולשונו דבקה לחיכו. "מה לך", שאל הרבי, "הרי אמרתי לך רק שתיסע מיד לביתך, הא ותו לא..."

"איך", שאל ר' פנחס. "איך אקום ואסע כעת אחרי דרך הייסורים בקור הנורא וללא פרוטה בכיסי? איך אפשרי לי לנסוע בלי שאנוח קצת, ואנסה להרוויח מעט מעות להוצאות הדרך?..."

"זה לא כלום", השיב הרבי. "ה' יעזור לך שתעבור את הדרך בשלום. הא לך רובל להוצאות הדרך, אך ראה לא להתעכב. סע מיד!"

ובכך נגמרה היחידות.

ר' פנחס חזר לאכסנייתו ובליבו מלחמה. כשנכנס ראו בני הבית היטב

שעבר עליו משהו, והוא שפך בפניהם את מורתו. והדבר היה לפלא עצום בעבורם: מעולם לא שמעו שהרבי "יגרש" כך שום אדם, ובוודאי לא חסיד שהגיע ממקום רחוק כל כל, לאחר שנים רבות כל כך, ומי יודע מתי יוכל לשוב...

לבסוף, החליט ר' פנחס להישאר בליובאוויטש עד אחרי השבת, ולצאת מיד לאחריה.

בשבת נעץ בו הרבי מבט חד, כאומר "מדוע הינך עדיין כאן..." ביום ראשון בבוקר נכנס ר' פנחס לרבי, לברכת פרידה. הרבי הוכיחו על פניו: מדוע לא נסעת מיד? התנצל ר' פנחס, הרבי אמר "נו, אין דבר. אתה הרי אברך ירא שמים. יעזור לך ה'".

וכשהגיע ר' פנחס לביתו, התברר לו ששלושה ימים בלבד קודם לכן הגיעה לעיר משלחת של יהודים נשואי פנים מהעיירה פטרובקה, שם נפטר השוחט המקומי והם, ששמעו על ר' פנחס, נסעו במיוחד להציע לו את המשרה...

לא התעצל ר' פנחס ונסע לפטרובקה. אך להוותו התברר לו שבימים שחלפו קיבל את המשרה שוחט מעיירה קטנה אחרת, ורק בעמל רב עלה בידי ר' פנחס לקבל את משרת השוחט ההוא, שלא היה בה כדי פרנסה.

אכן, כל חייו לא שכח ר' פנחס את הלקח: אם היה שומע לרבי, חייו היו קלים לאין ערוך...

(ספר זכרונותיו של ר' פנחס, "השוהט" (בתרגום חופשי ומקוצר מאנגלית)

ה. עם הגיע אל הרבי (מוהר"ש נ"ע) אברך אחד וביקש ממנו קבלה לשחיטה ובדיקה. אמר לו הרבי, שיסע לעיירה פלונית אל הרב דשם. נסע האברך לאותה עיירה, התייצב בפני הרב, שהיה איש זקן ויושב באהלו של תורה, וסיפר לו, כי הרבי שלחו אצלו לתת לו קבלה על שו"ב. הרב, בהיותו אדם זקן וירא אלקים, התפעל מאד ולא הבין מדוע

שלחו הרבי אליו. נענה ואמר הרב לאותו אברך: אינני מהחסידיים ומעולם לא הייתי אצל הרבי. אינני מכיר אותו כלל וגם הוא אינו מכיר אותי, ואינני יודע מדוע שלח אותך אלי?! אולם, אמר לו הרב, תתעכב כאן כמה ימים אולי יתברר הענין.

הרהר הרב לעצמו, כי אין הדבר פשוט כל עיקר וללא ספק יש דברים בגו, כי הרבי הרי לא ישלח אליו סתם אנשים ללא כל סיבה. בתוך כך התחיל להיזכר, שנדמה לו שראה פעם אברך זה, ורמי אנפשיה ומדכר (=התאמץ ונזכר).

ומעשה שהיה כך היה:

פעם צריך היה (הרב) לנסוע לאיזו עיירה. הוא שכר עגלה וסיכם עם העגלון שלא יקח אף אחד במרכבתו, והוא ישלם עבור כל העגלה (כי חשש, שמא יעלה העגלון נשים, או סתם אנשים שאינם מהוגנים). בדרכם בטרם הרחיקו הרבה מן העיר, עמדו על הדרך שני אנשים וביקשו מהעגלון לעצור. השנים ביקשו ממנו להיטיב עמם ולקחתם עד עיירה פלונית, כי קשה להם הדרך רגלי עד לשם. אמר להם העגלון, שאינו יכול לקחתם ללא רשות הרב הנוסע עמו, שכך סיכם עמו לבל יקח עוד נוסעים בדרך, ולכן יבקשו מהרב, ואם יתן להם רשות, מוכן הוא לקחתם. כך עשו וביקשו רשותו של הרב. חס עליהם הרב שלא יצטרכו ללכת רגלי כל הדרך שלפניהם, כאשר העגלה ממילא עוברת שם, ואמר לעגלון שיכול לקחתם.

לאחר שנסעו כברת-דרך, החלו השנים לדבר ביניהם ניבול פה. אחד מהם גם פשט את הבגד העליון, ונתברר שאינו אלא אשה שהתחפשה לגבר. בכל הדרך דיברו ביניהם דברי נבלה וליצנות ר"ל, וגם החלו להתלוצץ מהרב וגרמו לו צער ועגמת-נפש מרובה, וכל מיני בזיון.

כאשר נזכר כעת הרב באותו מאורע - נזכר, אותה שעה, באברך זה שבא אליו לקבל קבלה לשחיטה, שאין הוא אלא אותו אברך שעצרו בדרך יחד עם אשה שהתלבשה במלבושי גבר, ושהתעסקו כל הדרך

בליצנות ובניבול פה, ר"ל, והם המה שהתלוצצו ממנו וגרמו לו בושה, צער ועגמת-נפש.

שאל הרב את האברך: "האם נסעת לפני כמה שבועות ממקום פלוני למקום אלמוני"? והאברך השיב שאכן כן.

אז ידע הרב אל נכון כי אברך זה הוא הנוסע...

הרב הוכיחו קשות, ואחר שלחו מעל פניו - וכמובן שלא נתן לו קבלה או-אז הבין הרב מדוע שלח הרבי אליו את האברך. הרב הוכיחו קשות, ואחר שלחו מעל פניו וכמובן שלא נתן לו קבלה.

(ליקוטי סיפורים ע' רכה)

ו. פעם באו שני אברכים לאדמו"ר מהר"ש. אחד מהם רצה להיות שוחט, והשני - לא, והם נכנסו ליחידות האחד אחרי השני. לראשון, שלא רצה, הורה הרבי להיות שוחט. הוא השיב שאינו מסוגל לזה, כי ראייתו לקויה. השיב לו הרבי - אל תביט באותיות קטנות בלילה!... אחריו נכנס השני, שרצה להיות שוחט. הרבי לא הסכים. שאל השוחט "מדוע?", והשיב לו הרבי, משום שראיתו לקויה...

למעשה, שניהם לא מילאו מיד את הוראת הרבי אליהם. הראשון החליט לעסוק במסחר ופתח חנות, ובתוך שנה איבד את כל רכושו, ואז - למד שחיטה ומיד מצא פרנסה בהרחבה. השני למד שחיטה, אבל לא מצא מקום שיוכל לעבוד בו כשוחט. בינתיים התחיל לעבוד כשד"ר, ובכל מקום שאליו הגיע לגייס כספים בדק אפשרות של עבודה בשחיטה. וכך חיפש ולא מצא למעלה משלושים וחמש שנים!...

(תשורה ווילשאנסקי-אקסלרוד, בשם הרב בצלאל ווילשאנסקי ע"ה)

ז. כאשר נפתח בנעוול בית המדרש לרבנים שוחטים, בראשות הרה"ג שמואל לוויטין ע"ה, שאל הרב בצלאל ווילשאנסקי את הרבי הרש"ב אם להיכנס לשם וללמוד לרבנות. השיב לו הרבי: "אתה רוצה ללמוד

רבנות? איך האלט דאך דיר פאר א שוחט אין גרויסע שטאט (=אני הרי מחזיק אותך לשוחט בעיר גדולה)... טוב, בסדר. תלך."

ולאחר שנים העיד הרב ווילשאנסקי: למרות שלמד והשתלם ברבנות, שימש בפועל בכל השנים שלאחר מכן כשוחט: ברוסיה, בפאריז ובאוסטרליה - תחילה במלבורן ולבסוף בסידני. בשלב מסויים היה הוא הפוסק בכל הסוגיות הקשורות בשחיטה, וגם רבני העיר היו שואלים אותו. הוא גם שימש כמשפיע והיה כתובת רוחנית ליהודים רבים, מאנ"ש ומחוצה לה - אבל בכל השנים תפקידו היה שוחט, ולא רב...

(תשורה ווילשאנסקי-אקסלרוד ועדות נכדו, הרב יוסף יצחק ווילשאנסקי שי')

ח. אחד מתלמידי תומכי תמימים נקרא בשם אלטער דווינסקער. פעם אחת רצו לקחתו לשוחט בעיירה, אבל רצו את הסכמתו של אדמו"ר (הריי"צ) זי"ע. הוא הגיע למוסקבה - שם היה אדמו"ר בסוף תרפ"ב - ונכנס ליחידות. אמר לו אדמו"ר זי"ע: אינך צריך להיות שוחט. התחיל הוא לטעון: מדוע לא? ענה לו אדמו"ר זי"ע: כתוב בפסוק "האדם יראה לעיניים" והחצי השני של הפסוק ("וה' יראה ללבב") ניתן לנו, ונתן לו עצה ללמוד צילום.

כך הוא עשה והיתה לו פרנסה בשופי. אך כאשר לא הצליח עוד להוציא מזה פרנסה, בערך בשנת תרצ"ה, הוא נעשה שוחט בהורודוק, וכשהתחזקו שם רדיפות הדת, אסרו אותו בשנת תרצ"ח.

(לשמע אוזן, ע' קנב, סיפור פנ אדמו"ר הריי"ץ)

ט. אחד מחסידי אדמו"ר הריי"צ התפרנס כשוחט. פעם התעוררה מחלוקת נגדו, והרבי פסק שעליו לעזוב את השחיטה. הדבר כאב לשוחט, שכן לדעתו לא הייתה סיבה לאיסור זה. נסע השוחט לרבי וטען: מה פסול נמצא בי? השיב הרבי: "כתיב 'האדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב'. לנו יש שייכות לחלק השני של הפסוק..." בשמעו זאת, השתתק השוחט ולא הוסיף לטעון עוד.

(שמועות וסיפורים ח"א ע' 204)

השחיטה: מהנעשה מאחורי הקלעים

א. תחנוניה של בהמה

פעם אחת בא לאדמו"ר הזקן קצב עם שאלה שהתעוררה בבהמה. לאחר שעות רבות, הבחין הקצב שאדה"ז עודנו טורח ארוכות בליבון ההלכה כדי להכשיר את הבהמה. הוא אמר לרבי שהבהמה אינה שווה את הזמן של הרבי, והוא מוכן לקבל על עצמו את ההפסד. השיב לו אדה"ז: ומה אעשה, שהבהמה מתחננת לפני שאכשירה?....

(“אלה תולדות פריץ” ע' 627 ואילך)

ב. מה רוצה התרנגול

בעת שהייתי בבית הצדיק הרה"ח מהו"ר חיים דוד צבי חן נ"ע הרב דצ'רניגוב, ראיתי פעם איך שבא אליו יהודי בשאלה, והביא תרנגול חי, שהי' חבול בראשו, כדי לברר את כשרותו. בזמן שבא השואל הי' הרב עסוק מאד: הוא התדיין עם טובי העיר בעניני הפליטים שגורשו מבתיהם בפלכים הסמוכים לחזית ובאו לעירם (היה זה בזמן מלחמת העולם הראשונה).

השואל ניגש אל הרב והראה לו את התרנגול. הרב אמר לו שהשאלה מורכבת ועליו לעיין, אלא שאין לו זמן כעת וביקשו להגיע שוב למחרת למחרת בא השואל שוב, והרד"צ התנצל בפניו שעוד לא הצליח לעיין בדיון כנדרש, ואמר לו שהיום יפנה זמן ויעיין בשאלתו. אמר לו השואל "רבי, אל יצטער: אני אשחוט את התרנגול ואמכור אותו לנכרי, כי ידוע לי שאסור למוכרו חי לנכרי".

ענה לו הצדיק הרד"צ: זה מה שאתה אומר, אבל שמע נא מה אומר

התרנגול... הוא רוצה שיאכלוהו יהודים ולא שיאכלוהו נכרים, התרנגול רוצה להתעלות, שמבשרו יהי' דם ובשר יהודי, ולא נכרי!...

(הלכה והליבו ח"ב ע' ריד)

ג. אחריות מיותרת

כ"ק הרבי מוהרש"ב היה רגיל לומר בענין סכין של שחיטה: למה צריך האחריות על מה שמיותר לגמרי? לכן אמר, שלא לקחה סכין של שחיטה שיהיה ארוך מדאי.

(ליקוטי סיפורים פרלוב, ע' שמ)

ובסגנון אחר: "דער חלק וועלכער איז ניטא, איז זיכער כשר" (=החלק (של הסכין) שלא קיים - הרי הוא בוודאי כשר"), ולכן סכין השחיטה צריך להיות ארוך כשיעור, ולא יותר.

(מפי הרב מ"מ אהרונוב בשם אביו הרה"ת יהושע זעליק ע"ה, ששמע כך מאדמו"ר הרש"ב)

ד. "נשמות בצעיפים"

בצעירותו, למד הרבי הרי"צ שחיטה אצל השו"ב דליובאוויטש, ר' שלמה חיים קיטאין. בשלב מסויים היה הולך לבדו לבית המטבחים ושוחט במקום השו"ב.

באותו זמן הגיע חודש השביעי, ולאחר ראש השנה (שחל אז בימי חמישי ושישי, כך שלא הייתה שחיטה במשך שלושה ימים) הזדרז הרבי הרי"צ והגיע לבית השחיטה בהקדם האפשרי, בידעו שהקצב חסר סבלנות ומצפה בכליון עיניים לבשר.

להפתעתו, קידם אותו הקצב בבקשה מפתיעה: בדוק את הסכין והחלק אותו היטב. אל לך להזדרז, ובלבד שהסכין יהיה יפה.

הרבי הריי"צ, שהיה מופתע מיחס זה, שאל את הקצב "מה יום מיומיים?"
הרי בדרך כלל אחרי שלושה ימים בלי שחיטה רף הסבלנות של הקצב
כמעט לא קיים...

נענה הקצב ואמר: "בראש השנה הלכתי לשמוע את המאמר של אביך
שליט"א, ושמעתי שהוא מדבר על "נשמות אין פאציילעס" (הרבי אמר
"נשמות דאצילות", אך הקצב שמע מילה שהכיר - צעיף חם שהנשים
היו מתעטפות בו בימי החורף), וחשבתי: אם הנשמות צריכות צעיפים
חמים, מה נאמר אנחנו? ... ועל כן החלטתי שלפחות לא אאיץ בשוחטים..

(זיכרון לבני ישראל" פרק "שנת תרס"ח" הערה טו)

ה. רוח הקודש בבית רבי

בשמחת תורה באחת השנים תרפ"ה-ז, שהה ר' אהרון יוסף בליניצקי
ע"ה בחצר הרבי הריי"צ. באותו חג שמע את הרבי מדבר על הזהירות
והאחריות שצריכה להיות אצל שוחטים ובודקים. אחד החסידים שהיו
שם היה שוחט, והרבי אמר לו "צריך לראות מה נעשה עם הבהמות".

לאחר החג הלך אותו שוחט למקום עבודתו מחוץ לשעות העבודה, כדי
"לראות מה נעשה עם הבהמות". בהיכנסו למקום, שמע רעשי חבטות.
הוא הבין ש"יש כאן משהו", והתגנב בזהירות למפעל - וחשכו עיניו:

הוא ראה שהבהמות הכשרות, שהוחתמו בחותמת כשרות כדת וכדין,
היו תלויות ליד הקיר. בעוד החותמת לחה, הצמיד אותם הגוי בחוזקה
לקיר - ולאחר מכן הביא למקום בהמות טריפות, והצמיד אותן למקום
בו נשאר הסימן מהחותמת הלחה - ובכך "החתים" גם את הטריפות
בחותמת כשרות!...

היה זה גילוי רוח הקודש כפשוטה.

(מהרב שלמה זלמן מאיעסקי, ששמע מרא"י ע"ה)

ו. שולחן ערוך יורה דעה מתחיל בהלכות שחיטה ומסתיים ב... בשנות הת"ש ביקרו הרבי הרי"צ והרבי במדינת ניו ג'רסי. במהלך הביקור הורה הרבי הרי"צ לרבי שיאמר לסנאטור מקומי שרצה לאסור את השחיטה עקב "צער בעלי חיים", ש"אצל היהודים יש ספר בשם "יורה דעה", והוא מתחיל בשחיטה ומסתיים באבלות: אם "מתחילים" עם שחיטה, "מסיימים" עם אבלות!!".

הרבי מילא את השליחות, והסנאטור קיבל את הדברים....

שנים רבות לאחר מכן, תבע הרב מרדכי שמואל אשכנזי ע"ה מעסקן מסויים כי יסייע בענייני שחיטה. כשהעסקן סירב, הבהיר לו הרב כי יורה דעה מתחיל בהלכות שחיטה ומסתיים באבלות, והלה נבהל וויתר מיד...

(הרב אשכנזי"ה"א ע' 362)

ז. היחס הנכון לתהליך שחיטה פגום

כשהגענו לארה"ב, הורה לי הרבי ביחידות להתעניין בשחיטה. לא עברו יומיים ואחד מאנ"ש שאל אותי אם אני מכיר שוחט מאלו שהגיעו לכאן לאחרונה: ישנה משרת שוחט פנויה בלונג איילנד... ראיתי בזה השגחה פרטית. שאלתי את הרבי אם לקבל את המשרה והרבי השיב בחיוב.

לאחר יומיים הרגשתי שאיני יכול להמשיך במשרה זו. הייתה זו כעין חנות שמכרו בה עופות חיים, ותפקידי היה לשחוט ללקוחות שחפצו בכך את העופות שקנו זה עתה. לאחר השחיטה היו העופות מועברים למכונת מריטה קטנה, ואז מושבים לבעליהם. המכונה, שבדרך כלל פועלת כשמים חמים מוזרמים לתוכה, עבדה עם מים קרים בלבד, כפי ההלכה (שהרי מגע של העוף במים חמים לפני ההכשרה - מטריף אותו), ולכן פעולת המריטה הייתה רחוקה מלהיות מושלמת והעופות יצאו עם נוצות רבות עליהם. לפליאתי, ראיתי שחלק מהלקוחות יצאו עם עופות

נקיים לחלוטין. לאחר בדיקה נדהמתי לראות שבעל הבית מחזיק בקרבת מקום מעין סיר גדול עם מים חמים מאד, וכשהלקוחות ביקשו - הוא טבל את העוף במים אלו לפני שהכניס אותו למכונת המריטה... כמובן שעופות אלו יצאו נקיים מאד, ובעיקר - טרפים לחלוטין!

עם התגלית הזו, שזיעזעה אותי לגמרי, חזרתי לרבי וביקשתי את רשותו להתפטר. פני קודשו הרצינו והוא ביקש שלא אעזוב, והסביר: "המצב כיום הוא שלפעמים, העופות מוטרפים. אם תעזוב, כל העופות יהיו מן הסתם טריפה וגם נבלה". הרבי גם הורה לי לנסות לדבר על לב הלקוחות, ולהסביר להם את חומרת האיסור.

בלית ברירה חזרתי לעבודה, ואכן קיימתי את הוראת הרבי. כשראיתי לקוח מאלו שיצאו עם עופות נקיים, התעניינתי אצלו מדוע הוא קונה את העופות כאן דווקא, ולא בחנות (הטריפה) השכנה. התשובה הייתה, כמובן, "כי אנחנו אוכלים כשר"- ואז הסברתי שלמעשה, העוף כעת טרף בדיוק כמו העוף שלא נשחט כהלכה... תוך יומיים נותר הסיר ללא ביקוש. בעל הבית ניסה לבדוק אצל הלקוחות מדוע הם כבר אינם מעוניינים ב"שירות" זה, והם אמרו לו "השוחט הסביר לנו שהעוף לא יהיה כשר"... בעל הבית לא אמר להם כלום, אבל בסופו של יום העבודה הזה הורה לי ללכת ולא לחזור. "אתה מקלקל לי את העסק", אמר...

("אור חסידי בחושך הסובייטי" - זכרונותיו של הרב יחזקאל ברוד ע"ה ע' 200 ואילך. יש לציין שהרבי הריי"צ והרבי הורו לשהחטים לא להיכנס לשחיטה בעייתית, מתוך מחשבה ש"לפחות השחיטה תהיה כמו שצריך", וסיפור זה שונה בכמה פרטים: א. המדובר הוא אודות שוחט שכבר נמצא במקום כזה, ב. בכוחו לשנות, וכן שינה, כבפנים).

ח. כוח התורה (א)

לפני כמה עשרות שנים הייתה שחיטה בסקרנטון, ניו ג'רסי, תחת השגחת הרב זלמן שמעון דבורקין ע"ה. השוחטים היו שוהים שם במשך השבוע, ונוסעים לביתם לשבת.

יום אחד, לקראת סוף השבוע, התברר לשוחטים שחלה טעות: הם החזיקו בידם ריאה טריפה, שהייתה שייכת לאחת הבהמות שנשחטו והוחתמו כ"כשר" - וברור שאחת מהן, הבהמה שמתוכה יצאה ריאה זו, היא טריפה, אך אין אפשרות לזהותה!

הרב דבורקין עיין בדין בכובד ראש ופסק שעליהם להשליך בהמה אחת מכלל הבהמות הכשרות, וכל היתר ייחשבו כשרות. וכך נעשה.

בדרכם הביתה, נזכר אחד השוחטים שישובו ברכב שישנה דרך יצירתית לזהות מאיזו בהמה יצאה הריאה הנ"ל. הוא שיתף את חבריו בהמצאתו, וכולם החליטו לשוב לבית השחיטה ולמצוא את הבהמה הטריפה. וכך עשו.

והנה, לאחר הבירור נוכחו השוחטים לדעת, שהבהמה הטריפה שממנה יצאה הריאה הבעייתית היא אותה הבהמה שהם זרקו, על פי הוראת הרב!

עבורם הייתה זו המחשה חיה לכוח התורה ולסייעתא דשמיא המלווה את הרב.

(שמעתי מהרב יהודה ליב שפירא, ראש הישיבה במיאמי, ששמע מהרב דבורקין ע"ה)

ט. כוח התורה (ב)

סיפור דומה קרה גם לרב יצחק הכהן הענדל ע"ה, ממונטריאול: "פעם הייתי משגיח בבית המטבחים, ובמהלך ההכשרה התעוררה שאלה על שתי בהמות, אלא שבינתיים התערבבו כל הבהמות והשוחטים עם המשגיחים לא הצליחו לאתר את הבהמות הטריפות. הרב הענדל בדיוק הגיע למקום, ולאחר ששמע במה מדובר, פסק שיש להוציא שתי בהמות מכל אותה תערובת, וכל שאר הבהמות מותרות באכילה. הוא בחר באקראי שתי בהמות, ועל פי הוראתו סומנו הללו כבהמות טריפות, והעבודה המשכה. בסוף יום העבודה ערכו בדיקה מקיפה

לפי המספרים הסיזוריים של כל בהמה, וגילו כי שתי הבהמות שהרב הענדל בחר להפריש ולהטריף היו בדיוק אותן שתי בהמות טריפות!".

(עדות המשגיח ר' מיכאל קנאפ שי' ממונטריאול, נדפס בתשורה לחתונת אברהם צבי וחנה הכהן, סיוון ה'תשפ"ב)

י. בדיקת הסכינים פעם בחודש

באחת היחידויות אמר הרבי לרב ישועה חדד ממילאנו "אני רוצה לבקש ממך טובה אישית: גש לבית המטבחים ותבדוק את החלפים (=סכיני השחיטה) אצל השוחטים. זה מנהג קדמון, ולו אישר חיילי, הייתי מנהיג זאת מחדש שהרבנים יגשו לבית-המטבחים ויבדקו את החלפים אצל השוחטים". כאן הרבי הוסיף: "אף שמדובר בשוחטים יר"ש ובני-תורה, ומדובר גם באנ"ש - אולם כשיודעים שהרב מגיע לבדוק את החלפים, נזהרים יותר". כשחזר למילאנו קרא הרב חדד לשוחטים ולמשגיחים, וסיפר להם על הוראת הרבי.

יום אחד, כשהגיע במפתיע לבית-המטבחים, כבר היו תשע בהמות חתומות כ"כשרות"; שתי בהמות שחוטות נוספות נבדקו ולבסוף האחת נטרפה והאחת הוכשרה. הסתובב הרב חדד בחצר בית המטבחים וכששב מצא אחת-עשרה בהמות כשרות. אחרי בירור נודע שבטעות החתימו גם את הטריפה בחותמת כשרה. מה עושים עכשיו? הסרכא שהיתה לטריפה היתה מהריאה אל הצלע. כשמורידים את הסרכא, חותכים חתיכת בשר מהצלעות, כדי שהסרכא תהיה תלויה במשהו. הרב חדד הציע: נבדוק באיזו בהמה חסרה חתיכת בשר ולפי זה נדע. כך נמצאה הטריפה, וכך הובנה הוראת הרבי ובקשתו המיוחדת.

לימים, ב'יחידות' האחרונה שלו אצל הרבי, שאל אותו שוב: האם אתה עדיין הולך לבדוק את החלפים אצל השוחטים? הרב חדד ענה בשלילה, והרבי הקשה: הייתכן?! הרי בקשתי ממך טובה אישית! הרב חדד ענה שמצידו הוא מוכן לעשות זאת באש ובמים, ביום ובלילה

אבל מישהו שלל בכל אופן את כניסתו לבית-המטבכיים, הרבי הגיב:
ככה?! ("גאר אזוי?!").

(‘שחיטת ליובאוויטש’ להרה"ח מרדכי ביסטריצקי, מד"א דקהילת חב"ד צפת, ע' 22)

יא. סייעתא דשמיא

במדור "שחיטת ליובאוויטש" נכתב ששחיטה זו היא שחיטה שהרבי לוקח עליה את האחריות.

במסגרת עבודתי נוכחתי פעמים רבות בכך שכאשר אנו כבני אדם עושים את כל המוטל עלינו, אנו זוכים להתערבות שמיימית מופלאה כאשר הדבר נדרש כדי לשמור עלינו ועל היהודים האוכלים את הבשר היוצא משחיטתנו, לבל ניכשל לעולם ועד.

ומעשה שהיה - כך היה:

בשחיטת בהמות, עוברים בעלי החיים במסלול מיוחד ומגודר, המוביל אותם למעין חדר שבסופו פתח לא גדול. כאשר הבהמה מכניסה את ראשה לתוך הפתח, מפעיל הגוי כמין עול שיורד מלמעלה על עורף הבהמה ומצמיד את ראשה לרסן מיוחד המותקן בתחתית הפתח. השלב הבא הוא מנוף שמזיז את הראש התפוס ובכך מותח את הצוואר ואז מתחיל השוחט את תהליך השחיטה.

לעיתים קורה שכתוצאה מהלחץ המופעל על הצוואר, מתפוקקות החוליות. במצב כזה נשמע רעש ייחודי. לעיתים נדירות מאד קורה שמפרקת הבהמה נשברת והבהמה למעשה מתה לפני השחיטה (דבר שאוסר אותה כמובן). שבירת מפרקת זו מלווה בפיצוץ אופייני, שהרעש שהוא משמיע בולט מאד גם על רקע רעשי בית השחיטה שכידוע אינו מקום שקט כלל ועיקר.

בגלל החשש הזה, אנו מקפידים לבדוק את מצב הבהמה קודם השחיטה בכל עת שנשמע כל רעש שהוא מכיוון הצוואר.

יום אחד זכינו לביקורו של הרב של הקהילה. באותו יום שחטנו עגלים, שיחסית לפרות המבוגרות יותר הם קלים ומלאי אנרגיה, ולכן קשים יותר להולכה לאורך המסלול המתואר. הגוי שהוליך אותם עבד קשה והתעצבן מרגע לרגע, מעגל לעגל.

עבודתו לא תמה כשהגיע העגל לפתח: ראשית, היה צורך לדרבן את העגל להכניס את ראשו - וכשכבר הכניס, היה צריך להפעיל את העול בתזמון מדוייק, שכן העגל לא נשאר זמן רב במקום אחד והיה מכניס ומוציא את ראשו תוך שניות.

עגל ספציפי אחד "שיגע" את הפועל. לאחר נסיונות רבים מספור הוא הצליח סוף סוף לסגור את העול ולהניף את הראש, אלא שהרב לא היה מרוצה, כי ראשו של העגל היה מונח ברסן באלכסון מסויים. הוא הורה לי לבקש מהגוי להרים את העול ולהכניס שוב את הראש העגל בצורה ישרה יותר.

אני יודע היטב כיצד שוחטים עגלים גם כשראשם מלוכסן, ולכן ראיתי בבקשה זו סרבול מיותר, ובפרט שהגוי כבר כעס וקצף. אבל הרב ביקש אז לא התווכחתי: ניגשתי לגוי וביקשתי ממנו שיפתח את העול, ויכניס את העגל שוב כשראשו ישר.

הגוי כמוכן "בירך" אותי בשלל "ברכות", אבל לא הותרתי לו ברירה: הוא הרים את העול - ומיד כשעשה זאת קרס העגל על רצפת בית השחיטה, מחוסר הכרה: התברר שבמהלך הנסיונות הנואשים להכניס את ראשו לפתח, נשברה מפרקתו. עקב הרעש החריג בשעת הנסיונות לא שמענו את קול הפיצוץ המעיד על שבירת המפרקת, וכשהראש כבר היה תפוס - העול והרסן החזיקו אותו גם כשהעגל כבר לא עמד על רגליו!

וכעת: אילולי הימצאות הרב, הבעת חששו, והציות שלי - הייתי שוחט את העגל, והשחיטה הייתה נעשית היטב שכן אני בקי במלאכתי, וקריסת העגל לא הייתה מעוררת כל חשד שכן הייתה נעשית אחרי השחיטה!

עבורי הייתה זו המחשה חיה ל"רגלי חסידיו ישמור" ולכך שאחר מיטב המאמצים שנעשים - ישנו כוח עליון השומר עלינו במקרים שאין ביכולת בני אנוש להבחין בהם. אכן, "שחיטת ליובאוויטש".

(המלקט)

כשרות הבשר: ההקפדה המופלגת והנלווה לכך

א. אכילת בשר שנשחט בסכין עבה

פעם בבואו (של ר' בנימין קלעצקער ז"ל) אצל כ"ק אדמו"ר הזקן צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הגביה הרבי נר מהשולחן ואמר לו: פארזוכט פון גראבען חלף (=טעמת מהחלף העבה - ראה ביאור עניינם בשער א, סוף חלק ראשון)!

והשיב ר' בנימין, כי היה בדרך וחלה ונאלץ לאכול בשר עוף, ושם לא היה שוחט אחר אלא מי ששחט בסכין עבה.

בצאתו מהרבי סיפר לחסידים, איך שהרבי הרגיש בזה מיד. נענו ואמרו החסידים: על עצמו הוא אמר יותר שבח, כי מה שהרבי מכיר ומרגיש כזאת אצל חסידים - אין בכך פלא, אבל השבח היה על עצמו, כי הרבי לא הכיר בו שום פגם אלא זה שאמר לו שטעם מהסכין העבה.

(ליקוטי סיפורים פרלוב, ע' תל)

ב. בשר תאוזה

בבית מדרש קטן בעיירה אי-שם ברוסיה ישבו להם החסידים והתוועדו. הם שתו לחיים, שרו שירי נשמה, אמרו דברי תורה ורוחם הייתה טובה עליהם. נקפו השעות וכשאל ה"פארבייסען" (הכיבוד שהוגש למשתתפים) יצא אחד מהחסידים בשם רבי שמואל מונקס כדי להביא כיבוד נוסף.

תוך זמן קצר הוא שב כשבידיו סיר מהביל מלא בתבשיל בשר. התבשיל הריחני גירה את תאבונם של המשתתפים והם ביקשו לטעום ממנו, אך רבי שמואל סירב בעקשנות.

"מה לך, רבי שמואל?" לא הבינו החסידים. "תן את ה'פארבייסען' ונוכל להשביע את רעבוננו!"

אבל רבי שמואל נותר בעקשנותו. הוא עמד שם כשבידו התבשיל הטעים כשהוא מסרב להניח אותו על השולחן.

המשתתפים החלו לכעוס. כמה מהם התרוממו כדי לקחת את הסיר מידי בכוח, אך רבי שמואל הקדים אותם: הוא נטל את הסיר ורוקן אותו לתוך פח האשפה!

"בל תשחית!" נזעקו כולם. "השלכת סיר של אוכל טוב לתוך פח האשפה, כיצד העזת לעשות זאת?!" הם ביקשו להמשיך ולצעוק עליו כשלפתע נכנס השוחט המקומי בריצה אל בית המדרש. "יהודים, יהודים! אל תטעמו מהתבשיל!" התברר כי הבשר נלקח מבהמה שהיה ספק גדול בכשרותה.

שוב התרעמו עליו החסידים, אך הפעם מסיבה אחרת: "האם יש לך רוח הקודש? כיצד ידעת שהבשר לא כשר?"

"לא ידעתי שהבשר לא כשר" הודה רבי שמואל. אך כאשר נסעתי לראשונה לרבינו, רבי שניאור זלמן מליאדי (מייסד חסידות חב"ד), קיבלתי על עצמי החלטה שאם יש לי משיכה חזקה לעשות תאוה גשמית, אותר עליה.

"כשאחזתי את תבשיל הבשר בידי, היה לי חשק חזק מאוד לטעום ממנו. כשראיתי שגם המשתתפים מתאוים כל-כך לאכול אותו, הבנתי שמשוהו לא בסדר! השלכתי איפוא את התבשיל לפח האשפה, ואכן לא טעיתי" סיים רבי שמואל את דבריו.

(על פי ספר השיחות ה'תש"ג - לה"ק - ע' קעז-ח)

ג. עם הארץ אסור באכילת בשר

"הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש, כשהיה פעם בפטרבורג, נכנס אליו אחד

ממקושריו והתאונן שבפטרבורג קשה מאד להשיג בשר כשר טוב. ענה לו הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק: מי זה אומר שמוכרחים לאכול בשר? כתוב "עם הארץ אסור באכילת בשר", אסור פירושו קשור, כלומר עם הארץ קשור, שהוא מוכרח דווקא לאכול בשר. יכולים להסתדר ללא אכילת בשר תאוה".

(ספר השיחות ה'תש"ד, ע' נו)

ד. הידור בכשרות הבשר - גם לילדים

פעם אירע אצל אחת ממשפחות אנ"ש במונטריאול שהילדה שלהם לא היתה מוכנה לאכול בשר אלא רק נקניקיות, ובאותם ימים לא היו נקניקיות בשחיטת ליובאוויטש, אלא הכשר אחר, פחות מהודר. באמריקה של שנות הכ"פים, כאשר ילד לא אכל בשר - חששו שגופו לא יתפתח כראוי. שאלו על כך את הרבי, והרבי ענה (נדפס יגדיל תורה אה"ק כרך א' עמ' 2153) שאצל ילד קטן, שגופו עדיין לא התפתח, המאכלים קובעים את אופן התפתחותו הגופנית ואת תכונות הנפש שלו ולכן אצלו חשוב עוד יותר ההידור בכשרות המאכלים, וזה לשונו הקדושה:

"בשאלה כיצד לנהוג בקשר למאכל בלתי מהודר (בכשרות) כשנראה שהמאכל עשוי להוסיף תיאבון לילדים. בכלל ההידור במאכלים (כפי המוסבר במקומות רבים) נוגע לא רק לשמירת המצוה, כי אם מאחר שמכל מאכל נעשה לאחר מכן דם ובשר בגוף, המתקשר עם הנשמה, הרי הכשרות והעדינות של המאכלים משפיעות על האופי ועל המדות הטובות של המשתמש בהם. לפיכך כל תוספת

בהידור עדינות וטוהר המאכל, היא למעשה תוספת בעיצוב ושיפור ועידון האופי והמדות. אם כך הדבר לגבי אנשים מבוגרים הרי זה במדה גדולה בהרבה אצל ילדים, שאופיים עדיין בתהליך של גיבוש.

משום כך יש חשיבות גדולה לכיוון שבו מוליכים אותם בענין זה. לאור האמור מובנת דעתי שמאחר ולא מדובר, ח"ו, בענין שבו תלויה כל הבריאות, כי אם רק בקשר לתוספת טעם וחיזוק, אין להפחית את ההידור של המאכלים, ודאי אפשר למצוא עצות ודרכים אחרות כיצד להגביר את התיאבון, ולהוסיף לבריאות הילדים, לא על חשבון הכשרות וההידור."

(תשורה כהן, סיוון ה'תשפ"ב, ע' 64)

ה. היתר ואיסור לראשונים ולאחרונים

ר' אהרן יפה ז"ל שהיה שו"ב בעיר אוסוע סיפר:

- בהיותי צעיר הייתי "מלמד" בכפר וגם שו"ב בכפרים שבסביבה. פעם שמענו שאדמו"ר הצמח צדק נ"ע יעבור בכפרנו ואולי גם יתעכב שם, לכן עשינו הכנות רבות. וכשבא אדמו"ר והייתי צריך לשחוט עוף הלכתי להראות לו את סכין השחיטה. וימצא הסכין טוב בעיניו ויאכל הרבי משחיטתי במשך כל ימי שהותו שם. וכשהרבי קיבל אנשים ל"יחידות" הגיע גם תורי.

שאלני: מה בקשתך?

אמרתי לו: הנני רוצה לשאול דבר. כל החומרות מה"אחרונים" שמקודם היו מתירים לגמרי ואח"כ נעשו אסורים מעוררים בי קושיא. האם הראשונים אכלו חס ושלום דבר איסור? הא כיצד? וביקשתי מכ"ק האדמו"ר להסביר לי זאת.

הסביר לי הצ"צ נ"ע:

- יודע אתה מה פירוש התיבות "מותר" ו"אסור". "אסור" פירושו: שהוא קשור ואסור בידי הקליפות וסטרא אחרא, ואי אפשר להעלותן אפילו אם אוכל לשם שמים כמו שכתוב בתניא. ו"מותר" פירושו: שאיננו קשור ואפשר לבררו ולהעלותו למעלה אם אוכלים אותו כדין

התורה ולשם שמים. ויש דברים כאלה שמתחילה היו בגדר מותר, היינו: הנשמות ההן היו יכולות להעלותם, מפני שהיו נשמות גבוהות יותר, אבל בדורות האחרונים שהנשמות נמוכות יותר, אסרו עלינו גם דברים אלה, דהיינו: אין ביכולתנו להעלות אף דברים אלה.

(שמועות וסיפורים ח"א, ע' 58)

ו. כוחה של גזירה

ראש-חדש סיון של שנת תקצ"ו היה ליום חג בלומז'ה. בני העיר כולם על נשיהם ועל טפם יצאו לקבל את פניו של האורח הדגול, גאון הדור, רבי עקיבא איגר, שהופיע בשערי העיר לביקור קצר.

בתוך נחיל האדם, שהזדנב ליד הבית הקטן, בימים הראשונים לבואו של הגאון, עמדה גם עטיל הגבאית. היא נכנסת אל הגאון, ושטף דמעות מתפרץ מעיניה: כבר מלאו למשה נח (הבן) שלה חמש-עשרה שנה, אך בהבנת דברי הגמרא עדיין היה כבן שלש...

הגאון רבי עקיבא שמע את מרי לבה של האם השבורה, ונענה: "נראה לאור סיפורך שבנך טעם בילדותו מאכל של איסור, ורק זו היא הסיבה האמיתית לאי הבנתו את דברי הגמרא!"

בפחד ובדכאון חזרה לפני בעלה, רבי הירש ליב (פרבר), על דבריו של רבי עקיבא. בביתם - לא ייתכן שנכנס מאכל לא כשר. אין זאת אלא שהילד אכל מאכל כלשהו במקום אחר - על אף ששיננו לו מיום עמדו על דעתו, ש"אוכלים רק בבית!"

הם חוקרים את בנם אם אי פעם אכל מאכל כלשהו במקום אחר. לאחר חקירה ודרישה, נזכר הילד: "אוי אוי, אבא! נזכרתי במשהו! היה זה כשהייתי כבן חמש. באחד מימי החנוכה חזרתי עם אחד מחברי מן החדר, ובמלון שבעיר נערכה חתונה, ואחד המחונתנים הכניסנו לאולם והחיה את נפשנו במרק עדשים ובמנת בשר עוף!..."

למחרת, מיד לאחר תפילת שחרית, כבר היה רבי הירש ליב במלון: "אולי זכורה לך, רבי אליעזר (טרונק), סעודת חתונה, שהתקיימה במלונך בחנוכה לפני עשר שנים?"... על אתר קרא (ר' אליעזר) למשרתו... ויחד עם רבי הירש ליב ירדו שניהם למרתף שבבנין כדי לחפש אולי שרד איזשהו פנקס חשבונות מלפני עשר שנים... חטוט כאן וחטוט שם בין עשרות פנקסים - והפנקס המבוקש נמצא... והנה נמצא כתוב: "ביום שני דחנוכה, כ"ו בכסלו, שנת תקפ"ו - התקיימה החתונה של יקותיאל אלפרט (בזיווג שני), הנ"ל שילם מראש את כל ההוצאות..."

רבי הירש ליב אינו צריך ליותר: תוך שעה קלה הוא כבר נמצא בביתו של השוחט. אולי זכור לכבודו ענין שחיטת העופות לפני עשר שנים לכבוד חתונתו של יקותיאל אלפרט? אך יצאו הדברים מפיו של רבי הירש ליב, ופני השוחט חוורו כסיד. "אוי, אוי!" - גנח השוחט הישיש... "חתונתו של יקותיאל, אשר נכשלתי בה בשחיטת העופות..." "וכי לא היתה השחיטה כשרה, חס ושלום?" - שואל רבי הירש ליב כשהוא רועד.

"לא, לא!" - מרגיעו השוחט - "השחיטה היתה בתכלית הכשרות, אך צרה אחרת נתערבה בה..." והתחיל מספר את סיפורו הנורא:

"היה זה לפני שלשים שנה... כאשר יקותיאל אלפרט גירש את אשתו רחל מעיר ראוונע. איני יודע איזה בית-דין סידר את הגט, אך תוך שבועות אחדים יצא לעז על גט זה. גדולי הרבנים הוכיחו, שהגט פסול, וכי אשתו של יקותיאל היא עדיין אשת-איש. כמה שנים דשו בבתי-המדרשות בענין הגט הפסול, עד שנשכח.

לפני כעשר שנים ושלשה חדשים, לעת זקנותו, נשא שוב יקותיאל אשה. הרב מסדר הקידושין לא דיבר דבר וחצי דבר על הלעז, שיצא על הגט, שניתן לאשתו הראשונה, וגם אני לא ידעתי מכל הענין...

כשבועיים לאחר החתונה הנני פוגש בשוק את אחד מידידי, חסיד חבד"י

ישיש, והוא מוכיחני על פני: היתכן? להיכן הגעת? האם עבור בצע כסף הכל מותר? וכי לא ידעת, כי מורנו ורבנו, גאון ישראל וקדושו, רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל התניא והשו"ע, היה ראש הפוסלים בגיטו של יקותיאל לאשתו הראשונה? וכי איך העזת פנים לשחוט עופות לחתונתו של עבריין מכוער זה, שנשא אשה בעוד שאשתו הקודמת תחתיו? "... רק אחרי שהצטדקתי בפניו, כי לא ידעתי דבר על כך, הוציא מחיקו את מכתבו של בעל-התניא זיע"א, והראה לי את המכתב, בו נכתב כדלהלן: "נבהלתי מראות ונעויתי משמוע מהמעשה, אשר לא יעשה בישראל, הנעשה סמוך לגבולכם - לגרש בגט פסול מדאורייתא (שכתבו בגט שם האשה רחל), אף אם היה שם העריסה רחל, מאחר שנקראת בפי כל ראשה וכו'. וע"כ עליכם מוטל הדבר חובה למנוע המגרש, שלא ישא אחרת ח"ו וכו', ולגזור בגז"ח על השוחטים, שלא ישחטו על החתונה ח"ו שום בהמה ועוף, ואם יעברו ח"ו, תהא שחיטתן נבלה..."

באותה שעה גם נגלה לפני רבי הירש ליב כח ראייתו למרחוק של הגאון רבי עקיבא איגר בכל הדרה וסגולתה.

(ירושלים של מעלה ח"א, עמוד 80 ואילך (בשינויי נוסח). יש לציין כי עולם הרבנות אכן רעש סביב גט זה וגם פסק אדה"ז מופיע בשו"ת ובאג"ק שלו כפי שנכתב כאן, אולם נכונות יתר פרטי הסיפור לזטים בערפל אי הוודאות)

לזכות
כ"ק אדמו"ר שליט"א
מלך המשיח

לרגל יום הבהיר י"א ניסן - 122 שנה,
ה'תרס"ב-ה'תשפ"ד
ולזירוז ההתגלות השלימה
תיכף ומיד ממש

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לזכות

הת' מנחם מענדל שי'
לרגל יום ה"בר מצווה" שלו
יום הבהיר י"ג ניסן ה'תשפ"ד

ולזכות אחיו חיים אברהם שמואל
ואחיותיו חיה מושקא ודבורה לאה

הוקדש ע"י הוריהם
שלום דובער ואסתר שרה שיחיו
דיקשטיין

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!